

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет – економіки, бізнесу і контролю
Кафедра – економіки промисловості
Ступінь вищої освіти – другий (магістр)
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма – «Економіка підприємства»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**на тему: «Економічна ефективність виробництва на підприємствах
виноробної галузі»**

ШИФР КРМ. КЕП.1.510-03-2.3

Здобувач (ка) Гуркіна Н.А.
(ПБ)

Керівник: д.е.н., проф. Замлинський В.А.
(науковий ступень, вчене звання, ПБ)

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від «12» грудня 2023 р., протокол № 7

Завідувач кафедри

_____ Олександр ПАВЛОВ

Назва кафедри

(підпис)

Одеса – 2023 р.

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ І
МЕНЕДЖМЕНТУ ім.Г.Е.Вейнштейна

Факультет – економіки, бізнесу і контролю
Кафедра – економіки промисловості
Ступінь вищої освіти – другий (магістр)
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма – «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

« ____ » _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

здобувача (ки)

Наталії ГУРКІНОЇ

(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

1. Тема роботи: «Економічна ефективність виробництва на підприємствах виноробної галузі» затвердженою наказом ОНТУ від 12.09.2023 р. № 510-03.
2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 07 грудня 2023 р.
3. Вихідні дані роботи: статистична звітність роботи підприємств; історія підприємств, статистичні збірники, періодичні видання, підручники, монографії, інформація мережі Інтернет, аналітичні данні виноробної галузі України
4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра. 1. Теоретичні засади підвищення економічної ефективності виробництва. 2. Аналіз стану виноробної галузі та підприємств України. 3. Розробка рекомендацій щодо підвищення економічної ефективності виробництва підприємств.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) таблиць 8, рисунків 4. Рис. 1. Система показників оцінки економічної ефективності підприємства. Рис. 2. Показники оцінки фінансового стану підприємства. Рис. 3. Шляхи підвищення економічної ефективності підприємства. Рис. 4. Динаміка виробництва виноматеріалів з 2017 по 2022 рр. Таблиця 1. Посівні площі і урожайність виноградної галузі України. Таблиця 2. Виробництво виноробної продукції за основними видами, тис. дал. Таблиця 3. Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Одесавинпром» за два роки. Таблиця 4. Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Вікторія». Таблиця 5. Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Одесавинпром». Таблиця 6. Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Одесавинпром» після впровадження заходу. Таблиця 7. Вплив запропонованих заходів на основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Вікторія». Таблиця 8. Основні

техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Вікторія» після впровадження заходу.

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів проекту, що стосуються їх:

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 14.09.2023 р.

Керівник _____ Замлинський В.А.
(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____ Гуркіна Н.А.
(підпис)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Обробка даних практики	15.09-21.09.2023	
2.	Теоретичні засади підвищення економічної ефективності виробництва	22.09-02.10.2023	
3.	Аналіз стану виноробної галузі та підприємств України	03.10-29.10.2023	
4.	Розробка рекомендацій щодо підвищення економічної ефективності виробництва підприємств	30.10-25.11.2023	
5.	Вступ, анотація, висновки, список використаних джерел, додатки	26.11-01.12.2023	
6.	Оформлення пояснювальної записки відповідно до вимог, передбачених методичними вказівками	02.12-06.12.2023	

Керівник _____ Замлинський В.А.
(підпис)

Здобувач-дипломник _____ Гуркіна Н.А.
(підпис)

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ. Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник _____ Наталія ГУРКІНА
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота магістра містить 112 сторінок, 47 таблиць, 16 рисунків, список джерел з 34 найменувань, 2 додатки.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є визначення поняття економічна ефективність, його сутність, оцінка, економічне обґрунтування та розробка заходів з підвищення економічної ефективності виробництва підприємств виноробної галузі.

Для досягнення мети визначенні наступні завдання: розкрити теоретичні основи поняття «економічна ефективність» та його сутність, розглянути основні показники оцінки економічної ефективності виробництва; проаналізувати фактори, резерви і шляхи підвищення економічної ефективності; провести аналіз стану виноробної галузі України; проаналізувати стан внутрішнього середовища двох підприємств ПрАТ «Одесавинпром» і ПрАТ «Вікторія»; розробити заходи з підвищення економічної ефективності підприємств та розрахувати їх прибутковість.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи магістра є процеси формування і розвитку відносин з підвищення економічної ефективності підприємств виноробної галузі України.

Предметом магістерської роботи є теоретичні та методичні основи підвищення економічної ефективності підприємств виноробної галузі.

За результатами роботи сформульовано висновки і пропозиції, що мають прикладний характер, можуть бути використані на підприємствах виноробної галузі.

Рік виконання роботи – 2023.

Рік захисту роботи – 2023.

THE SUMMARY

Thesis contains 112 pages, 47 tables, 16 illustration, the list of references of 34 titles, 2 applications.

The purpose of the master's thesis is to define the concept of economic efficiency, its essence, assessment, economic justification and development of measures to increase the economic efficiency of production of enterprises in the wine industry.

To achieve the goal, the following tasks are defined: to reveal the theoretical foundations of the concept of "economic efficiency" and its essence, to consider the main indicators of the economic efficiency of production; analyze factors, reserves and ways of increasing economic efficiency; conduct an analysis of the state of the wine industry of Ukraine; to analyze the state of the internal environment of two enterprises PJSC "Odesavynprom" and PJSC "Viktorija"; develop measures to increase the economic efficiency of enterprises and calculate their profitability.

The object of research of the master's thesis is the processes of formation and development of relations to increase the economic efficiency of enterprises in the wine industry of Ukraine.

The subject of the master's thesis is the theoretical and methodical basis of increasing the economic efficiency of enterprises in the wine industry.

Based on the results of the work, conclusions and proposals are formulated that have an applied nature and can be used at enterprises in the wine industry.

Year of performance 2023.

Year of defense 2023.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА	11
1.1. Економічна ефективність: поняття і сутність	11
1.2. Основні показники оцінки економічної ефективності виробництва	18
1.3. Фактори, резерви і шляхи підвищення економічної ефективності виробництва	26
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ ТА ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	34
2.1. Характеристика та діагностика стану виноробної галузі України	34
2.2. Аналіз та оцінка внутрішнього середовища ПрАТ «Одесавинпром»	47
2.3. Аналіз та оцінка внутрішнього середовища ПрАТ «Вікторія»	61
Висновки до розділу 2	75
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ	80
3.1. Розрахунок економічної ефективності проєкту заміни обладнання на підприємстві ПрАТ «Одесавинпром»	80

3.2. Розрахунок економічної ефективності заміни обладнання та впровадження додаткового обсягу виробництва на підприємстві ПрАТ «Вікторія»	86
3.3. Вплив запропонованих заходів на основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Одесавинпром» та ПрАТ «Вікторія»	93
Висновки до розділу 3	100
ВИСНОВКИ	103
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	109
ДОДАТОК 1	
ДОДАТОК 2	

ВСТУП

У сучасному світі одна з самих важливих характеристик виробничо-господарської діяльності будь якого підприємства є ефективність виробництва.

Тому важливим завданням на етапі розвитку підприємства будь-якої галузі є досягнення належного рівня його економічної ефективності виробництва, так як саме вона є основою його прибутковості і конкурентоспроможності на сучасному ринку.

Сьогодні підвищення ефективності виробництва є одним із основних чинників розвитку підприємства в сучасних кризових умовах, які спричинено війною та наслідками пандемії, тому можна казати, що тема магістерської роботи є актуальною.

Економічна ефективність виробництва – це ступінь використання виробничого потенціалу підприємства, або співвідношення його результатів і витрат.

Ефективність виробництва тим вище, чим менше витрат на одиницю корисного ефекту, тобто вище результат при незмінних витратах.

Ефективність виробництва – це показник діяльності підприємства по розподілу й переробці ресурсів із метою виробництва продукції (товарів, послуг). Ефективність вимірюють через коефіцієнт, що показує відношення результатів після виробництва до ресурсів до виробництва чи через обсяги виробництва продукції.

Студент	Гуркіна Н.А.			КРМ.ЕП.1.510-03.2.3			
				Текстова частина	Стад		Стор.
						8	112
					ОНТУ		
Керівник	Замлинський В.А.						
Зав.каф.	Павлов О.І.						

На рівень та результат економічної ефективності виробництва впливають різноманітні зовнішні та внутрішні фактори, що залежать від виду діяльності підприємства та галузі в якій воно працює.

В економічній ситуації, що склалася, багато підприємств часто спрямовують свої зусилля на скорочення витрат, не враховуючи ризику погіршення показників діяльності або зниження ефективності виробництва.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є визначення поняття економічна ефективність, його сутність, оцінка, економічне обґрунтування та розробка заходів з підвищення економічної ефективності виробництва підприємств виноробної галузі.

Для досягнення мети визначенні наступні завдання:

- розкрити теоретичні основи поняття «економічна ефективність» та його сутність;
- розглянути основні показники оцінки економічної ефективності виробництва;
- проаналізувати фактори, резерви і шляхи підвищення економічної ефективності;
- провести аналіз стану виноробної галузі України;
- проаналізувати стан внутрішнього середовища двох підприємств ПрАТ «Одесавинпром» і ПрАТ «Вікторія»;
- розробити заходи з підвищення економічної ефективності виробництва на підприємствах та розрахувати їх прибутковість.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи магістра є процеси формування і розвитку відносин з підвищення економічної ефективності підприємств виноробної галузі України.

Предметом магістерської роботи є теоретичні та методичні основи підвищення економічної ефективності підприємств виноробної галузі.

Інформаційною базою дослідження є законодавча база України, навчальні, методичні та наукові джерела, статистична інформація у галузі,

бухгалтерська, фінансова та інша звітність, що відображає господарську діяльність підприємств.

Кваліфікаційна робота магістра містить 110 сторінок, складається з трьох розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та має два додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна ефективність: поняття і сутність

В сучасному світі вся доцільна діяльність людини пов'язана з проблемою ефективності. В основі якої лежить обмеженість ресурсів, бажання економити час, одержувати якомога більше продукції та послуг з наявних ресурсів.

Проблема ефективності – це завжди проблема вибору, що стосується того, що виробляти, які види продукції, яким способом, як їх розподілити і який обсяг ресурсів необхідно використовувати для поточного та майбутнього споживання.

Рівень ефективності впливає на рішення цілого ряду соціальних і економічних завдань, таких як швидке економічне зростання, підвищення рівня життя населення, зниження рівня інфляції, поліпшення умов праці та відпочинку.

Ефективність від латинського слова «effectus» – виконання, дія. Спочатку поняття ефективності відносили до техніки і технології, та під ефективністю розуміли міру виконаної роботи по відношенню до витраченої енергії або співвідношення між фактичним і потенційним результатом будь-якого процесу [29].

Далі поняття ефективність стали застосовувати до економічної діяльності, розглядавши ефективність виробничого процесу як відношення того що вироблено до того що необхідно для виробництва, зокрема, відношення виробництва продукції до витрат ресурсів.

Ефективність економічної діяльності ще більш чітко підкреслює характер оцінки категорії «ефективність». Вона завжди пов'язана з відношенням цінності результату до цінності витрат і може мінятися із зміною важливості оцінок.

Економічна ефективність – результативність економічної системи, що виражається у відношенні корисних кінцевих результатів її функціонування

до витрачених ресурсів та уявляє собою інтегральний показник ефективності на різних рівнях економічної системи, є підсумковою характеристикою функціонування національної економіки.

Ефективність економічної системи залежить від наступних основних сфер (рисунок 1.1) [8]:

- виробництво;
- соціальна сфера (системи освіти, охорони здоров'я, культури);
- інвестиції;
- державне управління.

Рис. 1.1. Сфери ефективності економічної системи

Джерело: розроблено автором.

Ефективність кожної з цих сфер визначається відношенням отриманих результатів до витрат і вимірюється сукупністю кількісних показників.

Для вимірювання ефективності виробництва використовують показники продуктивності праці, фондівіддачі, рентабельності, окупності та ін. За їх допомогою зіставляються різні варіанти розвитку виробництва, вирішення його структурних проблем.

Вимірювання ефективності соціальної сфери вимагає використання особливих якісних показників розвитку кожної з галузей цієї сфери.

Для державної сфери необхідні спеціальні показники відповідності витрат і результатів діяльності держави вимогам суспільства.

Однією з важливих складових ефективності економічної системи є ефективність інвестицій, що виражається відношенням отриманого ефекту до

інвестицій вкладень, що викликало цей ефект.

Ефективність інвестицій вимірюється набором показників, в який входить загальний ефект інвестицій, норма їх прибутковості, термін окупності, порівняльна ефективність і ін.

Показники економічної ефективності інвестицій використовуються для зіставлення альтернативних інвестиційних проєктів і вибору оптимального проєкту.

Ефективність виробництва складається з сукупності ефективностей всіх діючих підприємств [16]. Ефективність підприємства характеризується виробництвом продукції чи послуги з найменшими витратами та виражається в його здатності виробляти максимальний обсяг продукції прийнятної якості з мінімальними витратами і продавати цю продукцію з найменшими витратами.

Економічна ефективність підприємства на відміну від його технічної ефективності залежить від того, наскільки його продукція відповідає вимогам ринку, запитам споживачів, можливостям приносити прибуток.

Ефективність виробництва – це складна економічна категорія, в якій відбивається дія багатьох економічних законів і показується одна з найважливіших сторін суспільного виробництва – його результативність.

Форми прояву ефективності можна згрупувати наступним чином [16]:

- за функціональними підсистемами – оцінка ефективності базується на показниках (технологічна, економічна, соціальна та інші підсистеми);
- за рівнем структури народного господарства – за масштабами об'єкта оцінювання (в галузі, на підприємстві, в підрозділі та ін.);
- з відображення витрат – оцінюють ефективність витрат праці або виробничу ефективність та ін.;
- за формою ідентифікації – ефективність може бути абсолютною і відносною.

Підвищення економічної ефективності виробництва на підприємстві обумовлюється сукупністю постійно діючих факторів і рядом особливостей сучасного етапу економічного розвитку суспільства.

Підвищення економічної ефективності виробництва необхідно у зв'язку з обмеженістю збільшення деяких видів ресурсів, змінами у вартості факторів виробництва, зростанням потреб ринку у вітчизняній продукції, посиленням вимог до якості продукції.

На сучасному етапі розвитку суспільства розширюються можливості підвищення економічної ефективності суспільства.

Економічна ефективність виробництва означає результативність виробництва, тобто досягнення максимальних результатів при вкладенні мінімальних витрат і використанні мінімальних ресурсів.

Поняття «ефект» і «ефективність» неоднозначні.

У найбільш загальному вигляді у формі ефекту будь-якого виробництва виступає його функція – кінцевий результат, який отримує своє втілення безпосередньо в обсязі вироблених матеріальних цінностей. Однак, як б не був важливий ефект, сам по собі він не достатньо характеризує діяльність підприємства, оскільки не показує ціною яких витрат він був отриманий.

Тобто один і той же ефект може бути отриманий різними способами і при різному рівні задіяних ресурсів і навпаки, однакові витрати можуть дати різний ефект. Тому виникає необхідність порівняння ефекту і витрат, необхідних для його досягнення.

Ефективність виробництва являє собою комплексне відбиття кінцевих результатів використання всіх ресурсів виробництва за певний проміжок часу. Ефективність виробництва характеризує підвищення продуктивності праці, найбільш повне використання виробничих потужностей, сировинних і матеріальних ресурсів, досягнення найбільших результатів при найменших витратах та ін.

Ефективність виробництва має не тільки чисто економічний, а й соціальний аспект [16].

З точки зору соціально-економічної ефективності на перший план висувається питання про те, як і за яких умовах найбільш повно задовольнити потребу всіх працівників підприємства і членів суспільства.

Соціальна ефективність знижується тоді, коли зміни у виробництві покращують становище одних за рахунок погіршення становища інших.

В умовах ринкової економіки, коли господарюючі суб'єкти самостійно визначають пріоритети виробничо-комерційної діяльності і ставлять основні завдання, коли мають місце певні ризики, основним показником економічної ефективності виробництва стає прибуток – кінцева і головна мета діяльності будь-якого підприємства.

Ефективність виробництва набуває більш широкий зміст і, крім співвідношення росту продукції і витрат, відображає ефективність використання факторів виробництва, ступінь задоволення потреб покупців (рівень споживчої вартості).

Будь-яка діяльність підприємства має бути орієнтована на споживачів і враховувати попит на вироблену продукцію.

Ринкове правило говорить – якщо якийсь продукт проведений при відносно низьких витратах виробництва, але не затребуваний на ринку, то таке виробництво не може бути ефективним, оскільки воно не дає прибутку.

В системі класичної економічної теорії (А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс) [6] в якості основних факторів виробництва визначені природні ресурси, праця і капітал.

Земля є основним засобом виробництва для сільського господарства, для інших галузей служить просторовим базисом, із нею пов'язано таке поняття, як місце розташування.

Праця – це форма функціонування робочої сили, або її споживання, застосування.

Капітал являє собою сукупність засобів виробництва і предметів праці.

Представники неокласичної теорії [7] до числа факторів виробництва відносять ще й підприємництво, тобто діяльність певного ринкового суб'єкта, пов'язана з нововведеннями з метою отримання прибутку.

Підприємницька діяльність поряд з ринковою діяльністю включає в себе сукупність дослідницьких, організаційних, технологічних і трудових процесів.

Підприємницькі здібності того чи іншого господарюючого суб'єкта багато в чому визначають рівень ефективності виробництва.

Крім факторів виробництва, рівень економічної ефективності визначається витратами виробництва і реалізації продукції, а також величиною доходу (прибутку).

Оцінка економічної ефективності проводиться шляхом зіставлення результатів виробництва з витратами.

Під результатами виробництва розуміють його корисний кінцевий результат у вигляді:

- матеріалізованого результату процесу виробництва, вимірюваного обсягом продукції в натуральному і вартісному вигляді;
- народногосподарського результату діяльності підприємства, який включає не тільки кількість виробленої продукції, але й охоплює її споживчу вартість.

Кінцевим результатом виробничо-господарської діяльності підприємства за певний проміжок часу є чиста продукція, тобто новостворена вартість, а кінцевим фінансовим результатом комерційної діяльності – прибуток.

Економічну ефективність виробництва можна класифікувати за окремими ознаками на такі види [10]:

- за наслідками – економічна, соціальна та екологічна;
- за місцем отримання ефекту – локальна і народногосподарська;
- за ступенем повторення – первинна (одноразовий ефект) і мультиплікаційна (багаторазово – повторювана);
- за метою визначення – абсолютна (характеризує загальну величину ефекту або в розрахунку на одиницю витрат або ресурсів) і порівняльна (вибір оптимального варіанту з декількох варіантів господарських або інших рішень).

Всі види ефективності формують загальну інтегральну ефективність діяльності підприємства.

Досягнення економічного або соціального ефекту пов'язано з необхідністю здійснення поточних і одноразових витрат.

До поточних відносяться витрати, що включаються до собівартості продукції.

Одноразові витрати – це кошти на створення основних і приріст обігових активів у формі інвестицій, що дають віддачу тільки через період часу.

Якщо в плановій економіці ефективність діяльності державного підприємства оцінювалася через співвідношення витрат і результатів, то в ринковій економіці поряд із зазначеним чинником, важливу роль грають інституційні механізми (правове середовище, інструменти кредитно-фінансової системи та ін.).

Ефективність як економічна категорія має дві сторони – якісну і кількісну. Якісна сторона відображає її логічний і теоретичний зміст, тобто сутність ефективності. Кількісна сторона розкриває дію закону економії часу при досягненні мети суспільного виробництва в ході відтворювального процесу включаючи окремі його фази в тимчасовому та галузевому масштабах.

Головна мета підприємства в сучасних умовах – отримання максимального прибутку, що неможливо без ефективного управління капіталом. Пошуки резервів для збільшення прибутковості підприємства становлять основну задачу управлінця.

Ефективність управління фінансовими ресурсами і самим підприємством впливає на результат діяльності підприємства в цілому. Якщо справи на підприємстві йдуть самопливом, а стиль управління в нових ринкових умовах не змінюється, то боротьба за виживання стає безперервною.

Економічна суть ефективності підприємства полягає в тому, щоб на кожну одиницю витрат добитися збільшення прибутку. Кількісно вона вимірюється зіставленням двох величин: отриманого в процесі виробництва результату і витрат живої і матеріалізованої праці на його досягнення.

Економічна ефективність безпосередньо пов'язана з фінансовою стійкістю підприємства.

В системі аналізу фінансового стану підприємства найважливіше значення приділяється питанням аналізу та оцінки фінансової стійкості, оскільки стабільність і сталий розвиток підприємства є умовою його подальшого поступального розвитку та покращення показників діяльності.

Забезпечення економічної стабільності розвитку є серйозною проблемою для сучасної економіки, так як воно допомагає виявити не тільки внутрішньогосподарські можливості, але і значно впливає на інвестиційну привабливість підприємства.

Фінансова стійкість це основна властивість оцінки реального фінансового стану підприємства, а пошук внутрішньогосподарських можливостей, засобів і способів її зміцнення визначає характер проведення та змісту економічного аналізу.

Фінансова стійкість – це гарантована платоспроможність і кредитоспроможність підприємства в результаті його діяльності на основі ефективного формування, розподілу і використання фінансових ресурсів та забезпеченість запасів власними джерелами їх формування, а також співвідношення власних і позикових коштів – джерел покриття активів підприємства.

Ефективність проведення фінансового аналізу в значній мірі залежить від якості сформованої і використовуваної інформації, способів оцінки її аналітичних можливостей, які повинні відповідати меті економічного аналізу, а саме в обґрунтуванні та прийнятті управлінських рішень.

1.2. Основні показники оцінки економічної ефективності виробництва

Сьогодні загальноприйнята система показників ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства відсутня. Для вимірювання

ефективності одних і тих же заходів застосовуються різні методики, іноді не пов'язані між собою, що дають різні результати.

Кожне підприємство – це складна економічна система з різноманітними зв'язками і функціями, тому рівень економічної ефективності їх функціонування потрібно розраховувати не одним показником, а системою показників, кожен з яких відображає різні сторони і функції виробництва.

Показники, за допомогою яких розраховується як порівняльна, так і абсолютна ефективність, повинні відображати критерій економічної ефективності – рівень продуктивності суспільної праці, тобто найбільшу економію суспільної праці на виробництво конкретного виду продукції.

Вимірювання ефективності виробництва передбачає встановлення критерію економічної ефективності, який повинен бути єдиним для всіх ланок економіки – від підприємства до народного господарства в цілому. Загальним критерієм економічної ефективності виробництва є зростання продуктивності праці.

Сьогодні економічна ефективність виробництва оцінюється на основі показника, що виражається в максимізації зростання національного доходу (чистої продукції) на одиницю праці. На рівні підприємства формою єдиного критерію ефективності його діяльності може бути максимізація прибутку.

Ефективність виробництва знаходить кількісне вираження у взаємопов'язаній системі показників, що характеризують ефективність використання основних елементів виробничого процесу.

Можна казати, що ефективність – це комплексне поняття, при визначенні якого необхідно оцінити дві складові, а саме витрати та результати.

Підходи визначення витрат та результатів для розрахунку ефективності у теорії різні автори об'єднують в межах трьох підходів [28]:

1. ресурсний – економічний результат зіставляється з економічною оцінкою виробничих ресурсів, які застосовуються під час виробництва;
2. витратний – економічний результат порівнюється з поточними витратами, які безпосередньо пов'язані з його досягненням;

3. ресурсно-витратний – являє собою певний компроміс між двома попередніми. Тобто до уваги береться як певна оцінка наявних ресурсів, так і оцінка поточних витрат. Проте застосування цього підходу має бути дуже зваженим і обережним, адже виникає проблема подвійного рахунку, а також значного впливу галузевих особливостей виробництв (фондомісткості, капіталомісткості, трудомісткості тощо).

Узагальнення підходів щодо визначення витрат та результатів, необхідних для розрахунку ефективності наведено на рисунку 1.2 [28].

Рис. 1.2. Підходи визначення витрат та результатів для розрахунку ефективності

Джерело: розроблено автором.

Кожен із цих підходів має свої переваги та недоліки, і доцільність застосування того чи іншого визначається конкретними обставинами і завданнями оцінювання.

Система показників економічної ефективності виробництва повинна відповідати наступним принципам, що запропоновано нами на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. Принципи системи економічної ефективності виробництва
Джерело: розроблено автором.

Економічна ефективність відображає результати виробничо-фінансової діяльності. Показниками економічної ефективності є: прибуток, додана вартість, питомі витрати на одиницю вартості реалізованої продукції, рівень рентабельності.

Всі оціночні показники економічної ефективності умовно можна поділити на дві групи (рисунок 1.4):

1. узагальнюючі показники, що характеризують ефективність використання всіх видів ресурсів підприємства,
2. показники використання ресурсів, які характеризують ефективність використання певного виду ресурсів.

Основні показники ефективності в залежності від параметрів діяльності є наступні:

- факторні параметри виробництва – характеризують забезпеченість основними засобами і обіговими активами, робочою силою;
- результативні параметри виробництва – виручка і прибуток, рентабельність, собівартість, матеріаломісткість, ділова активність та ін.;

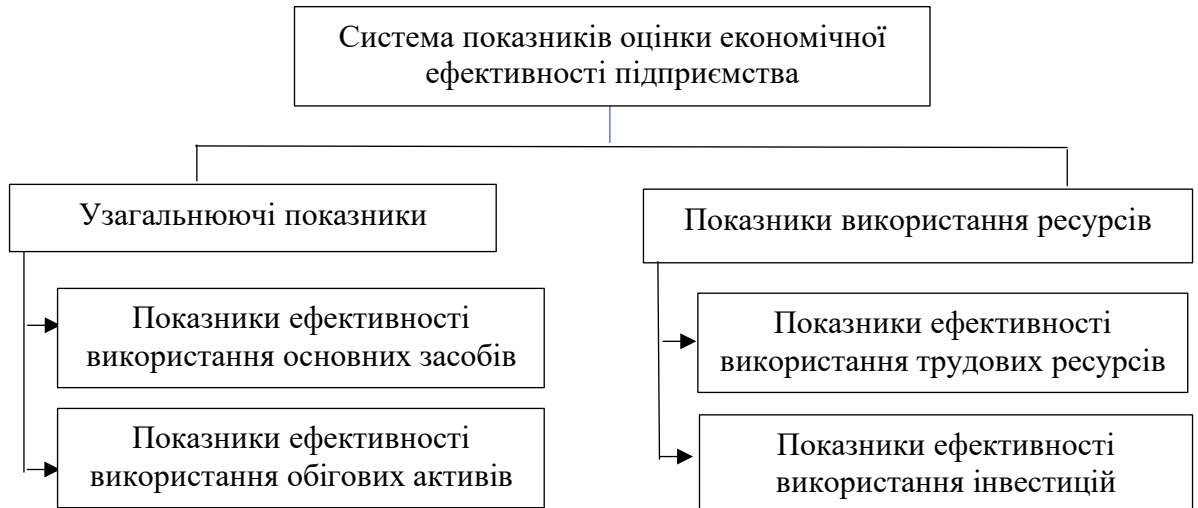

Рис. 1.4. Система показників оцінки економічної ефективності підприємства

Джерело: розроблено автором.

- фінансові параметри, що характеризують платоспроможність і фінансову стійкість підприємства;
- показники специфічного характеру – ступінь завантаження виробничих потужностей, коефіцієнти вибуття і оновлення основних засобів, віддача прибутку окремих технологічних ліній;
- прирістні параметри, що дозволяють оцінити розвиток підприємства в динаміці – темпи зростання за показниками попередніх груп, коефіцієнти еластичності.

Велика кількість показників оцінки економічної ефективності виробництва потребує необхідність їх систематизації та узагальнення, тобто проведення комплексної оцінки ефективності.

Під комплексним аналізом ефективності діяльності розуміється системне комплексне дослідження виробничої і комерційної діяльності, а також фінансового стану, що дозволяє провести всебічну оцінку діяльності підприємства, з метою визначення якості його діяльності [11].

Фінансовий стан підприємства характеризують показники, що запропоновано на рисунку 1.5.

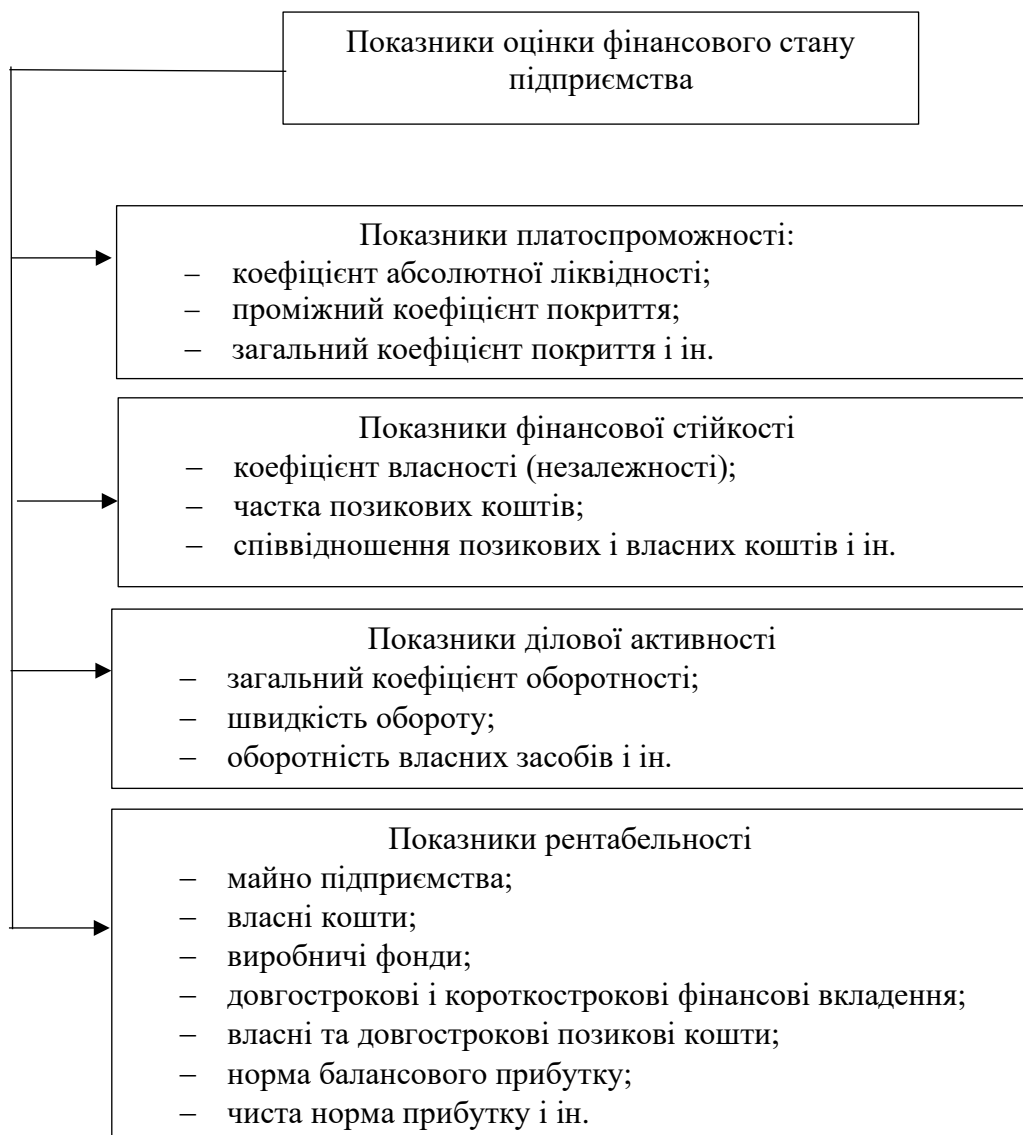

Рис. 1.5. Показники оцінки фінансового стану підприємства
Джерело: розроблено автором.

Вихідними даними для розрахунку показників усіх перелічених груп в основному є дані бухгалтерського балансу підприємства та форми фінансової звітності.

Аналіз фінансового стану підприємства необхідний для оцінки його положення та для ефективного управління з метою забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Показники платоспроможності характеризують можливість підприємства успішно виконувати свої грошові зобов'язання перед іншими суб'єктами ринку.

Показники ділової активності представляють у коефіцієнтах. У країнах з розвиненою ринковою економікою найбільш важливими показниками ділової активності встановлюються нормативи по економіці в цілому і по галузях, такі нормативи відображають середні фактичні значення цих коефіцієнтів.

Середню вартість активів і пасивів за деякий період розраховують як середню хронологічну за місячними даними; якщо немає такої можливості – то за кварталними даними; якщо в розпорядженні фінансового аналітика є лише річний баланс, то застосовується спрощений прийом: середня з сум даних на початок і кінець періоду.

Комплексним, інтегральним показником економічної ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства виступає рентабельність. Рентабельність висловлює абсолютний або відносний розмір отриманого прибутку на 1 гривню поточних витрат або на 1 гривню використаних ресурсів (основних виробничих засобів, обігових активів, власного і позикового капіталу, виручки від продажів).

Різняться загальна і розрахункова рентабельність. Загальна рентабельність визначається як відношення балансового (валового) прибутку до вартості виробничих ресурсів (основних виробничих засобів і нормованих обігових активів), розрахункова рентабельність – як відношення чистого прибутку до суми основних виробничих засобів і нормованих обігових активів.

Рентабельність – це ступінь дохідності, вигідності, прибутковості бізнесу. Вона вимірюється за допомогою цілої системи відносних показників, що характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності (виробничої, комерційної, інвестиційної і ін.), вигідність виробництва окремих видів продукції та послуг.

Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їх величина відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами. Їх

використовують для оцінки ефективності діяльності підприємства і як інструмент в інвестиційній політиці і ціноутворенні.

Система показників оцінки ефективності наступна [32]:

1. Показники, що базуються на витратному підході, рівень яких визначається співвідношенням прибутку з витратами: рентабельність окремих видів продукції, рентабельність операційної діяльності, рентабельність інвестиційної діяльності та окремих інвестиційних проєктів, рентабельність звичайної діяльності;

2. Показники, що характеризують прибутковість продажів, рівень яких визначається співвідношенням прибутку з виручкою від реалізації продукції: рентабельність продажів окремих видів продукції, загальна рентабельність продажів;

3. Показники, в основі яких лежить ресурсної підхід і рівень яких визначають відношенням прибутку до загальної суми або окремим частинам авансованого капіталу: рентабельність сукупних активів або загальна рентабельність, рентабельність операційного капіталу, рентабельність основного капіталу, рентабельність оборотного капіталу, рентабельність власного капіталу та ін.

Залежно від того, що приймають в якості ефекту функціонування підприємства – обсяг виробництва (реалізації) продукції або фінансовий результат – розрізняють показники виробничої ефективності та показники фінансової ефективності.

В умовах планової системи економіки пріоритет віддавався показниками виробничої ефективності (продуктивності праці, фондівіддачі основних засобів, матеріаловіддача та ін.). Ці показники характеризують не ефективність, а інтенсивність використання ресурсів. Якщо робиться неконкурентоспроможна, збиткова продукція і підприємство «працює на склад», то підвищення інтенсивності використання основних засобів, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів сприяє якнайшвидшому розорення підприємства.

З переходом до ринкової економіки змінюється трактування і ієрархія критеріїв ефективності, їх зміст. Оскільки основною метою підприємницької діяльності в умовах ринкових відносин є прибуток, то в якості критерію економічної ефективності виступає максимізація прибутку на одиницю витрат ресурсів при високому рівні якості праці та забезпечення конкурентоспроможності продукції.

Тому, в якості результату для оцінки функціонування підприємства найкраще підходить прибуток, отримання якого є головною метою будь-якого суб'єкта господарювання в умовах ринкової економіки.

1.3. Фактори, резерви і шляхи підвищення економічної ефективності

Рівень економічної ефективності залежить від різноманіття взаємопов'язаних факторів. Для кожної галузі промисловості внаслідок її техніко-економічних особливостей характерні специфічні фактори ефективності [34].

Результати роботи підприємств, їх структурних підрозділів та господарських організацій залежать від ряду факторів економічного, організаційного, технічного та технологічного характеру.

В економічних дослідженнях під фактором розуміють умови здійснення господарських процесів і причини, що впливають на них. Діяльність підприємств складна і багатогранна та являє собою комплекс взаємопов'язаних господарських процесів, що характеризуються системою показників, які залежать від численних і різноманітних факторів.

Глибоке вивчення всього комплексу факторів, що вплинули на хід виконання планів і динаміку господарювання, дозволяє вірно оцінити результати роботи підприємств, виявляти і використовувати резерви зростання їх економічного потенціалу, підвищення ефективності суспільного виробництва.

Кожен фактор може складатися з ряду причин, які, у свою чергу, виступають як самостійні фактори з більшою чи меншою мірою дії на

результати господарської, інвестиційної та фінансової діяльності підприємств.

Фактори взаємопов'язані між собою і впливають на результати господарської та іншої діяльності підприємств у різних напрямках: одні – позитивно, другі – негативно, інші в існуючих умовах економічного розвитку є нейтральними. Причому негативна дія одних факторів може знизити або нейтралізувати позитивний вплив інших. Все це вимагає вивчення як можна більшого числа факторів.

Щоб глибоко вивчити вплив факторів на господарську діяльність підприємства, необхідно забезпечити їх науково обґрунтовану класифікацію, що запропоновано на рисунку 1.6 [34].

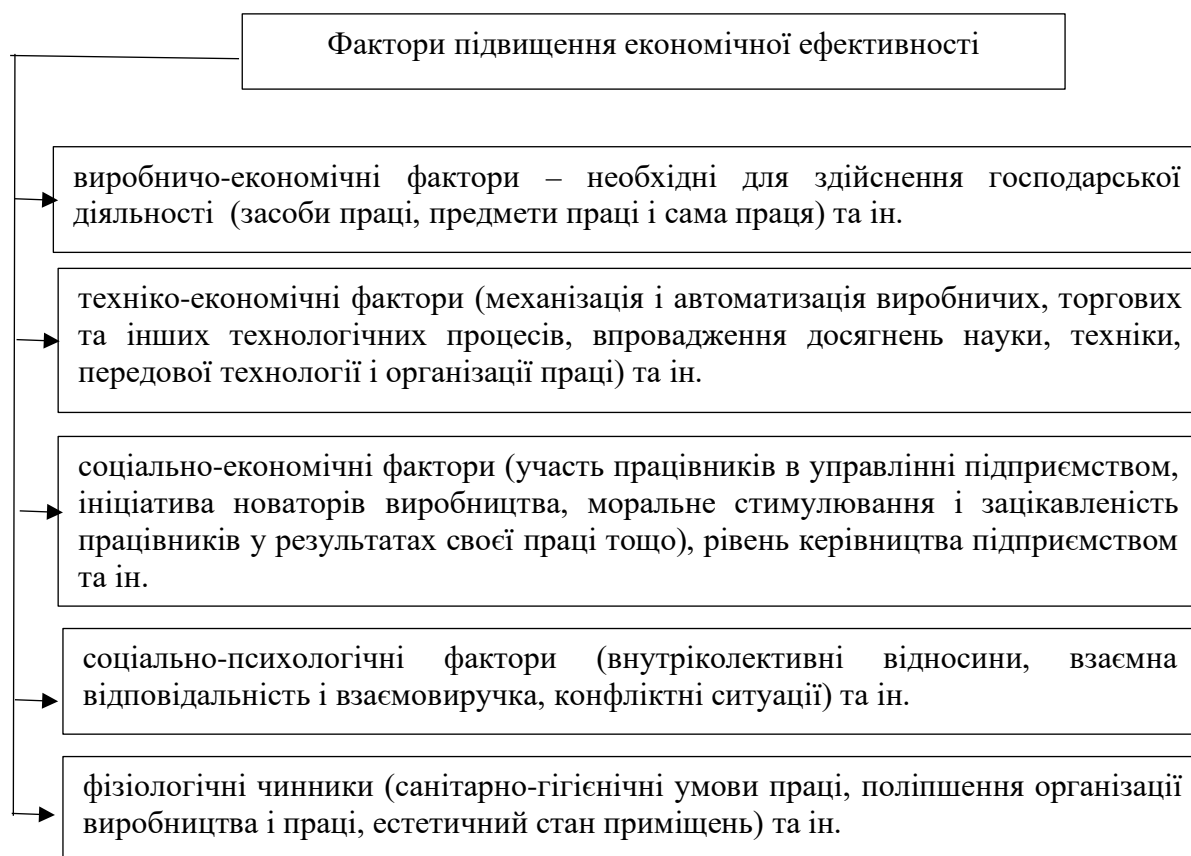

Рис. 1.6. Класифікація факторів підвищення економічної ефективності
Джерело: розроблено автором.

Фактори поділяються на інтенсивні та екстенсивні. Інтенсивні фактори пов'язані з найбільш ефективним використанням досягнень НТП, передових технологій та інновацій. Вони забезпечують розвиток економіки за рахунок підвищення продуктивності суспільної праці, поліпшення використання

матеріальних, трудових, фінансових ресурсів, природних багатств країни. Екстенсивні фактори пов'язані з розширенням матеріально-технічної бази підприємств, додатковим залученням матеріальних і трудових ресурсів, розвитком економічного потенціалу.

Фактори, в тій чи іншій мірі визначають розвиток будь-якого підприємства, відрізняються не тільки різноманіттям, але і взаємопов'язаністю і взаємообумовленістю. Практично неможливо ідентифікувати якийсь фактор, який був би абсолютно незалежним, незв'язаним з іншими.

Без інтенсифікації, прискорення виробництва, вдосконалення господарського механізму, принципів самоокупності та самофінансування успішна діяльність підприємств неможлива.

Необхідно підвищити наукову обґрунтованість планів і нормативів, постійно аналізувати їх виконання; оцінювати ефективність використання ресурсів та обґрунтовувати оптимальні управлінські рішення. Все це входить до числа завдань економічного аналізу господарської діяльності, який сформувався як самостійна галузь наукових знань в безпосередньому зв'язку з іншими спеціальними науками: управлінням, плануванням, обліком і статистикою.

Першим етапом економічного аналізу є дослідження економічних факторів, явищ і процесів, що забезпечує взаємопов'язане вивчення господарських явищ і процесів, їх становлення та розвитку, що відбуваються в них кількісних і якісних змін.

Другим етапом є об'єктивна і всебічна оцінка виконання планів, прийнятих підприємством і окремими його підрозділами, галузевими об'єднаннями. Особливість аналізу тут полягає в комплексному використанні матеріалів бухгалтерської, статистичної та інших видів звітності. Тільки комплексне використання проведених і взаємопов'язаних даних дозволяє всебічно і цілком об'єктивно оцінити виконання планових завдань. Більше того, в процесі аналізу виконання планів може бути дана і критична оцінка самого плану, його обґрунтованості.

Третім етапом є виявлення причин, позитивно і негативно вплинули на виконання замовлень – планів, вимір ступеня їх впливу.

Четвертим етапом є виявлення тенденцій і закономірностей розвитку підприємства, резервів, а також втрачених можливостей.

В економіці розрізняють два поняття резервів: резервні запаси (сировини, матеріалів), наявність яких необхідна для безперервного планомірного розвитку господарства, і резерви як ще не використані (можливості зростання виробництва, поліпшення його якісних показників).

Резерви – невикористані можливості зниження поточних і авансованих витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів при даному рівні розвитку продуктивних сил і виробничих відносин. Усунення всякого роду втрат і нерациональних витрат – це один з шляхів використання резервів.

Інший шлях пов'язаний з великими можливостями прискорення науково-технічного розвитку як головного важеля підвищення інтенсифікації та ефективності виробництва. Таким чином, резерви в повному обсязі можна виміряти розривом між досягнутим рівнем використання ресурсів і можливим рівнем, виходячи з накопиченого виробничого потенціалу підприємства.

Розглянемо основну класифікацію резервів за різними ознаками:

– за джерелами підвищення ефективності виробництва, які зводяться до трьох основних груп: доцільна праця, предмет праці і засоби праці. В процесі виробництва розрізняють матеріальні чинники (засоби виробництва) і робочу силу;

– за джерелами утворення розрізняють зовнішні і внутрішньовиробничі резерви. Під зовнішніми резервами розуміються загальні народногосподарські, а також галузеві та регіональні резерви;

– за ступенем впливу: екстенсивний та інтенсивний. Екстенсивне використання ресурсів та екстенсивний розвиток орієнтуються на залучення у виробництво додаткових ресурсів. Інтенсифікація економіки полягає насамперед у тому, щоб результати виробництва зростали швидше, ніж

витрати на нього, щоб залучати у виробництво менше ресурсів, а віддача від них була б більша. Базою інтенсивного розвитку є науково-технічний прогрес;

– за факторами і умовами інтенсифікації і підвищення ефективності господарської діяльності.

Науково-технічний рівень виробництва і продукції включає резерви підвищення прогресивності і якості продукції та застосовуваної техніки, ступеня механізації і автоматизації виробництва, технічної та енергетичної озброєності праці, прогресивності застосовуваних технологій, прискорення впровадження нової техніки і заходів науково-технічного розвитку.

– за кінцевими результатами, на які вони впливають, розрізняють резерви: підвищення обсягу виробництва продукції, вдосконалення структури та асортименту виробів, поліпшення якості, зниження собівартості продукції за елементами витрат, за статтями витрат, або за центрами відповідальності; резерви підвищення прибутковості продукції, зміцнення фінансового становища і підвищення рівня рентабельності.

– за стадіями процесу відтворення (постачання, виробництво і збут продукції);

– за стадіями створення та експлуатації виробів (передвиробнича стадія – конструкторська і технологічна підготовка виробництва; виробнича стадія – освоєння нових виробів і нових технологій у виробництві; експлуатаційна стадія – споживання виробів);

– за ознакою терміну використання резерви поділяються на поточні (реалізовані протягом даного року) і перспективні (які можна реалізувати в більш далекій перспективі);

– за способами виявлення резерви поділяються на явні (ліквідація очевидних втрат і перевитрат) і приховані, які можуть бути виявлені шляхом глибокого економічного аналізу, його особливих методів.

Можливі й інші принципи класифікації резервів. Їх необхідність впливає з конкретних умов і завдань кожного підприємства.

Одним з основних завдань аналізу господарської діяльності на підприємстві є виявлення як невикористаних, так і знову виявлених резервів поліпшення роботи у господарських ситуаціях, що змінюються. У сучасних умовах важко, а часом і неможливо, передбачити використання всіх резервів. Крім того, протягом тривалого звітного періоду нерідко виникають негативні фактори, які можуть істотно гальмувати хід виконання плану.

Тому в механізмі пошуку резервів важливе місце займає передовий досвід, який дозволяє сформулювати певні умови раціоналізації виявлення і мобілізації резервів. До таких умов можна віднести:

- виявлення провідної ланки в підвищенні ефективності виробництва, тобто виявлення тих витрат, які становлять основну частину собівартості продукції і які можуть дати велику економію при мінімальних умовах;

- виділення «вузьких місць» у виробництві, які лімітують темпи зростання виробництва і зниження собівартості продукції;

- врахування типу виробництва; наприклад, в масовому виробництві аналіз резервів рекомендується вести в послідовності – виріб, вузол, деталь, операція; в одиничному виробництві – за окремими операціями виробничого циклу;

- одночасний пошук резервів по всіх стадіях життєвого циклу об'єкта або виробу;

- визначення комплексності резервів з тим, щоб економія матеріалів, наприклад, супроводжувалася економією праці і часу використання обладнання, тільки в цьому випадку можливий випуск додаткової продукції.

Таким чином, для виявлення резервів потрібен аналіз, який має бути спрямований на виявлення причин недовикористання запланованих резервів, а також на виявлення нових резервів з різним терміном дії.

На роботу підприємства впливає велика кількість факторів, тому для більш ефективної роботи йому необхідно вміти правильно класифікувати фактори і виявляти напрям їх впливу на результативний показник.

Для більш раціональної організації вивчення впливу факторів підприємство об'єднує їх у факторні системи.

Одна з найбільш важливих задач економічного аналізу підприємства в умовах конкурентної боротьби є пошук і своєчасне використання резервів як найважливішої умови його виживання і розвитку.

Виявлення наявних резервів підприємства дозволяє складати плани організаційно-технічних заходів по використанню резервів та шляхи підвищення економічної ефективності виробництва.

Можна згрупувати наступні основні шляхи підвищення економічної ефективності виробництва (рисунок 1.7) [34].

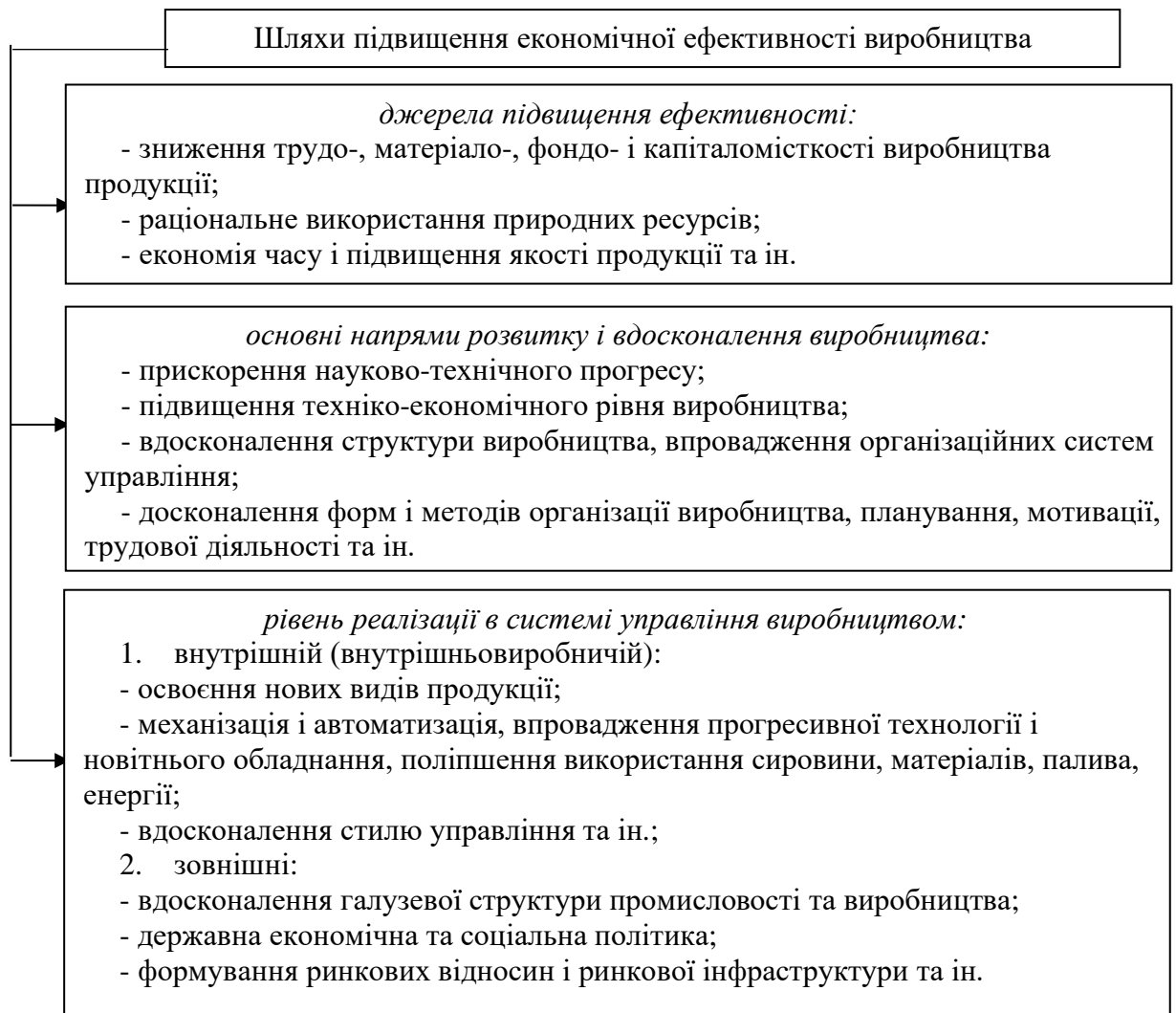

Рис. 1.7. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва
Джерело: розроблено автором.

Висновки до розділу 1

Ефективність – це економічна категорія, що відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами, причому при вимірюванні ефективності ресурси можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною вартістю (застосовувані ресурси), або частиною їх вартості у формі виробничих витрат (виробничо-спожиті ресурси).

Економічна ефективність – це досягнення підприємством найбільших результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці.

Основними показниками економічної ефективності виробництва є продуктивність і фондомісткість праці, фондівіддача і фондомісткість продукції, матеріалівіддача і матеріаломісткість продукції, економічна ефективність інвестицій, нової техніки, енергомісткість продукції та ін.

Основні напрями зростання економічної ефективності в Україні: суттєве зниження енергомісткості, матеріаломісткості, зростання фондівіддачі тощо.

Можна зробити висновок, що тільки комплексне використання резервів дозволить підвищити економічну ефективність виробничої діяльності підприємства. Фактори визначення виробничої ефективності є найважливішим інструментом реалізації економічної політики підприємства і ключовим засобом обґрунтування управлінських рішень, оптимізації витрат ресурсів, удосконалення цінової політики і підвищення ефективності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ ТА ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

2.1. Характеристика та діагностика стану виноробної галузі України

Виноробна промисловість є однією з основних бюджетоутворюючих галузей у багатьох країнах світу. В Україні виноробство досить розвинуте, так як вино виробляється у кількох областях та експортується у різні країни світу [3].

Умови зовнішнього середовища постійно змінюються як в світі, так і в Україні. Спочатку пандемія, потім воєнний стан здійснили великий вплив на економіку України та виноробну промисловість.

Сьогодні стан виноградарства та виноробства є критичним: загальна площа виноградників в Україні стрімко скорочується, вітчизняні виробники вина в гострій конкурентній боротьбі з іноземними конкурентами скорочують поставки на український ринок, але навіть в умовах викорчовування старих виноградників винороби прагнуть закладати нові. В 2020 році було висаджено 46 га нових виноградників, з 2022 року ці площі знижуються [1].

З початком повномасштабного вторгнення українські винороби втратили багато складів, виноградників та виробничих приміщень, які одразу були окуповані. Також сьогодні багато виноградників понівечені артилерійськими обстрілами або заміновані, склади знищені прямими влучаннями ракет, пограбовані колекції та склади [2].

Виноробні «Олівія» та «Таїрово Вайнері», розташовані на березі Дніпро-Бузького лиману, були фактично на лінії фронту та приблизно 585 гектарів виноградників виявились ураженими касетами і вже не зможуть бути придатними для вирощування.

Виноробня «Falko Winery» з Миколаївської області втратила частину виноградників через обстріли, а також їхню територію 5 разів мінували, щоразу вони розмінювали і продовжували працювати.

Виноробня «Князя Трубецького» (Херсонська область) також зазнала великих втрат, виноградники наразі заміновані та знаходяться під постійними обстрілами, а також було викрадено найбільшу в Україні колекцію вин, зібрану з 1958 року. А на складі поблизу Києва знищено 32000 пляшок вина через влучання ракети.

Виноробня «Graevo» – це маленьке та молоде підприємство, яке до лютого 2022 року закуповували виноград в Херсонській області, заклали власні виноградники поблизу Запорізької АЕС, але цей регіон і досі є окупованим.

«Art Winery» (колишній «Артемівський завод шампанських вин») теж зазнали величезних втрат через зруйновані приміщення в Бахмуті, але їм вдалося перенести виробництво в Одеську область, вони продовжують виробляти та продавати вина.

Але незважаючи на все це, виноробна галузь живе і дуже послідовно працює над інтеграцією правил і регламентів ЄС, які необхідні Україні для вступу до Європейського Союзу [1].

Виноградарство та виноробство в Одеському регіоні має багатовікову історію, родючі землі Одеської області, сприятливі кліматичні умови дають можливість виноробам вирощувати як унікальні місцеві сорти винограду, так і аналоги найкращих іноземних сортів. Якісні виноматеріали дають змогу виробляти натуральні високоякісні вина.

Сьогодні, найбільшу частку в структурі збору врожаю з виноградників в Україні займає Одеська область, в якій зосереджено найбільші площі насаджень. Найбільші врожаї винограду в Одеській області збирають у Болградському, Білгород-Дністровському, Тарутинському, Арцизькому, Саратському, Татарбунарському та Овідіопольському районах.

Через високу конкуренцію серед алкогольних напоїв у міжнародному середовищі, виноробна промисловість та стратегії підприємства також змінюються. Виноробна галузь, яка до останніх років не вважалася важливою

для держав промисловістю, зараз набуває особливого значення та розвивається по всьому світі.

На сьогоднішній день в Україні загальна кількість підприємств, які здійснюють виробництво виноробної продукції, близько 100, які формують внутрішній ринок (великі та середні виробники) налічується близько 20-ти. Це одеські і миколаївські компанії. Такі компанії, як: "Коблево" (вина ПАТ KOBLEVO), агрофірма "Таврія", компанія "Нива" (Таїровській винзавод "Нива", ТМ Таїрове і ТМ Одеський Степ), "Шабо" (ТМ Shabo).

Сегмент дрібних виробників в Україні не особливо розвинений. Лише кілька компаній реалізують свою продукцію (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Визначення конкурентної позиції підприємства на ринку

Найменування заводу	Критерії конкурентоспроможності заводу		
	Якість продукції	Технологія виробництва	Асортимент продукції
ПАТ «Коблево»	Продукція середньої якості	Класична технологія	Столові, міцні, десертні та коньячні виноматеріали
ТОВ ПТК «Шабо»	Продукція високої якості	Класична технологія	Шампанські, столові, міцні, десертні та коньячні виноматеріали
ПрАТ «Одесавинпром»	Продукція високої якості	Класична технологія	Шампанські, столові виноматеріали

Джерело: розроблено автором.

Ключовими конкурентними перевагами підприємства є: наявності власної сировинної бази; налагодженні економічні зв'язки з заводами вторинного виробництва; вигідне територіальне положення; сприятливі для вирощування винограду кліматичні умови; наявність висококваліфікованих спеціалістів.

До факторів ризику господарської діяльності підприємств відносяться: високий рівень інфляції; нестабільність економічної ситуації в країні; відсутність економічної допомоги з боку країни; нестабільність законодавства держави.

Виноробна промисловість включає всі види діяльності, що пов'язані з виробництвом та переробкою винограду, а саме:

- виноградарство (вирощування винограду технічних сортів, призначених для промислової переробки);
- первинне виноробство (виробництво виноматеріалів з винограду);
- вторинне виноробство (переробка виноматеріалів у вино).

В останні роки більшість підприємств первинного виноробства самостійно виробляють вино. Виноматеріали виробляють з таких сортів винограду, як: Ркацителі, Аліготе, Совіньйон зелений, Каберне-Совіньйон, Фетяска біла, Рислінг рейнський, Сухолиманський білий, Бастардо магарачський, Мерло, Кокур білий, Одеський чорний, Трамінер рожевий, Сапераві, Шардоне, сортів груп Ізабелла, Мускат, Піно.

Загалом в Україні зареєстровано понад 400 підприємств – виробників.

Підприємства первинного виноробства виробляють виноматеріали для так званих «тихих» вин (без вуглекислого газу), шампанські та коньячні виноматеріали.

Підприємства вторинного виноробства закуповують їх та переробляють у вино – продукт, отриманий завдяки спиртовому бродінню соку або мезги (м'якоть винограду з кісточками та шкуркою) свіжого чи в'яленого (не більш як до 40% цукристості) винограду. Окрім виноматеріалів, вони також потребують різні допоміжні матеріали: скляну тару, вітчизняні полімерні та імпорتنі коркові пробки, етикетки тощо [19].

З кожним роком асортимент вин українського виробництва розширюється, з'являються ексклюзивні види, що могли би асоціюватися у споживача з певним підприємством.

Але сьогодні політичний та економічний стан в Україні свідчить, що масовий попит буде в основному на якісну дешеву продукцію, що має елемент престижності. Поки під цю категорію потрапляють ординарні вина відомих торгових марок українських виробників, тому виробництво вина усе тісніше

пов'язується з рекламною активністю компаній, ступенем популярності торгових марок і маркетинговими зусиллями.

На рисунку 2.1 запропоновано динаміку виробництва виноматеріалів з 2017 по 2022 рр. можна казати, що тенденція є негативною, і якщо виробництво буде розвиватися і далі таким чином, то українське виноградарство може зникнути [21].

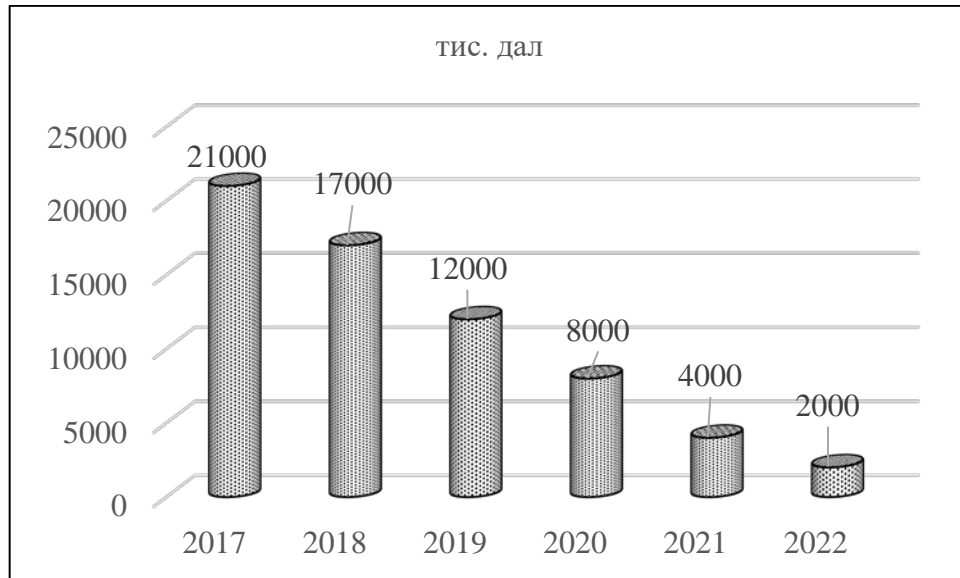

Рис. 2.1. Динаміка виробництва виноматеріалів з 2017 по 2022 рр.

Джерело: розроблено автором.

Головними факторами конкурентоспроможності продукції є: якість, собівартість, термін зберігання та прибуток і рентабельність для підприємства.

В Україні головна корпорація з виноградарства і виноробної промисловості це «Укрвинпром», що був заснований у 2000 році. Зараз це одне із провідних галузевих громадсько-професійних формувань, яке входить до Європейського комітету виробників вина при Єврокомісії, до Міжнародної федерації вин та алкогольних напоїв і активно співпрацює з міжурядовою Міжнародною організацією виноградарства і виноробства [19]. До складу корпорації входять обласні формування та окремі виноградно-виноробні підприємства, серед яких такі відомі виробники, як «Дім марочних коньяків

«Таврія», Ужгородський коньячний завод (ТМ «Тиса»), «Коблево», «Айсберг ЛТД» (ТМ «Чизай»), Artwinery та інші.

Пандемія та війна дуже сильно вплинули на обсяги виробництва та збуту виноробної галузі, але весь час «Укрвинпром» активно підтримує українських виноробів.

Україна посідає 28 місце у світі з виробництва вина за даними на 2022 рік [20], це складало виробництво 660 тис. гектолітрів, або 0,26% світового ринку вина.

Згідно з повідомленням, перше місце належить Італії із 49,843 млн гектолітрів, що становить 19,3% усього світового виробництва, друге – Франції (45,59 млн гектолітрів, 17,65%), третє – Іспанії (35,7 млн гектолітрів, 13,83%).

До причин низького виробництва Україною вина аналітики віднесли знищення за часів Радянського Союзу виноградників у період боротьби з алкоголізмом, перетворення РФ з моменту окупації Криму 2014 року виноробних регіонів Херсонської та Миколаївської областей на прифронтову зону, а також відсутність до 2020 року ринку землі, наявність обмеження на придбання землі юрособами та іноземними інвесторами.

За даними статистики [21], у 2021 році в Україні налічувалося близько 266 промислових виробництв винограду та вина, з них – 125 виноробних підприємств та 29 малих виробників виноградно-виноробної продукції. В процесі виробництва винограду на 1 гектар зайнято близько 33 постійних працівників, середня кількість працівників на одному підприємстві – 255 осіб. За попередніми даними загальна площа насаджень на всіх господарствах у 2022 році становила 26,6 тисячі гектарів, валовий збір становить близько 244 тисяч тонн продукції за врожайності 92 центнери з гектара, без врахування окупованих територій.

Сьогодні, до кінця 2023 року, працює державна програма підтримки виноградної та виноробної галузі, надано фінансування для посадки виноградників.

Спільно з асоціаціями та підприємствами йде робота над проектом Закону про продукти виноградарства, ініціюються впровадження Дня Одеського чорного, розширення виноградно-виноробної зони, адже сьогодні вирощують виноград майже по всій території України.

Виноградарство і виноробство завжди були важливими видами економічної діяльності в Україні, у таблиці 2.2 представлено обсяги посівних площ, валового збору винограду і урожайності виноградної галузі України.

Таблиця 2.2

Посівні площі і урожайність виноградної галузі України

	1991	2000	2010	2015	2020	2021	2022
Посівні площі, тис. га	175,5	109,6	87,0	45,4	39,1	36,6	30,2
Площа, з якої зібрано врожай, тис. га	143,3	99,4	67,6	41,8	37,2	34,7	29,0
Валовий збір винограду, тис. тонн	835,7	513,8	407,9	386,3	281,0	264,1	257,9
Урожайність винограду з 1 га, тонн	58,3	51,7	60,3	92,3	75,6	76,1	89,0

Примітка. Дані за 2015-2021 рр. наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, за 2022р. – без урахування тимчасово окупованих рф територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Джерело: розроблено автором.

На рисунку 2.2 запропоновано посівні площі та валовий збір винограду за період 1991 – 2022 роки у графічному вигляді.

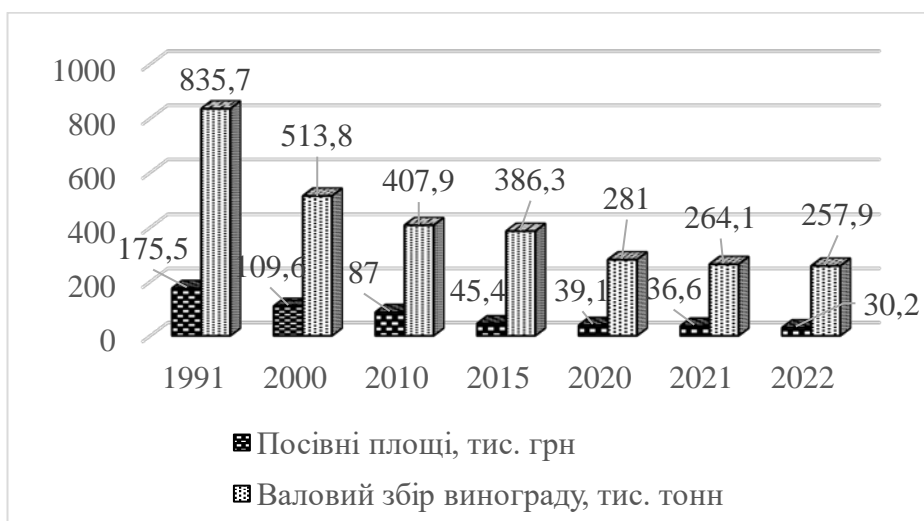

Рис. 2.2. Посівні площі та валовий збір винограду за період 1991 – 2022 роки

Джерело: розроблено автором.

В Україні найбільшу площу виноградних насаджень має Одеська область – 38,95 тис. га (46% від загальної по Україні) [3].

З великою відбудовою після війни буде також і відбудова виноградарської та виноробної галузі, надзвичайно важливим кроком є те, що Україна знову є членом МОВВ.

Наслідки війни колосальні, витрати масштабні, але Україна все ще має достатній потенціал для розвитку галузі і виробництва дійсно якісної виноробної продукції.

Станом на 2023 рік в країні розвиваються більше 160 виробників вина, основні потужності яких знаходяться на Півдні країни та Закарпатті, має потенціал зайняти одне з провідних місць на європейському та світовому ринку вина, але виноробам України потрібна підтримка та компенсації зі сторони держави.

У 2019 року було створено національний бренд «Українське вино» («Wine of Ukraine») та відтоді «Укрвинпром» офіційно отримав підтримку центральних органів виконавчої влади на розвиток та просування бренду «Українське вино», активно розвиває та поширює впізнаваність українського вина серед українців та іноземних споживачів, регулярно проводить відкриті та закриті дегустації нових вин, знайоме з новими сортами винограду, розказує про виноробні України, які продовжують виробляти вино у ці складні часи.

Виробництво виноробної продукції в тисячах дал за основними видами представлено у таблиці 2.3 [21].

Таблиця 2.3

Виробництво виноробної продукції за основними видами

	2013	2014	2015	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7
Вино ігристе зі свіжого винограду (крім вина "Шампанське"; уключаючи "Шампанське України")	5356,5	3644,7	4753,6	2266,2	2249,3	1376,6
Вино з концентрацією спирту більше 15% (Портвейн, Мадера, Херес та інші)	4280,3	2408,6	1200,4	455,8	424,8	491,5
Вермут та вина ароматизовані рослинними та ароматичними речовинами інші, зі свіжого винограду	1272,2	1137,0	1763,1	523,8	519,5	233,8

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7
Вино та виноградне сушло, бродіння якого зупинене шляхом додавання спирту, з фактичною концентрацією спирту не більше 15% (крім газованого, ігристого та вина із захищеним найменуванням за походженням)	10822,4	7133,2	7834,8	6255,8	6422,5	5799,5
Вино з фактичною концентрацією спирту не більше 15% (крім газованого, ігристого, та вина із захищеним найменуванням за походженням)	4280,3	2408,6	6684,6	к / с	к / с	4023,6
Виноградне сушло (крім виноградного сушла, бродіння якого зупинене шляхом додавання спирту)	17451	11373,3	12367,6	5443,1	7357,2	3728,7
Напої ферментовані та їх суміші, включаючи з напоями безалкогольними (сидр яблучний, сидр грушевий, напій медовий; крім солодового пива, виноградного вина, ароматизованого рослинними та ароматичними речовинами)	1404,3	1214,9	1425,2	4813,4	4970,1	3215,7

Примітка. Дані за 2015-2021 рр. наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, за 2022р. – без урахування тимчасово окупованих рф територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Джерело: розроблено автором.

За статистичними даними [21], нами було розглянуто індекси виробництва виноградних вин за період 2013–2022 роки, що запропоновано на рисунку 2.3.

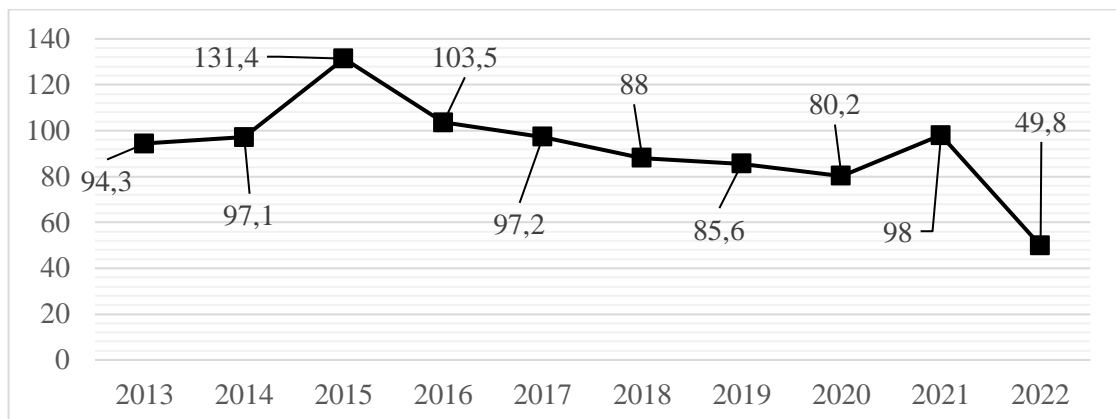

Рис. 2.3. Індекси виробництва виноградних вин за період 2013–2022 роки

Джерело: розроблено автором.

Обсяг реалізованої продукції у 2014–2022 роках запропонуємо на рисунку 2.4 [21].

Рис. 2.4. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності, млн. грн без ПДВ та акцизу

Джерело: розроблено автором.

Цільовими споживачами винного ринку в 2022 році є покоління, які народилися в 1980–1990-х роках у розпал технологічної революції [3]. Сьогодні щоб залучити споживачів вина до певного бренду, потрібен цілісний підхід, що складається з адаптації стратегій, які відповідають уподобанням споживачів. Концентрація виноробної промисловості дуже низька: у світі є багато виробників та виноробень, і продукція в основному надходить із Італії, Франції, Іспанії, Австралії та США. Глобальні виноробні компанії в основному поширені в Європі, Австралії та США. Виноробні підприємства Європи мають давню історію та непохитний статус у цій галузі. Виноробні у Франції мають відносно вищий рівень якості продукції. Багато компаній мають кілька заводів, зазвичай вони розташовані у місці поблизу виноградів. Найбільшим ринком споживання вина є Європа, яка займає ринкову частку близько 57,01%, за нею йде Північна Америка – 15,82%.

У 2022 році українські виробники виноробної галузі експортували вино у 49 країн світу, також українське вино було представлено у багатьох міжнародних виставках, а на найбільшому винному конкурсі у світі Decanter World Wine Competition 2023 Україна здобула 37 нагород [20].

Потенціал української виноробної галузі високо оцінюють на міжнародному ринку, але для подальшого економічного розвитку та налагодження торговельних відносин цей сектор потребує змін на законодавчому рівні та підтримки держави.

Українська винопродукція реалізується, перш за все, в Німеччині, Австрії, Швейцарії, США, Канаді, Польщі, Словаччині. Частка тихих вин у загальному обсязі експорту становить 80%, ігристих – 20%. У групі тихих вин 51% припадає на столові вина, а 49% – на кріплені [19].

На рисунках 2.5 та 2.6 представлено експорт та імпорт України з торгівлі виноградними винами. Можна казати, що частка експорту цілком відображає динаміку виробництва виноматеріалів в Україні за 2017–2021 рр. З 2018 р. по 2019 р. експорт вин виноградних скоротився на 82,8%, у той час як у 2019 р. було імпортовано найбільшу кількість вина порівняно з 2017 і 2018 рр. [21]. Але ситуація 2020 та 2021 років кардинально змінилася, і експорт і імпорт виноградних вин впав.

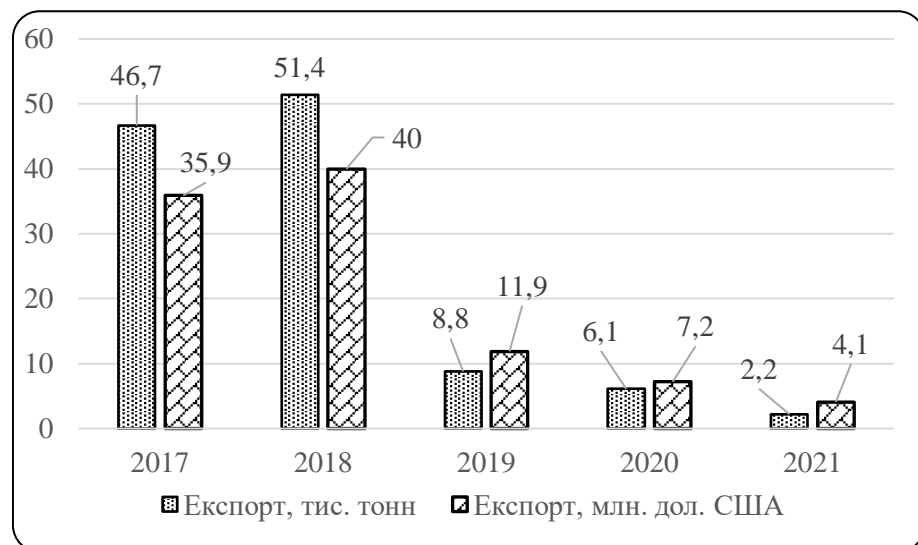

Рис. 2.5. Експорт України виноградними винами у 2017 – 2021 роках
Джерело: розроблено автором.

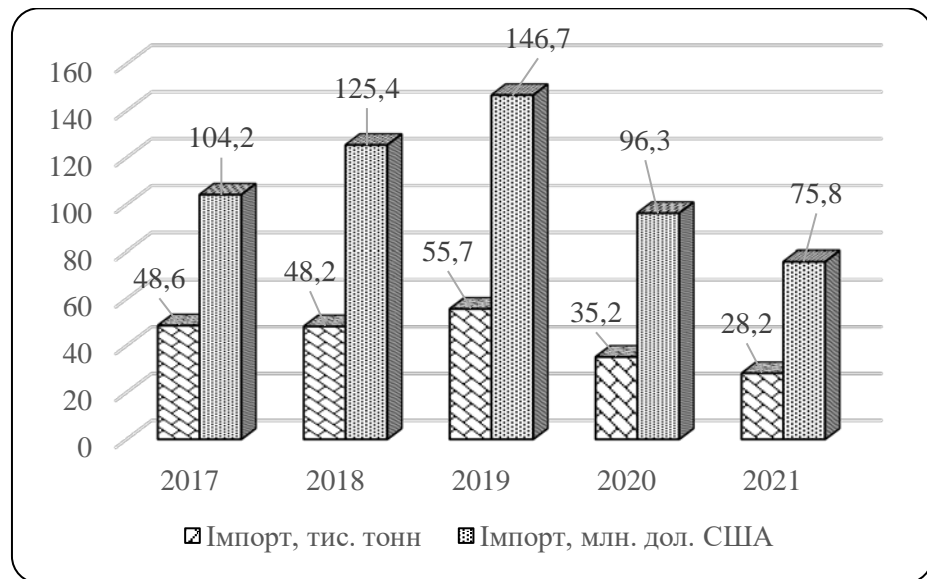

Рис. 2.6. Імпорт України виноградними винами у 2017 – 2021 роках
Джерело: розроблено автором.

Найбільшими імпортерами вина є італійське вино, та за останні роки імпорт вина зріс майже в половину. Другим основним імпортером є Грузія, і третім теж великим імпортером є Франція, імпорт якої в останні роки зростає [20]. Експорт вина в Україні у 2019-2021 р. в основному був направлений на Казахстан (1203 тис. дол. США), Німеччину (879 тис. дол. США), інші країни ЄС та світу [20]. Найбільш вживаною продукцією виноробної промисловості є вина ТМ «Коблево», якій віддають перевагу 41,4% українців. На другому місці знаходиться ТМ «Inkerman» із часткою 34,4%, на третьому – «Шабо», з часткою ринку 32,9% [19].

Необхідно знизити акцизний податок на ігристі вина та скасувати їх маркування марками акцизного податку, так як це вже є в країнах ЄС: Греції, Іспанії, Італії, Болгарії та інших. На думку фахівців, необхідно виключити столові вина з переліку підакцизних товарів, як це працює в 15-ти країнах ЄС [21].

Для розвитку галузі та виробників необхідно зменшення вимог до матеріально-технічної бази малих виробників продукції, оскільки ним надається право закуповувати сировину (виноград, плоди, ягоди, мед) українського походження, а ще – дозволити їм розливати вина у металеві банки із харчового алюмінію, а також кеги із алюмінію та нержавіючої сталі.

У таких розвинених країнах, як США, Великобританія, Франція, розлив вин дозволено в металеві банки із харчового алюмінію, а також кеги з алюмінію та нержавіючої сталі [21].

В Україні в останні роки спостерігається скорочення кількості малих виробництв виноробної продукції, у 2013 році таких виробництв було близько 100, у 2018 вже 52, а в 2023-му лише 26. Навіть у країнах із менш сприятливим для цього кліматом, їх кількість більша. Так, у Словаччині малих виробництв виноробної продукції налічується понад 28 тисяч, у Німеччині приблизно 10 тисяч, у Польщі 400, у Нідерландах понад 180 [2].

Українська виноробна галузь, як і вся Україна, переживає зараз складні випробування у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на нашу землю. Внаслідок наступу російських військ, ракетних обстрілів, мародерства багато виноробень були змушені призупинити діяльність, а деякі геть втратили можливості працювати. Російські окупанти знищили або пошкодили низку виноробень у Херсонській, Миколаївській, Одеській, Київській областях.

Споживання вина в Україні завжди було традиційним, хоча і більшість експертів стверджують, що культура споживання вина в нашій країні є ще нерозвинутою порівняно з країнами Західної Європи.

Структура виноробної продукції, за статистичними даними [21], у 2022 році в Україні представлено на рисунку 2.7.

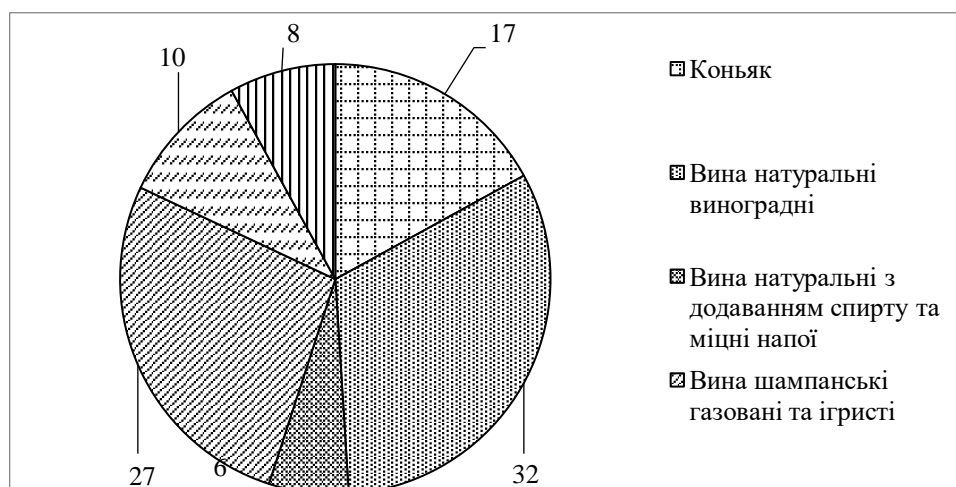

Рис. 2.7. Структура виноробної продукції у 2022 році в Україні, %
Джерело: розроблено автором.

Сьогодні, в Україні, в умовах війни, тільки 52% підприємців працюють на повну потужність.

До кінця 2023 року очікується зростання цін на спиртне, так як планується підвищення мінімальних оптово-відпускних та роздрібних цін на деякі види алкогольних напоїв на 11-71%, з цього роздрібні ціни на виноробну продукцію буде підвищено майже на 62%.

В Україні необхідне реєстр сортів і кількості виноградників, для підвищення контролю за якістю виноробної продукції.

Уряд контролює лише мінімальні ціни, так як вважається, що якщо товар продається нижче об'єктивно певної мінімальної ціни, це означає, що або це не зовсім якісний товар, або він продається без сплати податків, насамперед акцизу. Тому встановлюючи мінімальну ціну, уряд контролює і сплату податків, по-друге, прибирає з ринку продукцію, яка або неякісна, або пов'язана з несплатою податків.

Ціни на алкоголь в Україні зростуть через інфляцію, підвищення цін на сировину, склотару, засоби захисту рослин, підвищення тарифів на електроенергію, воду, газ та ін.

Можна казати, що на мінімальну роздрібну ціну впливає, по-перше, рівень інфляції, по-друге, ріст ціни на склотару, бо ворог порозбивав скляні заводи, на засоби захисту рослин.

На збільшення обсягів виробництва та споживання виноробної продукції в Україні негативно впливає війна, скорочення посівних площ, сировинної бази, високі витрати на сировину та енергію, від яких залежить кінцева вартість продукту, стрімке зростання мінімальних роздрібних цін, конкуренція з боку імпортерів виробників і постійне зростання податків на діяльність в галузі.

Водночас в Україні столове вино і досі є підакцизним продуктом та відноситься до алкогольних напоїв, тому наразі гостро стоїть питання перекваліфікації столового вина на продукт харчування відповідно до діючих європейських практик.

В законодавство України пропонують внести наступний Проект змін у виноробну галузь [19]:

- скасувати необхідність отримання малими виробництвами виноробної продукції ліцензії на здійснення діяльності з виробництва алкогольних напоїв;
- створити Реєстр малих виробництв виноробної продукції;
- надати право малим виробництвам виноробної продукції закуповувати сировину (виноград, плоди, ягоди, мед) українського походження;
- дозволити розлив вина у металеві банки з харчового алюмінію, а також кеги з алюмінію та неіржавної сталі;
- замінити щомісячну звітність на щорічну;
- передбачити штраф за неподання чи несвоєчасне подання звіту або подання звіту з недостовірними відомостями про обсяги виробництва та/або обігу (зокрема імпорту та експорту) алкогольних напоїв — у розмірі 1020 гривень.

2.2. Аналіз та оцінка внутрішнього середовища ПрАТ «Одесавинпром»

ПрАТ «Одесавинпром» [25] – це потужне господарство, спеціалізоване на виробництві винограду і виноматеріалів. В ПрАТ «Одесавинпром» працює понад 500 людей (у період збирання винограду понад 600 осіб, так як приїжджають робітники з Західної України), площа виноградників перевищує 900 га.

ПрАТ «Одесавинпром» зареєстровано у 2002 у Одеської області, Білгород-Дністровський р-н, село Розівка. Керівник Обрежа А.С. Розмір уставного капіталу 16403420 грн.

Основний вид діяльності:

11.02 Виробництво виноградних вин.

Інші види діяльності:

11.01 Дистиляція, ректифікація та змішування спиртних напоїв.

11.03 Виробництво сидру та інших плодово-ягідних вин.

11.04 Виробництво інших недистильованих напоїв із зброджуваних продуктів.

46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин.

46.34 Оптова торгівля напоями.

46.90 Неспеціалізована оптова торгівля.

47.25 Роздрібна торгівля напоями в спеціалізованих магазинах.

На заводі були запуснені лінія з розливу тихих вин потужністю 2,5 млн. пляшок в рік та лінія розливу коньяку «ФРАНЦУЗ». В цеху розливу в спеціальних підвалах коньяк витримується в дубових бочках, перша партія коньячного спирту була завезена з Франції, витримка – більше 4 років.

Завод має свої виноградники загальною площею 700 га, в тому числі під технічні сорти винограду – 532,4 га.

Основні сорти винограду:

Білі: Аліготе, Іршаї, Мускат Оттонель, Совиньон зелений, Траминер розовий, Шардоне, Совиньон Блан, Сухолиманський, Фетяска.

Червоні: Каберне, Мерло, Бастардо, Одеський чорний, Голубок.

Територія заводу облаштована транспортними комунікаціями, що дає можливість безперешкодно приймати сировину та відправляти готовий продукт.

З квітня 2023 р. ПрАТ «Одесавинпром» стало частиною винного холдингу «PRESTIGE GROUP», який належить родині Братінових, яка продовжує інвестувати у розвиток українського виноробства, не дивлячись на воєнний час та скрутні часи. Адже щиро вірить в перемогу України та в бренд «українське вино»!

Нинішнє підприємство «ОДЕСАВИНПРОМ» вважається найдавнішою виноробнею України, адже є прямим спадкоємцем господарського об'єднання,

історія якого починається ще з 1857 року. Довгий час належало родині Гулієвих (фактично у керівництві з 1965 року) та відоме своєю торгівельною маркою «ФРАНЦУЗЬКИЙ БУЛЬВАР», яка до речі, стала власністю «PRESTIGE GROUP» ще 2019 році.

Виноробня мала дві локації своїх виробничих потужностей. Одна знаходилась на Французькому бульварі, 10, м. Одеса, де фактично підприємство орендувало приміщення у фонду держмайна, та які були продані через аукціон на початку 2022 року. Друга – в селі Розівка Білгород-Дністровського району Одеської області, де саме і знаходяться основні потужності, які і стали частиною холдингу Братінових.

Таким чином, винний холдинг «PRESTIGE GROUP» став одним із лідерів виробництва вина національного рівня з повним циклом виробництва та відомими торгівельними марками.

В таблиці 2.4 зробимо SWOT-аналіз ПрАТ «Одесавинпром».

Таблиця 2.4

SWOT-аналіз ПрАТ «Одесавинпром»

Сильні сторони підприємства	Слабкі сторони підприємства
<ul style="list-style-type: none"> – Наявність власної сировинної бази; – Різноманітний асортимент продукції; – Налагоджені економічні зв'язки з заводами вторинного виробництва та іншими каналами збуту; – Великий попит на продукцію. 	<ul style="list-style-type: none"> – Недостатнє фінансування; – Активність конкурентів
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – Сприятливі агрокліматичні умови; – Нове якісне обладнання; – Впровадження нових технологій; – Вихід на європейський ринок; – Вплив засобів масової інформації на розвиток галузі; – Високий рівень підготовки спеціалістів аграрних, та харчових вузів. 	<ul style="list-style-type: none"> – Політична нестабільність; – Відсутність економічної допомоги з боку держави; – Високий рівень інфляції.

Для аналізу обсягу виробництва продукції в натуральному і вартісному виразі складаємо таблицю 2.5.

Таблиця 2.5

Виробництво продукції в натуральному й вартісному вираженні

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
Обсяг виробленої продукції в діючих оптових цінах без ПДВ та АП, тис. грн	291600	270654	-20946	-7,18
у порівняних цінах, тис. грн	291600	254755	-36845	-12,64
Фактично вироблено продукції, тис. дал	784,3	685,2	-99,1	-12,64

У звітному році в порівнянні з попереднім роком зменшився обсяг виробленої продукції у діючих цінах на 20946 тис. грн (7,18%), в порівнянні з попереднім роком фактичне виробництво продукції зменшилося на 99,1 тис. дал (12,64%).

Зменшення обсягу виробленої промислової продукції відбулося за рахунок зменшення попиту на продукцію в умовах війни, скорочення доходу та чисельності населення.

Виробнича потужність підприємства характеризує максимально можливий рівень виробництва продукції відповідно до певної номенклатури, асортименту, якості за умови повного використання устаткування і виробничих площ, застосування прогресивної технології і організації виробництва.

Для аналізу використання виробничої потужності складаємо таблицю 2.6.

Таблиця 2.6

Використання виробничої потужності підприємства

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	900	900	-
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	784,3	685,2	-99,1
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,871	0,761	-0,11

Підприємство має значну виробничу потужність 900 тис. дал у рік, рівень використання якої достатньо високий у попередньому році, та складає 87,1%, але знижується до 76,1% з-за зменшення обсягу виробництва продукції

на 99,1 тис. дал.

Структуру виробництва продукції представимо у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Структура виробництва продукції

Найменування продукції	Фактично вироблено продукції, (тонн)		Структура, %		Відхилення	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	тис. дал	стр
Ігристі вина та шампанське	655,7	590	83,60	86,11	-65,7	2,50
Тихі вина	121,6	92,7	15,50	13,53	-28,9	-1,98
Бренді	7	2,5	0,89	0,36	-4,5	-0,53
Всього	784,3	685,2	100,00	100,00	-99,1	-

В двох роках найбільшу частку продукції займають ігристі вина та шампанське – 83,6 та 86,11 %, менше всього виробляється бренді – 0,89 та 0,36%.

Для аналізу реалізації продукції складаємо таблицю 2.8.

Таблиця 2.8

Співвідношення обсягу реалізованої й виробленої продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	291600	270654	-20946	-7,18
2. Обсяг реалізованої продукції (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	275000	220000	-55000	-20
3. Відхилення обсягу реалізації від обсягу виробництва, тис. грн	-16600	-50654	34054	205,14

У попередньому та звітному роках підприємству не вдалося реалізувати всю вироблену продукцію, впав попит на продукцію, а також особливості виробництва.

Значення показників технічного стану основних засобів наведені у таблиці 2.9.

В звітному році в порівнянні з попереднім первісна вартість основних засобів збільшилась на 384 тис. грн, коефіцієнт зношення у попередньому та звітному роках знаходиться на середньому рівні – 0,7098 та 0,7051 відповідно.

Таблиця 2.9

Зміна технічного стану основних засобів

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення
Попередній рік			
1. Первісна вартість ОЗ, тис. грн	100562	100946	384
2. Зношення, тис. грн	65230	71656	6426
3. Залишкова вартість ОЗ, тис. грн	35332	29290	-6042
4. Коефіцієнт придатності	35,13	29,02	-6,11
5. Коефіцієнт зношення	64,87	70,98	6,11
Звітний рік			
1. Первісна вартість ОЗ, тис. грн	100946	100839	-107
2. Зношення, тис. грн	71656	73366	1710
3. Залишкова вартість ОЗ, тис. грн	29290	29735	445
4. Коефіцієнт придатності	29,02	29,49	0,47
5. Коефіцієнт зношення	70,98	70,51	-0,47

Ефективність використання основних засобів характеризується показниками фондівдачі та фондоемності, які розраховано у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Показники ефективності використання основних засобів основного виду діяльності

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	291600	254755	-36845
2. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності (ОЗ), тис. грн	100754	100892,5	138,5
3. Фондовіддача, грн/грн	2,89	2,53	-0,37
4. Фондоемність, грн/грн	0,35	0,40	0,05

У звітному році в порівнянні з попереднім, фондівдача знизилася на 0,35 грн, фондоемність зросла на 0,05 грн, що також свідчить про зниження ефективності використання основних засобів основного виду діяльності.

Для аналізу складу, структури і динаміки обігових активів складаємо таблицю 2.11.

Найбільша питома вага в два роки припадала на дебіторську заборгованість та запаси.

Ефективність використання обігових активів характеризується показниками оборотності обігових активів.

Таблиця 2.11

Склад, структура й динаміка обігових активів

Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Попередній рік						
Обігові активи, всього	221560	100	191469	100	-30091	-
Запаси	80000	36,11	62589	32,69	-17411	-3,42
Виробничі запаси	60000	75	50758	81,1	-9242	6,1
Незавершене виробництво	6060	7,6	3350	5,35	-2710	-2,25
Готова продукція	13590	17	8410	13,44	-5180	-3,56
Товари	350	0,4	71	0,11	-279	-0,29
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	116060	52,38	100366	52,42	-15694	0,04
Дебіторська заборгованість за розрахунками						
-за виданими авансами	8120	3,67	9118	4,76	998	1,09
-з бюджетом	620	0,28	810	0,42	190	0,14
-в тому числі з податку на прибуток	520	83,87	686	84,7	166	0,83
Інша поточна дебіторська заборгованість	1200	0,54	1272	0,66	72	0,12
Гроші та їх еквіваленти	2800	1,26	3333	1,74	533	0,48
Рахунки в банках	2560	0,91	3324	99,73	764	98,82
Готівка	240	0,09	9	0,27	-231	0,18
Витрати майбутніх періодів	1200	0,54	1239	0,65	39	0,11
Інші оборотні активи	11560	5,22	12742	6,66	1182	1,44
Звітний рік						
Обігові активи, всього	191469	100	164719	100	-26750	-
Запаси	62589	32,69	69759	42,35	7170	9,66
Виробничі запаси	50758	81,1	62961	90,25	12203	9,15
Незавершене виробництво	3350	5,35	2918	4,18	-432	-1,17
Готова продукція	8410	13,44	3855	5,53	-4555	-7,91
Товари	71	0,11	25	0,04	-46	-0,07
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	100366	52,42	64130	38,93	-36236	-13,49

Продовження табл. 2.11

1	2	3	4	5	6	7
Дебіторська заборгованість за розрахунками -за виданими авансами	9118	4,76	7276	4,42	-1842	-0,34
-з бюджетом	810	0,42	710	0,43	-100	0,01
-в тому числі з податку на прибуток	686	84,7	686	96,62	0	11,92
Інша поточна дебіторська заборгованість	1272	0,66	736	0,45	-536	-0,21
Гроші та їх еквіваленти	3333	1,74	346	0,21	-2987	-1,53
Рахунки в банках	3324	99,73	338	97,69	-2986	-2,04
Готівка	9	0,27	8	2,31	-1	2,04
Витрати майбутніх періодів	1239	0,65	6724	4,08	5485	3,43
Інші оборотні активи	12742	6,66	15038	9,13	2296	2,47

Для аналізу оборотності обігових активів складаємо таблицю 2.12.

Таблиця 2.12

Показники оборотності обігових активів

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг реалізованої продукції (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	275000	220000	-55000
2. Середній залишок обігових активів, тис. грн	206514,5	178094	-28420,5
3. Коефіцієнт оборотності обігових активів, обороти	1,33	1,24	-0,09
4. Тривалість одного обороту обігових активів, днів	270,68	290,32	19,64
5. Коефіцієнт закріплення обігових активів, грн/грн	0,75	0,81	0,06

У звітному році в порівнянні з попереднім оборотність обігових активів впала на 0,09 обертів, тривалість одного обороту зросла на 19,64 днів, це негативно характеризує діяльність підприємства.

Значення показників ефективності використання сировини і матеріалів наведемо у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Показники ефективності використання сировини й матеріалів

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення		
			усього	у тому числі за рахунок	
				МВ	МВ
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	291600	270654	-20946	-28709,07	7763,07
2. Матеріальні витрати (МВ), тис. грн	258769	233364	-25405	-28709,07	-
3. Матеріаловіддача (Мв), грн/грн	1,13	1,16	0,03	-	7763,07
4. Матеріалоємність, грн/грн	0,89	0,861	-0,029	-	-

Матеріальні витрати у звітному році знизилися на 28709,07 тис. грн, матеріаловіддача зросла на 0,03 грн, а матеріалоємність знизилася на 0,029 грн.

Методом факторного аналізу було розраховано, що зростання матеріаловіддачі призвело до підвищення обсягу виробленої продукції в діючих оптових цінах на 7763,07 тис. грн, зниження матеріальних витрат призвело до зниження обсягу виробленої продукції в діючих оптових цінах на 28709,07 тис. грн.

Обсяг виробництва продукції, перш за все, залежить від забезпеченості підприємства трудовими ресурсами і ефективності їх використання. Для аналізу впливу трудових факторів на обсяг виробництва продукції складаємо таблицю 2.14.

У звітному році обсяг виробленої продукції зменшився на 36845 тис. грн. Методом факторного аналізу розрахуємо вплив середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу та продуктивності праці на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах зміни.

Підвищення середньорічного виробітку одного працівника на 429,07 тис. грн підвищило обсяг виробництва продукції на 57925 тис. грн.

Таблиця 2.14

Вплив трудових факторів на обсяг виробництва продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення		
			усього	у т.ч. за рахунок	
				Чсо	Вр1р
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	291600	254755	-36845	-94770	57925
2. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу (Чсо), осіб	200	135	-65	-94770	-
3. Середньорічний виробіток одного працівника, (Вр1р), тис. грн /особу	1458	1887,07	429,07	-	57925

Зменшення середньооблікової чисельності на 65 осіб призвело до зменшення виробництва продукції на 94770 тис. грн, що є негативною характеристикою у діяльності підприємства.

Величина фонду оплати праці залежить від чисельності персоналу підприємства і середньої заробітної плати одного працівника.

Для аналізу зміни фонду оплати праці складаємо таблицю 2.15.

Таблиця 2.15

Вплив зміни чисельності персоналу й середньої заробітної плати одного працівника на зміну фонду оплати праці

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення		
			усього	за рахунок	
				Чсо	ЗП
1	2	3	4	5	6
1. Фонд оплати праці штатних працівників, тис. грн	13338	11400	1938	-4334	2396
2. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу (Чсо), осіб	200	135	-65	-4334	-
3. Середньорічна заробітна плата одного працівника (ЗП), тис. грн	66,69	84,44	17,75	-	2396

У звітному році в порівнянні з попереднім фонд оплати праці штатних працівників збільшився на 1938 тис. грн, при цьому за рахунок зменшення середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу на 65

осіб фонд оплати праці зменшився на 4334 тис. грн, а за рахунок зростання середньорічної заробітної плати одного працівника на 17,75 тис. грн фонд оплати праці збільшився на 2396 тис. грн.

Для аналізу структури витрат на виробництво складаємо таблицю 2.16.

Таблиця 2.16

Структура витрат на виробництво

Елементи витрат	Абсолютне значення, тис. грн		Структура, %		Відхилення	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	абс	структури
1. Матеріальні витрати	258769	233364	90,0	89,7	-25405	-0,3
2. Витрати на оплату праці	13388	11400	4,7	4,4	-1988	-0,3
3. Відрахування на соціальні заходи	3347	1956	1,2	0,8	-1391	-0,4
4. Амортизація	10278	4185	3,6	1,6	-6093	-2,0
5. Інші операційні витрати	1643	9220	0,6	3,5	7577	3,0
Усього	287425	260125	100	100	-27300	-

Питома вага матеріальних витрат в попередньому році склала 90%, а у звітному році знизилася до 89,7%, витрати на оплату праці склали 4,7% у попередньому році та знизилася до 4,4% у звітному, відрахування на соціальні заходи були у попередньому році 1,2 %, у звітному році знизилася до 0,8%, амортизація основних засобів була 3,6% та зменшилася до 1,6% у звітному, інші операційні витрати у попередньому році склали 0,6%, а у звітному зросли до 3,5% у структурі.

Для аналізу витрат на одну гривню виробленої продукції складаємо таблицю 2.17.

Таблиця 2.17

Оцінка витрат на одну гривню виробленої продукції

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	291600	270654	-20946	-7,18
2. Витрати на виробництво продукції, тис. грн	287425	260125	-27300	-9,5
3. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,986	0,961	-0,025	-2,54

У звітному році в порівнянні з попереднім обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства зменшився на 20946 тис. грн та витрати на виробництво продукції зменшилися на 27300 тис. грн, витрати на 1 гривню виробленої продукції у звітному році зменшилися на 0,025 грн.

Для аналізу рівня і динаміки фінансових результатів використаємо форму фінансової звітності № 2 і результати розрахуємо у таблиці 2.18.

Таблиця 2.18

Фінансові результати підприємства

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	341 508	137 059	-204 449	-59,87
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	287425	260125	-27 300	-9,50
Валовий: прибуток	17 308	7 921	-9 387	-54,24
Інші операційні доходи	6 674	5 543	-1 131	-16,95
Адміністративні витрати	23 067	9 752	-13 315	-57,72
Витрати на збут	20 561	12 622	-7 939	-38,61
Інші операційні витрати	9 705	7 092	-2 613	-26,92
збиток	29 351	16002	-13 349	-45,48
Інші фінансові доходи	40	5400	5360	13400
Інші доходи	5 205	8134	2929	56,27
Фінансові витрати	2 628	28	-2600	-98,93
Інші витрати	3 769	6	-3763	-99,84
Прибуток (збиток)	(30503)	2502	28001	91,8

Підприємство має збиток у попередньому році 30503 тис. грн, це може бути за рахунок того, що підприємство витратило на виробництво більше, ніж отримало від реалізації продукції, так як продукція має специфічну технологію виробництва, але у звітному році на підприємстві вже є прибуток у розмірі 2502 тис. грн.

Розрахунок коефіцієнтів рентабельності зводимо в таблицю 2.19.

Таблиця 2.19

Показники рентабельності

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
Рентабельність виробництва, %	-9,93	0,9	10,83
Рентабельність продукції, %	-8,95	0,86	9,81
Рентабельність продажів, %	-8,93	1,83	10,76

Рентабельність виробництва (Рв):

$$Рв = \text{Чистий прибуток} * 100\% / (\text{ОЗср} + \text{ОАср})$$

$$Рвп = (-30503 / (100754 + 206514,5)) * 100\% = -9,93 \%$$

$$Рвз = (2502 / (100892,5 + 178094)) * 100\% = 0,9 \%$$

Рентабельність продукції (Рп):

$$Рп = \text{Фінансовий результат від операційної діяльності} * 100\% /$$

(Собівартість реалізованої продукції + Адміністративні витрати + Витрати на збут + Інші операційні витрати)

$$Рпп = -30503 / (287425 + 23067 + 20561 + 9705) * 100\% = -8,95 \%$$

$$Рпз = (2502 / (260125 + 9752 + 12622 + 7092)) * 100\% = 0,86 \%$$

Рентабельність продажів (Рпр):

$$Рпр = \text{Чистий прибуток} * 100\% / \text{Чистий дохід від реалізації}$$

$$Рпрп = (-30503 / 341508) * 100\% = -8,93 \%$$

$$Рпрз = (2502 / 137059) * 100\% = 1,83 \%$$

Розрахунки, що було зроблено у роботі представимо у таблиці 2.20.

Таблиця 2.20

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства за два роки

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	відн.
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	900	900	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	784,3	685,2	-99,1	-12,64
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	87,14	76,13	11,01	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку): - у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	291600	270654	-20946	-7,18

Продовження табл. 2.20

1	2	3	4	5
- у порівнянних цінах, тис. грн.	291600	254755	-36845	-12,64
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн.	275000	220000	-55000	-20
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	100754	100892,5	138,5	0,13
7. Фондовіддача, грн/грн	2,89	2,53	-0,37	-12,8
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	206514,5	178094	-28420,5	-13,76
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, частки	1,33	1,24	-0,09	-6,77
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	200	135	-65	-32,5
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /особу	1458	1887,07	429,07	299,43
12. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн	66,69	84,44	17,75	26,62
13. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	287425	260125	-27300	-9,5
- матеріальні витрати	258769	233364	-25405	-9,8
- витрати на оплату праці	13388	11400	-1988	-14,85
- відрахування на соціальні заходи	3347	1956	-1391	-41,56
- амортизація	10278	4185	-6093	-59,3
- інші операційні витрати	1643	9220	7577	461,2
14. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,986	0,961	-0,025	-2,5
15. Матеріалоемність, грн/грн	0,89	0,861	-0,029	-3,26
16. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	341 508	137 059	-204 449	-59,87
17. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	287425	260125	-27 300	-9,50
18. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	(30503)	2502	28001	91,8
19. Рентабельність виробництва, %	-9,93	0,9	10,83	-
20. Рентабельність продажу, %	-8,93	1,83	10,76	-

У звітному році в порівнянні з попереднім роком рівень наявної виробничої потужності підприємства не змінився, але використання виробничої потужності зросло на 11,01%, так як зменшилося фактичне виробництво продукції на 99,1 тис. дал.

Обсяг виробництва продукції у діючих оптових цінах у звітному році зменшилося на 20946 тис. грн та чистий дохід від реалізації продукції зменшився на 204449 тис. грн, можна казати, що це відбулося на рахунок

зниження обсягу виробництва продукції у натуральному виразі, а також структурних змін у виробництво дешевої продукції.

В досліджувані роки підприємство має залишки нереалізованої продукції та ці залишки за два роки збільшуються на 55000 тис. грн, що є негативною тенденцією.

Показник фондівддачі у звітному році в порівнянні з попереднім знизився на 0,37 грн, а коефіцієнт оборотності обігових активів знизився на 0,09 обертів, все це є неефективним використанням активів підприємства.

У звітному році зменшилася середньооблікова чисельність працівників на 65 людей, але середньорічний виробіток кожної людини виріс на 429,07 тис. грн.

Операційні витрати знижуються, так як знизився обсяг виробленої продукції, але їх зниження є неефективним, так як відсоток зниження витрат 9,5, а відсоток зниження обсягу виробництва 12,64.

Витрати на 1 гривню виробленої продукції у звітному році зменшилися незначно на 0,025 грн та склали 0,961 грн.

У попередньому році підприємство мало збиток у розмірі 30503 тис. грн, але у звітному році вже є прибуток у розмірі 2502 тис. грн, що є позитивним в ефективності діяльності підприємства. За рахунок того, що підприємство стало отримувати прибуток, вже у звітному році є позитивна рентабельність виробництва у розмірі 0,9 %, та рентабельність продажів у розмірі 1,83 %.

Всі отримані розрахунки кажуть, що підприємство працює не зовсім ефективно, але у звітному році ефективність підвищується, але можна казати, що сьогодні підприємству потрібна вірна стратегія розвитку та заходи, що дозволять підприємству підвищувати ефективність, прибутковість та конкурентоспроможність своєї діяльності.

2.3. Аналіз та оцінка внутрішнього середовища ПрАТ «Вікторія»

Історія ПрАТ «Вікторія» [24] починається у 1996 році з відкриття невеликого виноробного цеху у СМТ Великодолинське на Одещині. Серед розкішної природи

півдня України, у колишньому німецькому поселенні з романтичною назвою «Гросслібенталь», де виготовляються сортові та купажні вина. Традиції виноробства у долині Гросслібенталь було закладено ще у 1804 року.

Незважаючи на свою молодість ПрАТ «Вікторія» відрізняється високою динамікою розвитку і є сучасним і високотехнологічним підприємством з повним циклом виробництва. Підприємство є постійним учасником виставок, дегустацій, спонсором рекламних заходів як в Одесі, так і в багатьох регіонах України.

ПрАТ «Вікторія» входить до десятки найбільших виробників вина в Україні. Сьогодні підприємство належить до найбільших в Україні виробників тихих та іскристих вин. З 1998 року продукція ПрАТ «Вікторія» виходить під торговою маркою «Грослібенталь».

Підприємство має власну сировинну базу. Виноградники займають площу в 500 гектарів, з них 150 гектарів – молоді виноградники. На цих виноградниках вирощують елітні сорти винограду: Каберне Совінйон, Трамінер, Одеський чорний, Аліготе, Ркацителі, Мускат Одеський, Сухолиманський, Рислінг. Власна сировинна база дозволяє забезпечити виробництво якісними виноматеріалами, збільшує можливість творчості створення фірмових сортів вина методом купажування.

Підприємство виробляє такі виноматеріали – білі столові сортові виноматеріали, виноматеріали для білих столових напівсолодких вин, рожеві столові ординарні виноматеріали, червоні столові сортові виноматеріали, червоні столові ординарні виноматеріали, виноматеріали для червоних столових напівсолодких вин.

Первинне і вторинне виноробство, тобто виробництво і реалізація вина в пляшці, в 10-літрових бег-ін-боксах, а також торгівля виноматеріалом. Залежність від сезонних змін - взимку більше споживають газовані та десертні вина, а влітку сухі та напівсолодкі.

Клієнтська база підприємства: ТОВ «Фоззі Фуд», Львівський лікеро-горілчаний Торговий Дім ТОВ, Львівська пивна компанія" ТзОВ, Гладкий А.Г.

ЧП склад м. Черкаси, (м. Житомир, м. Кіровоград), Аніда ЛТД ТОВ "Фірма", Укропторг ТОВ., ТОВ «Лувр Холдинг».

Контроль над якістю сировинної бази дозволяє забезпечити виробництво якісних виноматеріалів, збільшує можливість для творчості створення фірмових сортів вина методом купажування.

Виноградники ПрАТ "Перемога", що є основним постачальником винограду займають площу в 500 гектарів, з них 150 га – це молоді виноградники, на яких вирощують елітні сорти винограду: "Каберне-Совіньон", "Трамінер", "Одеський чорний", "Аліготе", "Ркацителлі", "Мускат Одеський", "Сухоліманський", "Рислінг". Ринки збуту – вся Україна.

У таблиці 2.21 було розроблено SWOT-аналіз підприємства ПрАТ «Вікторія».

Таблиця 2.21

SWOT-аналіз підприємства ПрАТ «Вікторія»

<p align="center"><u>Сильні сторони</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Великий обсяг внутрішнього ринку, - Добре розташування, природні ресурси, - Наявність виробничих майданчиків, - Великий досвід та кваліфікований персонал, - Якісне, сучасне обладнання та ін. 	<p align="center"><u>Слабкі сторони</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Активність конкурентів, - Сезонний спад та ін.
<p align="center"><u>Загрози</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Війна та політична ситуація у країні, - Поява нових конкурентів на ринку, <ul style="list-style-type: none"> - Зміна якості попиту, - Поява товарів-замінників, - Низька грошова спроможність покупців та зниження їх чисельності та ін. 	<p align="center"><u>Можливості</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Зростання якості маркетингу, - Можливість обміну досвідом, - Нові сучасні види продукції, - Нові технології виробництва та ін.

Для аналізу обсягу виробництва продукції в натуральному і вартісному виразі складаємо таблицю 2.22.

У звітному році в порівнянні з попереднім роком зменшився обсяг виробленої продукції у діючих цінах на 196920 тис. грн (40,23%). В порівнянні з попереднім роком зменшився фактичний обсяг виробництва продукції на 144 тис. дал.

Таблиця 2.22

Виробництво продукції в натуральному й вартісному вираженні

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1.Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	489520	292600	-196920	-40,23
- у порівняних цінах, тис. грн	489520	273290,3	-216229,7	-44,17
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	326	182	-144	-44,17

У порівняних цінах обсяг виробленої продукції знизився на 216230 тис. грн за рахунок зниження обсягу виробництва в натуральному виразі на 144 тис. дал.

Для аналізу використання виробничої потужності складаємо таблицю 2.23.

Таблиця 2.23

Використання виробничої потужності підприємства

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення
1.Середньорічна виробнича потужність, дал	435	435	-
2. Фактично вироблено продукції, дал	326	182	-144
3.Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,749	0,418	-0,331

Підприємство має значну виробничу потужність, яка за два роки не змінилася, але у звітному році рівень її використання значно знизився з 74,9 % до 41,8%, це пов'язано з зменшення попиту на продукцію заводу, за рахунок зниження доходів населення та його чисельності через війну, а виноробні продукція не є продукцією першої необхідності.

Для аналізу реалізації продукції складаємо таблицю 2.24.

У попередньому році підприємству не вдалося реалізувати всю вироблену продукцію, залишки склали – 50040 тис. грн, але у звітному році було реалізовано на 11130 тис. грн більше, ніж вироблено, що є позитивним.

Таблиця 2.24

Співвідношення обсягу реалізованої й виробленої продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	489520	292600	-196920	-40,23
2. Обсяг реалізованої продукції (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	439480	303730	-135750	-30,89
3. Відхилення обсягу реалізації від обсягу виробництва, тис. грн	-50040	11130	61170	-122,24

Значення показників технічного стану основних засобів наведені у таблиці 2.25.

Таблиця 2.25

Зміна технічного стану основних засобів

Показники	На початок року		Відхилення
	Попередній рік	На кінець року	
Попередній рік			
1. Первісна вартість ОЗ, тис. грн	24341	24936	595
2. Зношення, тис. грн	17758	18738	980
3. Залишкова вартість ОЗ, тис. грн	6583	6198	-385
4. Коефіцієнт придатності	0,27	0,25	-0,02
5. Коефіцієнт зношення	0,73	0,75	0,02
Звітний рік			
1. Первісна вартість ОЗ, тис. грн	24936	25035	99
2. Зношення, тис. грн	18738	19778	1040
3. Залишкова вартість ОЗ, тис. грн	6198	5257	-941
4. Коефіцієнт придатності	0,25	0,21	-0,04
5. Коефіцієнт зношення	0,75	0,79	0,04

В звітному році в порівнянні з попереднім первісна вартість основних засобів збільшилась на 694 тис. грн, коефіцієнт зношення у попередньому та звітному роках знаходиться на досить високому рівні 0,73 та 0,75 відповідно.

Ефективність використання основних засобів характеризується показниками фондівдачі та фондоємності, для розрахунку яких складаємо таблицю 2.26.

Таблиця 2.26

Показники ефективності використання основних засобів основного виду діяльності

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	489520	273290,3	-216229,7
2. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	24638,5	24985,5	347
3. Фондовіддача, грн/грн	19,87	10,94	-8,93
4. Фондоємність, грн/грн	0,05	0,091	0,041

З таблиці 2.26 видно, що у звітному році в порівнянні з попереднім, ефективність використання основних засобів основного виду діяльності погіршилася, фондовіддача знизилася на 8,93 грн, а фондоємність зросла на 0,041 грн у розрахунку на 1 гривну виробленої продукції.

Для аналізу складу, структури і динаміки обігових активів складаємо аналітичну таблицю 2.27.

Таблиця 2.27

Склад, структура й динаміка обігових активів

Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Попередній рік						
Обігові активи, всього	555530	100	550860	100	553000	-
Запаси	402860	72,52	408000	74,07	5140	1,55
Виробничі запаси	34720	8,62	40490	9,92	5770	1,31
Незавершене виробництво	312070	77,46	277290	67,96	-34780	-9,50
Готова продукція	32110	7,97	75430	18,49	43320	10,52
Товари	23950	7,97	14790	3,63	-9160	-4,35
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	63930	11,51	73770	13,39	9840	1,88
Дебіторська заборгованість за розрахунками -за виданими авансами	-	-	-	-	-	-
-з бюджетом	8820	1,59	9500	1,72	680	0,14
-в тому числі з податку на прибуток	0	0	110	1,16	110	1,16

Продовження табл. 2.27

1	2	3	4	5	6	7
Інша поточна дебіторська заборгованість	34810	6,27	16330	2,96	-18480	-3,30
Гроші та їх еквіваленти	40790	7,34	40210	7,30	-580	-0,04
Рахунки в банках	40720	99,83	40160	99,88	-560	0,05
Готівка	70	0,17	50	0,12	-20	-0,05
Витрати майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-
Інші оборотні активи	4320	0,78	3050	0,55	-1270	-0,22
Звітний рік						
Обігові активи, всього	550860	100	461910	100	-88950	-
Запаси	408000	74,07	342980	74,25	-65020	0,18
Виробничі запаси	40490	8,62	40490	9,92	5770	1,31
Незавершене виробництво	277290	77,46	277290	67,96	-34780	-9,50
Готова продукція	75430	7,97	75430	18,49	43320	10,52
Товари	14790	7,97	14790	3,63	-9160	-4,35
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	73770	13,39	48530	10,51	-25240	-2,88
Дебіторська заборгованість за розрахунками -за виданими авансами	-	-	-	-	-	-
-з бюджетом	9500	1,72	6820	1,48	-2680	-0,24
-в тому числі з податку на прибуток	110	1,16	150	2,20	40	1,04
Інша поточна дебіторська заборгованість	16330	2,96	10020	2,17	-6310	-0,79
Гроші та їх еквіваленти	40210	7,30	45510	13,27	5300	5,97
Рахунки в банках	40160	99,88	45490	99,96	5330	0,08
Готівка	50	0,12	20	0,04	-30	-0,08
Витрати майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-
Інші оборотні активи	3050	0,55	8050	1,74	5000	1,19

Найбільша питома вага як у попередньому, так і у звітному роках припадала на дебіторську заборгованість та запаси, які мають тенденцію до зростання.

Ефективність використання обігових активів характеризується показниками оборотності обігових активів.

Для аналізу зміни оборотності обігових активів складаємо таблицю 2.28.

Таблиця 2.28

Показники оборотності обігових активів

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг реалізованої продукції (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	439480	303730	-135750
2. Середній залишок обігових активів, тис. грн	553195	506385	-46810
3. Коефіцієнт оборотності обігових активів, оберти	0,79	0,6	-0,19
4. Тривалість одного обороту обігових активів, днів	455,7	600	144,3
5. Коефіцієнт закріплення обігових активів, грн/грн	1,26	1,67	0,41

У звітному році в порівнянні з попереднім коефіцієнт оборотності обігових активів знизилася на 0,19 обертів, а тривалість одного обороту зросла на 144,3 днів, що негативно у діяльності підприємства.

Значення показників ефективності використання сировини і матеріалів представимо у таблиці 2.29.

Таблиця 2.29

Показники ефективності використання сировини й матеріалів

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення		
			усього	у тому числі за рахунок	
				Мв	МВ
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ й акцизного податку) (ПП), тис. грн	489520	292600	-196920	-237210	40290
2. Матеріальні витрати (МВ), тис. грн	310980	161160	-149820	-237210	-
3. Матеріаловіддача (Мв), грн/грн	1,57	1,82	0,25	-	40290
4. Матеріалоємність, грн/грн	0,64	0,55	-0,09	-	-

Матеріальні витрати у звітному році знизилися на 196920 тис. грн в порівнянні з попереднім роком, так як знизився обсяг виробництва, матеріаловіддача зросла на 0,25 грн, а матеріалоємність знизилася на 0,09 грн.

Методом факторного аналізу було розраховано вплив зміни суми матеріальних витрат і матеріаловіддачі на зміну обсягу виробленої промислової

продукції в діючих оптових цінах підприємства, можна казати, що зниження матеріальних витрат призвело до зниження обсягу виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства на 237210 тис. грн, підвищення матеріаловіддачі призвело до зростання обсягу виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства на 40290 тис. грн.

Обсяг виробництва продукції, перш за все, залежить від забезпеченості підприємства трудовими ресурсами і ефективності їх використання. Для аналізу впливу трудових факторів на обсяг виробництва продукції складемо таблицю 2.30.

Таблиця 2.30

Вплив трудових факторів на обсяг виробництва продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення		
			усього	у т.ч. за рахунок	
				Чсо	Вр1р
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	489520	273290,3	-216229,7	-194550	-21680
2. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу (Чсо), осіб	78	47	-31	-194550	-
3. Середньорічний виробіток одного працівника, (Вр1р), тис. грн /особу	6275,9	5814,7	-461,2	-	-21680

Методом факторного аналізу розрахуємо вплив на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах зміну середньооблікової чисельності працівників та середньорічний виробіток одного працівника.

Зниження середньорічного виробітку одного працівника на 461,2 тис. грн знизило обсяг виробленої продукції в порівняних цінах на 21680 тис. грн, зниження середньооблікової чисельності на 31 особу знизило обсяг виробленої продукції у порівняних цінах на 194550 тис. грн.

Величина фонду оплати праці залежить від чисельності персоналу підприємства і середньої заробітної плати одного працівника. Для аналізу зміни фонду оплати праці складемо таблицю 2.31.

Таблиця 2.31

**Вплив зміни чисельності персоналу й середньої заробітної плати
одного працівника на зміну фонду оплати праці**

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення		
			усього	у тому числі за рахунок	
				Ч _{СО}	ЗП
1	2	3	4	5	6
1. Фонд оплати праці штатних працівників (ФОП), тис. грн	6457	3985	-2472	-2566	94
2. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу (Ч _{СО}), осіб	78	47	-31	-2566	-
3. Середньорічна заробітна плата одного працівника (ЗП), тис. грн	82,78	84,79	2,01	-	94

З таблиці 2.31 видно, що фонд оплати праці знизився на 2472 тис. грн, що відбулося за рахунок зниження чисельності працівників на 31 особу на 2566 тис. грн, та підвищення середньорічної заробітної плати на 2,01 тис. грн підвищило фонд оплати праці на 94 тис. грн.

Для аналізу структури витрат на виробництво продукції складаємо таблицю 2.32.

Таблиця 2.32

Структура витрат на виробництво

Елементи витрат	Абсолютне значення, тис. грн		Структура, %		Відхилення	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	абс	структури
1. Матеріальні витрати	310980	161160	65,76	56,28	-149820	-9,48
2. Витрати на оплату праці	64570	39850	13,65	13,92	-24720	0,26
3. Відрахування на соціальні заходи	13910	9010	2,94	3,15	-4900	0,21
4. Амортизація	12990	10430	2,75	3,64	-2560	0,90
5. Інші операційні витрати	70440	65880	14,90	23,01	-4560	8,11
Усього	472890	286330	100	100	-186560	-

Питома вага матеріальних витрат в попередньому році склала 65,76%, а у звітному році знизилася до 56,28%, витрати на оплату праці склали 13,65% у попередньому році та зросли до 13,92% у звітному, відрахування на соціальні

заходи у попередньому році склали 2,94 %, а у звітному – 3,15 %, амортизація основних засобів становила 2,75% та зросла до 3,64 % у звітному році, інші операційні витрати у попередньому році склали 14,9%, а у звітному році зросли до 23,01%.

Для аналізу витрат на одну гривню виробленої продукції складемо таблицю 2.33.

Таблиця 2.33

Оцінка витрат на одну гривню виробленої продукції

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	489520	292600	-196920	-40,23
2. Витрати на виробництво продукції, тис. грн	472890	286330	-186560	-39,45
3. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,966	0,979	0,013	1,35

У звітному році в порівнянні з попереднім обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства зменшився на 196920 тис. грн та витрати на виробництво продукції зменшилися на 186560 тис. грн. Витрати на 1 гривню виробленої продукції у звітному році збільшилися на 0,013 грн та склали 0,979 грн.

Для аналізу рівня і динаміки фінансових результатів використовуємо дані форми № 2 і наводимо їх у таблицю 2.34.

Таблиця 2.34

Фінансові результати підприємства

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1	2	3	4	5
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	439480	303730	-135750	-30,89
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	312800	214290	-98510	-31,49
3. Валовий прибуток	126680	89440	-37240	-29,40
4. Інші операційні доходи	2580	10	-2570	-99,61
5. Адміністративні витрати	45230	32610	-12620	-27,90
6. Витрати на збут	56770	38600	-18170	-32,01

Продовження табл. 2.34

1	2	3	4	5
7. Інші операційні витрати	7820	13590	5770	73,79
8. Фінансовий результат від операційної діяльності (збиток, прибуток)	19440	4650	-14790	-76,08
9. Інші фінансові доходи	220	90	-130	-59,09
10. Фінансові витрати	8290	4150	-4140	-49,94
11. Інші витрати	-	30	30	100
12. Фінансовий результат до оподаткування прибуток або збиток	11340	590	-10750	-94,80
13. Витрати (дохід) з податку на прибуток	2040	110	-1930	-94,61
14. Чистий фінансовий результат прибуток або збиток	9300	480	-8820	-94,84

Прибуток підприємства у звітному році знижується на 8820 тис. грн (94,84%), інші доходи підприємства незначні.

Розрахунок коефіцієнтів рентабельності представимо у в таблиці 2.35.

Таблиця 2.35

Розрахунок показників рентабельності

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Абс.
Рентабельність виробництва, %	1,61	0,09	-1,52
Рентабельність продукції, %	4,6	1,55	-3,05
Рентабельність продажу, %	2,12	0,16	-1,96

Рентабельність виробництва:

$$P_B = \text{Чистий прибуток} * 100\% / (\text{ОЗср} + \text{ОАср}),$$

$$P_{B\Pi} = (9300 / (24638,5 + 553195)) * 100\% = 1,61 \%$$

$$P_{B3} = (480 / (24985,5 + 506385)) * 100\% = 0,09 \%$$

Рентабельність продукції:

$$P_{\Pi} = \text{Фінансовий результат від операційної діяльності} * 100\% /$$

$$(\text{Собівартість реалізованої продукції} + \text{Адміністративні витрати} + \text{Витрати на збут} + \text{Інші операційні витрати})$$

$$P_{\Pi\Pi} = 19440 * 100\% / (312800 + 45230 + 56770 + 7820) = 4,6 \%$$

$$P_{\Pi3} = 4650 * 100\% / (214290 + 32610 + 38600 + 13590) = 1,55 \%$$

Рентабельність продажів:

$$R_{\text{ПРОДАЖІВ}} = \text{Чистий прибуток} * 100\% / \text{Чистий дохід від реалізації}$$

$$R_{\text{ПРОДАЖІВП}} = (9300 / 439480) * 100\% = 2,12 \%$$

$$R_{\text{ПРОДАЖІВЗ}} = (480 / 303730) * 100\% = 0,16 \%$$

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства розрахуємо у таблиці 2.36.

Таблиця 2.36

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			Абс.	Відн.
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	435	435	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	326	182	-144	-44,17
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,749	0,418	-0,331	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	489520	292600	-196920	-40,23
- у порівнянних цінах, тис. грн.	489520	273290,3	-216229,7	-44,17
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн.	439480	303730	-135750	-30,89
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	24638,5	24985,5	347	1,4
7. Фондовіддача, грн/грн	19,87	10,94	-8,93	-44,94
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	553195	506385	-46810	-8,46
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, частки	0,79	0,6	-0,19	-24,05
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	78	47	-31	-39,74
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /особу	6275,9	5814,7	-461,2	-7,35
12. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн	82,78	84,79	2,01	2,43
13. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	472890	286330	-186560	-39,45
- матеріальні витрати	310980	161160	-149820	-48,18
- витрати на оплату праці	64570	39850	-24720	-38,28
- відрахування на соціальні заходи	13910	9010	-4900	-35,23
- амортизація	12990	10430	-2560	-19,71
- інші операційні витрати	70440	65880	-4560	-6,47
14. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,966	0,979	0,013	1,35
15. Матеріалоемність, грн/грн	0,64	0,55	-0,09	-14,06

Продовження табл. 2.36

1	2	3	4	5
16. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	439480	303730	-135750	-30,89
17. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	312800	214290	-98510	-31,49
18. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	9300	480	-8820	-94,84
19. Рентабельність виробництва, %	1,61	0,09	-1,52	-
20. Рентабельність продажу, %	2,12	0,16	-1,96	-

У звітному році в порівнянні з попереднім роком знизився обсяг виробництва продукції на 144 тис. дал (44,17%), виробнича потужність не змінилася та склала 435 тис. дал у рік. Виробнича потужність використовується підприємством на 74,9 та 41,8% відповідно у попередньому та звітному роках.

Обсяг виробленої продукції у діючих оптових цінах підприємства у звітному році знизився на 196920 тис. грн (40,23%), це свідчить про зниження попиту на продукцію підприємства та негативні структурні зміни у бік виробництва більш дешевої продукції. Підприємство має залишки нереалізованої продукції на кінець як попереднього, так і звітного років, що також потребує більш кращої роботи відділу збуту підприємства.

Показник фондівдачі у звітному році в порівнянні з попереднім зменшився на 8,93 грн (44,94%), це свідчить про зниження ефективності використання основних засобів. Коефіцієнт оборотності обігових активів також знизився на 0,19 обертів (24,05%).

У звітному році зменшилася середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу на 31 людину, середньорічний виробіток одного працівника також зменшився на 461,2 тис. грн на особу (7,35 %).

Операційні витрати підприємства зменшуються у звітному році в порівнянні з попереднім на 186560 тис. грн, темп зниження операційних витрат менший за темп зниження обсягу виробленої продукції у діючих цінах, що сприяє зростанню витрат на 1 грн виробленої продукції.

Витрати на 1 гривню виробленої продукції у звітному році зросли на 0,013 гривен та склали 0,979 грн.

Чистий прибуток підприємства за два роки знизився з 9300 до 480 тис. грн (53,14 %). Рентабельність виробництва знизилася на 1,52 % та рентабельність продажу знизилася на 1,96%.

Проведений аналіз діяльності підприємства каже про те, що підприємство працює неефективно, тому потрібно розробка та впровадження заходів, що дозволять підвищити прибутковість та ефективність діяльності підприємства.

Висновки до розділу 2

Сьогодні стан виноградарства та виноробства є критичним: загальна площа виноградників в Україні стрімко скорочується, вітчизняні виробники вина в гострій конкурентній боротьбі з іноземними конкурентами скорочують поставки на український ринок, але навіть в умовах викорчовування старих виноградників винороби прагнуть закладати нові. В 2020 році було висаджено 46 га нових виноградників, в останні роки ця величина зменшується.

Найбільшу частку в структурі збору врожаю з виноградників в Україні займає Одеська область, в якій зосереджено найбільші площі насаджень. Найбільші врожаї винограду в Одеській області збирають у Болградському, Білгород-Дністровському, Тарутинському, Арцизькому, Саратському, Татарбунарському та Овідіопольському районах.

Особливістю сучасного етапу діяльності виноробних підприємств є підвищення впливу зовнішнього середовища на ефективність їх діяльності. Сьогодні ринку вина притаманні високі темпи росту, зміни в інструментах державного регулювання (зміна ставок акцизу, запровадження мінімальної роздрібної ціни), посилення конкурентної боротьби тощо, тому необхідно швидке реагування підприємств. Ефективний розвиток виноробства можливий лише при поєднанні інноваційних технологічних розробок та організаційно-економічних умов. Головними напрямками розвитку виноробної

галузі можна виділити наступні: покращення використання існуючих ресурсів і кліматичного потенціалу регіонів, розширення логістичних мереж підприємств, організація і поліпшення сортового складу насаджень та ін.

В роботі було проведено аналіз основних техніко-економічних показників виробничо-господарської діяльності двох підприємств виноробної галузі: ПрАТ «Одесавинпром» і ПрАТ «Вікторія».

На ПрАТ «Одесавинпром» у звітному році в порівнянні з попереднім роком рівень наявної виробничої потужності підприємства не змінився, але використання виробничої потужності зросло на 11,01%, так як зменшилося фактичне виробництво продукції на 99,1 тис. дал.

Обсяг виробництва продукції у діючих оптових цінах у звітному році зменшилося на 20946 тис. грн та чистий дохід від реалізації продукції зменшився на 204449 тис. грн, можна казати, що це відбулося на рахунок зниження обсягу виробництва продукції у натуральному виразі, а також структурних змін у виробництві дешевої продукції.

В досліджувані роки підприємство має залишки нереалізованої продукції та ці залишки за два роки збільшуються на 55000 тис. грн, що є негативною тенденцією.

Показник фондівддачі у звітному році в порівнянні з попереднім знизився на 0,37 грн, а коефіцієнт оборотності обігових активів знизився на 0,09 обертів, все це є неефективним використанням активів підприємства.

У звітному році зменшилася середньооблікова чисельність працівників на 65 людей, але середньорічний виробіток кожної людини виріс на 429,07 тис. грн.

Операційні витрати знижуються, так як знизився обсяг виробленої продукції, але їх зниження є неефективним, так як відсоток зниження витрат 9,5, а відсоток зниження обсягу виробництва 12,64.

Витрати на 1 гривню виробленої продукції у звітному році зменшилися незначно на 0,025 грн та склали 0,961 грн.

У попередньому році підприємство мало збиток у розмірі 30503 тис. грн, але у звітному році вже є прибуток у розмірі 2502 тис. грн, що є позитивним в

ефективності діяльності підприємства. За рахунок того, що підприємство стало отримувати прибуток, вже у звітному році є позитивна рентабельність виробництва у розмірі 0,9 %, та рентабельність продажів у розмірі 1,83 %.

На ПрАТ «Вікторія» у звітному році в порівнянні з попереднім роком знизився обсяг виробництва продукції на 144 тис. дал (44,17%), виробнича потужність не змінилася та склала 435 тис. дал у рік. Виробнича потужність використовується підприємством на 74,9 та 41,8% відповідно у попередньому та звітному роках.

Обсяг виробленої продукції у діючих оптових цінах підприємства у звітному році знизився на 196920 тис. грн, це свідчить про зниження попиту на продукцію підприємства та негативні структурні зміни у бік виробництва більш дешевої продукції. Підприємство має залишки нереалізованої продукції на кінець як попереднього, так і звітних років, що також потребує більш кращої роботи відділу збуту підприємства.

Показник фондівіддачі у звітному році в порівнянні з попереднім зменшився на 8,93 грн, це свідчить про зниження ефективності використання основних засобів. Коефіцієнт оборотності обігових активів також знизився на 0,19 обертів.

У звітному році зменшилася середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу на 31 людину, середньорічний виробіток одного працівника також зменшився на 461,2 тис. грн на особу.

Операційні витрати підприємства зменшуються у звітному році в порівнянні з попереднім на 186560 тис. грн, темп зниження операційних витрат менший за темп зниження обсягу виробленої продукції у діючих цінах, що сприяє зростанню витрат на 1 грн виробленої продукції.

Витрати на 1 гривню виробленої продукції у звітному році зросли на 0,013 гривень та склали 0,979 грн.

Чистий прибуток підприємства за два роки знизився з 9300 до 480 тис. грн. Рентабельність виробництва знизилася на 1,52 % та рентабельність продажу знизилася на 1,96%.

Проведений аналіз діяльності підприємств каже про те, що вони працюють недостатньо ефективно, тому сьогодні їм потрібна розробка стратегії розвитку та впровадження заходів, що дозволять підвищити ефективність, прибутковість, рентабельність та конкурентоспроможність їх діяльності на ринку.

У виноробній промисловості конкуренція постійно зростає, роздрібні та оптові підприємства набувають все більшої влади, загальний попит на алкогольну продукцію зростає, а продавці алкогольної продукції намагаються збільшити свої частки на ринку. Тому щоб досягти успіху в майбутньому підприємства виноробної промисловості повинні розвивати свої виробничі навички та маркетингові можливості, а також створювати відомі бренди, що зможуть приваблювати покупців та зменшувати конкурентний тиск.

Основними напрямками підвищення ефективності діяльності підприємств можуть бути наступні: здійснення заходів щодо розширення асортименту виробництва продукції за вимогами попиту та потреб населення, його купівельної спроможності і максимальних експортних можливостей, здійснення заходів щодо підвищення якості виноробної продукції, диверсифікації каналів реалізації продукції, регулювання попиту і пропозиції на ринку, захисту ринку від імпорتنих виноматеріалів і сировини низької якості, а також заходи, що спрямовані на покращення діяльності самих підприємств.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Розрахунок економічної ефективності проєкту заміни обладнання на підприємстві ПрАТ «Одесавинпром»

Розрахунок основних показників діяльності ПрАТ «Одесавинпром» показав, що на підприємстві вже багато старого та 100 % зношеного обладнання, що знижує економічну ефективність виробництва.

Тому для підвищення економічної ефективності виробництва було запропоновано захід з заміни обладнання, а саме було вирішено замінити три системи з ополіскування, розливу та закупорювання вина, що мають 100% знос та морально застарілі, на одну напівавтоматичну лінію ополіскування-розливу-закупорювання вина, модель EURO 1061-S, що запропоновано на рисунку 3.1 [18].

Рис. 3.1. Напівавтоматична лінія ополіскування-розливу-закупорювання вина, модель EURO 1061-S

Джерело: [18]

Напівавтоматичний триблок промивання, розливу та закупорювання (винною корковою пробкою) тихих вин, модель EURO1061-S має продуктивність до 900 бут/годину, основні нормативно-довідкові показники запропоновано у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Нормативно-довідкова інформація

Показники	Значення
Норматив відрахувань у соціальні фонди, %	22
Норма амортизації обладнання (4 група), %	20
Норма витрат на ремонтні роботи по обладнанню, %	4,8
Норма витрат на утримання і експлуатацію обладнання, %	1,6
Річний фонд робочого часу, год	1960
Собівартість 1 кВт/год електроенергії, грн	3,79
Вартість води, грн	35,16
Коефіцієнт використання інженерного ресурсу	0,8
Годинна тарифна ставка робочого 3-го розряду, грн	47,74
Вартість брухту, грн / тонна	4500
Період окупності інвестицій, роки	5

Триблок напівавтоматичний для ополіскування склотари, розливу вина в склопляшку, закупорювання призначено для підприємств виробництва вина.

Ефективна годинна продуктивність залежить від типу вина, тиску і температури продукту, вправності операторів.

Забезпечує ополіскування нових циліндричних пляшок зі скла, розлив вина в пляшки зі скла, закупорювання пробкою.

Характеристики ополіскувача:

- система ополіскування з 6 посадочними місцями;
- система лінійного типу;
- пристрій «немає пляшки – немає вприскування»;
- захвати взаємозамінні;
- ємність збору води для подальшого зливу в каналізацію.

Характеристики блоку розливу:

- система ізобаричного розливу з 6 клапанами;

- накопичувальна ємність з товщиною стінок 8 мм для продукту з електричними зондами рівня, випробувана на тиск до 5 бар;
- пневматичний підйом пляшок зі столиками;
- клапани розливу з нержавіючої сталі з прокладками для саніфікації при високій температурі;
- система розливу з піногасінням з дефлекторним кільцем. Рідина направляєється на стінку пляшки з допомогою спеціальної прокладки на клапані розливу;
- регулювання рівня розливу з допомогою легко демонтованих трубок з допомогою ключа, що входить в постачання;
- автоматичний (електропневматичний) цикл розливу з першим відкриттям клапана за допомогою протитиску, потім слідує повне відкриття клапана, потім декомпресія (дегазація);
- машина розливу може розливати вино в ПЕТ тару; для цього необхідна додаткова оснастка (опціон) – захват під горло пляшки.

Характеристики закупорщика:

- автоматичне закупорювання для пробки діаметром 26 мм;
- автоматичний розподіл пробки з бункера з нержавіючої сталі по 2 каналах спуску пробки діаметром 26 мм;
- пневматичний поршень підйому пляшок за нормами ISO;
- для закупорювання пляшок із ПЕТ необхідний окремий закупорщик для гвинтової пластикової пробки;
- станина триблока повністю обшита листами з нержавіючої сталі AISI 304. Великі бічні дверцята доступу з безпечного прозорого матеріалу;
- опорні ніжки станини з нержавіючої сталі AISI 304 з 4-ма колесами для зручності переміщення машини в найбільш зручне для роботи місце;
- інтегровані захисні огороження відповідно до діючих норм РЄ з панелями з пластику і мікровимикачами безпеки. Електрична система машини

відповідно до чинних міжнародних норм з низьковольтними групами управління в щиті з нержавіючої сталі. Виробнича гнучкість машини з можливістю швидкого переходу на інший формат тари й інший тип продукту. Легкий доступ до всіх вузлів машини для профілактики і чищення з відповідною економією часу. Для роботи машини необхідне стиснене повітря під тиском 4 бар, CO₂ / азот і з'єднання з системою електропостачання.

Основні техніко-економічні характеристики старого і нового обладнання представлено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Техніко-економічні характеристики старого і нового обладнання

Характеристика	Обладнання	
	Старе	Нове
Продуктивність технічна, бут/год.	500	900
Потужність, кВт	1,75	0,75
Споживання стисненого повітря, нормаль-літрів/хв	130	120
Робочий тиск повітря, бар	3	4
Напруга, В	220	220
Частота, Гц	50	50
Габарити, мм	1200x600x1150	1800x900x2150
Кількість робітників, люд.	1	1
Маса, кг	300	350
Вартість обладнання, тис. грн	300	750

Для оцінки ефективності заходу, по перше, необхідно розрахувати кількість інвестицій у проєкт (формула 3.1).

$$I = I_o + I_t + I_m + I_i + D - L, \quad (3.1)$$

де I – інвестиції;

I_o – вартість обладнання;

I_t – транспортні витрати (5 % від вартості обладнання);

I_m – вартість монтажу (10% від вартості обладнання);

I_i – інші витрати (2% від вартості нового обладнання);

D – витрати по демонтажу старого обладнання (5% від вартості старого обладнання);

L – ліквідаційна вартість демонтованого обладнання.

$$I = 750 + 750 * 0,05 + 750 * 0,1 + 750 * 0,02 + 300 * 3 * 0,05 - 4,5 * 0,3 * 3 * 0,82 = 919,18 \text{ тис. грн.}$$

Додатковий розмір обігових активів не планується, так як заміна обладнання не передбачає збільшення обсягів виробництва.

Інвестиції у впровадження необхідно у розмірі 430,38 тис. грн за власний рахунок підприємства.

Розрахуємо амортизацію нового обладнання:

$$A_o = I * N_{ao}, \quad (3.2)$$

де N_{ao} – норма амортизації обладнання (4 група – 20%).

$$A_o = 919,18 * 0,2 = 183,84 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо витрати на ремонтні роботи з обладнання:

$$P_o = I * N_p, \quad (3.3)$$

де N_p – норма витрат на ремонтні роботи з обладнання.

$$P_o = 919,18 * 0,048 = 44,12 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо витрати з утримання і експлуатації обладнання:

$$B_e = I * N_{co}, \quad (3.4)$$

де N_{co} – норма витрат на утримання і експлуатацію обладнання.

$$B_e = 919,18 * 0,016 = 14,71 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо витрати з ресурсу по старому та новому обладнанню:

$$B_e = N_b * C_p, \quad (3.5)$$

де C_p – собівартість одиниці ресурсу.

N_b – норма витрат на використання ресурсу у рік:

$$N_b = \Phi_r * P_g * K_{vr} * K_o * B_r, \quad (3.6)$$

де Φ_r – фонд робочого часу за рік, год;

P_g – годинне споживання ресурсу за рік (з паспорта впровадженого обладнання, потужність);

K_{vr} – коефіцієнт використання виробничої потужності обладнання;

K_o – кількість обладнання;

B_r – вартість ресурсу, грн.

Розрахуємо витрати з електроенергії:

Старе обладнання = $1960 * 1,75 * 3 * 0,8 * 3,79 = 31,2$ тис. грн.

Нове обладнання = $1960 * 0,75 * 1 * 0,8 * 3,79 = 4,46$ тис. грн.

Розрахуємо витрати з води:

Старе обладнання = $1960 * 1,75 * 3 * 0,8 * 35,16 = 289,44$ тис. грн.

Нове обладнання = $1960 * 0,75 * 1 * 0,8 * 35,16 = 41,35$ тис. грн.

Витрати на заробітну плату:

$$\text{Зод} = \sum \text{ТСч} * (1 + \text{Кпд}) * \text{Фг} * (1 + \text{Кд}), \quad (3.7)$$

Старе обладнання = $1960 * 47,74 * 1 * 3 * 1,25 * 1,10 = 385,98$ тис. грн.

Нове обладнання = $1960 * 47,74 * 1 * 1 * 1,25 * 1,10 = 128,66$ тис. грн.

де Тсч – годинна тарифна ставка, грн.

Фг – 1960 годин,

Кпд – коефіцієнт для визначення премії та доплат (0,25).

Кд – коефіцієнт для визначення додаткової заробітної плати (0,10).

Розрахуємо єдиний соціальний внесок:

$$\text{Вєсв} = \text{Зод} * 0,22, \quad (3.8)$$

По старому обладнанню = $385,98 * 0,22 = 84,92$ тис. грн.

По новому обладнанню = $128,66 * 0,22 = 28,3$ тис. грн.

Результати економії по обладнанню представимо у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Економія витрат від впровадження заходу

Найменування витрат	Обладнання		Економія, тис. грн
	Старе	Нове	
Амортизація обладнання	-	183,84	183,84
Витрати на ремонтні роботи по обладнанню	-	44,12	44,12
Витрати по утриманню та експлуатації обладнання	-	14,71	14,71
Витрати на електроенергію, що вживеться обладнанням	31,2	4,46	-26,74
Витрати на воду, що вживеться обладнанням	289,44	41,35	-248,09
Основна та додаткова заробітна плата робітників, які обслуговують обладнання	385,98	128,66	-257,32
Єдиний соціальний внесок	84,92	28,3	-56,62
Всього	791,54	445,44	-364,1

Економія від запропонованого заходу є оподаткованим прибутком підприємства та становить 364,1 тис. грн.

Розраховуємо чистий прибуток від проекту:

$$\text{ЧП} = \text{П} - \text{Пп}, \quad (3.9)$$

де ЧП – чистий прибуток,

П – прибуток,

Пп – податок на прибуток (18%).

$$\text{ЧП} = 364,1 * 0,82 = 283,8 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо період окупності інвестицій:

$$\text{По} = \text{I} / \text{ЧП}, \quad (3.10)$$

$$\text{По} = 919,18 / 283,8 = 3,24 \text{ року.}$$

Впровадження заходу з заміни обладнання дозволить підприємству отримати прибуток у розмірі 364,1 тис. грн, за рахунок економії на витратах на обладнання, з якого чистий прибуток підприємства складе 283,8 тис. грн.

Для впровадження заходу підприємству необхідно 919,18 тис. грн інвестицій, період окупності яких складе 3,24 року, всі інвестиції складуть вартість основних засобів, яка зросте на 919,18 тис. грн.

3.2. Розрахунок економічної ефективності заміни обладнання та впровадження додаткового обсягу виробництва на підприємстві ПрАТ «Вікторія»

Аналіз техніко-економічних показників діяльності підприємства за попередні роки показав, що багато устаткування на підприємстві вже старе та має великий знос. Тому було запропоновано впровадження заходу з заміни обладнання та розширення обсягу виробництва вина, що на ринку має попит.

Планується заміна трьох машин для закупорювання пляшок на одну автоматичну машину розливу та закупорювання, більш продуктивну та що має менші енерговитрати. А також збільшення обсягу виробництва красних напівсолодких вин на 50 тис. дал.

Нове обладнання запропонуємо на рисунку 3.2.

Рис. 3.2. Автоматична машина розливу та закупорювання
Джерело: [18]

Нова автоматична машина розливу та закупорювання має більший повітряний балон, який може допомогти швидше заповнити рідину. Ця машина проста в експлуатації, і кожною форсункою можна управляти окремо, вона може працювати з закупорочною машиною, етикетувальною машиною для досягнення автоматичної виробничої лінії, допомагає підвищити ефективність роботи.

За допомогою кількох насадок кожною форсункою можна управляти окремо, це має антикапаючу конструкцію, це забезпечує чистоту під час виробництва, покращує якість виробництва. Цю машину можна налаштувати на 2/4/8 насадку для забивання відповідно до потреб.

Акуратна схема робить обладнання безпечнішим та простішим у обслуговуванні.

Закупорочна машина. Розумна конструкція машини, сумісна з різними кришками від пляшок, не пошкоджуючи кришку.

Основні техніко-економічні характеристики старого і нового обладнання представимо у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Техніко-економічні характеристики старого і нового обладнання

Характеристика	Обладнання	
	Старе	Нове
Продуктивність технічна, бут/год.	1000	3000
Потужність, кВт	2	3
Автоматична оцінка	Напівавтомат	Автомат
Споживання стисненого повітря, нормаль-літрів/хв	130	120
Тиск повітря	0,3-0,6	0,5-0,8
Робочий тиск, МПа	0,1-0,4	0,2-0,5
Напруга, В	220	220
Частота, Гц	50	50
Габарити, мм	1560*900*1250	2100*1000*1850
Кількість робітників, люд.	1	1
Маса, кг	300	400
Вартість обладнання, тис. грн	200	450

Основні нормативно-довідкові показники запропоновано у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Нормативно-довідкова інформація

Показники	Значення
Норматив відрахувань у соціальні фонди, %	22
Норма амортизації обладнання (4 група), %	20
Норма витрат на ремонтні роботи по обладнанню, %	4,8
Норма витрат на утримання і експлуатацію обладнання, %	1,6
Річний фонд робочого часу, год	1960
Собівартість 1 кВт/год електроенергії, грн	3,79
Вартість води, грн	35,16
Коефіцієнт використання інженерного ресурсу	0,8
Годинна тарифна ставка робочого 3-го розряду, грн	47,74
Вартість брухту, грн / тонна	4500
Період окупності інвестицій, роки	5

Для оцінки ефективності заходу, по перше, необхідно розрахувати кількість інвестицій у проєкт (формула 3.1).

$$I = I_0 + I_t + I_m + I_i + Д - Л, \quad (3.11)$$

де I – інвестиції;

I_0 – вартість обладнання;

I_t – транспортні витрати (5 % від вартості обладнання);

Ім – вартість монтажу (10% від вартості обладнання);
 Іі – інші витрати (2% від вартості нового обладнання);
 Д – витрати по демонтажу старого обладнання (5% від вартості старого обладнання);

Л – ліквідаційна вартість демонтованого обладнання.

$$I = 450 + 450 * 0,05 + 450 * 0,1 + 450 * 0,02 + 200 * 3 * 0,05 - 4,5 * 0,3 * 3 * 0,82 = 553,18 \text{ тис. грн.}$$

Додатковий розмір обігових активів не планується, так як заміна обладнання не передбачає збільшення обсягів виробництва.

Інвестиції у впровадження необхідно у розмірі 553,18 тис. грн за власний рахунок підприємства.

Розрахуємо амортизацію нового обладнання:

$$A_o = I * N_{ao}, \quad (3.12)$$

де N_{ao} – норма амортизації обладнання (4 група – 20%).

$$A_o = 553,18 * 0,2 = 110,64 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо витрати на ремонтні роботи з обладнання:

$$P_o = I * N_p, \quad (3.13)$$

де N_p – норма витрат на ремонтні роботи з обладнання.

$$P_o = 553,18 * 0,048 = 26,55 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо витрати з утримання і експлуатації обладнання:

$$B_e = I * N_{co}, \quad (3.14)$$

де N_{co} – норма витрат на утримання і експлуатацію обладнання.

$$B_e = 553,18 * 0,016 = 8,85 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо витрати з ресурсу по старому та новому обладнанню:

$$B_e = N_v * C_p, \quad (3.15)$$

де C_p – собівартість одиниці ресурсу.

N_v – норма витрат на використання ресурсу у рік:

$$N_v = \Phi_r * \Pi_\Gamma * K_{вр} * K_o * B_p, \quad (3.16)$$

де Φ_r – фонд робочого часу за рік, год;

Пг – годинне споживання ресурсу за рік (з паспорта впровадженого обладнання, потужність);

Квр – коефіцієнт використання виробничої потужності обладнання;

Ко – кількість обладнання;

Вр – вартість ресурсу, грн.

Розрахуємо витрати з електроенергії:

Старе обладнання = $1960 * 2 * 3 * 0,8 * 3,79 = 35,66$ тис. грн.

Нове обладнання = $1960 * 3 * 1 * 0,8 * 3,79 = 17,83$ тис. грн.

Витрати на заробітну плату:

$$\text{Зод} = \sum \text{ТСч} * (1 + \text{Кпд}) * \text{Фг} * (1 + \text{Кд}), \quad (3.17)$$

Старе обладнання = $1960 * 47,74 * 1 * 3 * 1,25 * 1,10 = 385,98$ тис. грн.

Нове обладнання = $1960 * 47,74 * 1 * 1 * 1,25 * 1,10 = 128,66$ тис. грн.

де Тсч – годинна тарифна ставка, грн.

Фг – 1960 годин,

Кпд – коефіцієнт для визначення премії та доплат (0,25).

Кд – коефіцієнт для визначення додаткової заробітної плати (0,10).

Розрахуємо єдиний соціальний внесок:

$$\text{Вєсв} = \text{Зод} * 0,22, \quad (3.18)$$

По старому обладнанню = $385,98 * 0,22 = 84,92$ тис. грн.

По новому обладнанню = $128,66 * 0,22 = 28,3$ тис. грн.

Результати економії по обладнанню представимо у таблиці 3.6.

Розраховуємо чистий прибуток від проекту:

$$\text{ЧП} = \text{П} - \text{Пп}, \quad (3.19)$$

де ЧП – чистий прибуток,

П – прибуток,

Пп – податок на прибуток (18%).

$\text{ЧП} = 185,73 * 0,82 = 152,3$ тис. грн.

Таблиця 3.6

Економія витрат від впровадження заходу

Найменування витрат	Обладнання		Економія, тис. грн
	Старе	Нове	
Амортизація обладнання	-	110,64	110,64
Витрати на ремонтні роботи по обладнанню	-	26,55	26,55
Витрати по утриманню та експлуатації обладнання	-	8,85	8,85
Витрати на електроенергію, що вживеться обладнанням	35,66	17,83	-17,83
Основна та додаткова заробітна плата робітників, які обслуговують обладнання	385,98	128,66	-257,32
Єдиний соціальний внесок	84,92	28,3	-56,62
Всього	506,56	320,83	-185,73

Впровадження заходу з заміни обладнання дозволить підприємству отримати прибуток у розмірі 185,73 тис. грн, за рахунок економії на витратах на обладнання, з якого чистий прибуток підприємства складе 152,3 тис. грн.

Для заміни обладнання підприємству необхідно 553,18 тис. грн інвестицій, які складуть додаткову вартість основних засобів.

Також планується виробництво додаткового обсягу напівсолодких красних вин у розмірі 50 тис. дал, тому розрахуємо чистий прибуток від цього розширення.

$\Delta OВ = 50$ тис. дал, або 500000 літрів.

Калькуляцію собівартості (за відсотками підприємства) представимо у таблиці 3.7.

Повна собівартість одного літру вина складає 40 грн. Рентабельність продукції складає 20 %, розрахуємо прибуток від виробництва продукції.

Прибуток 1 л = $40 * 0,2 = 10$ грн.

Оптова ціна 1 літру з заводу = $40 + 10 = 50$ грн.

Оптова ціна 1 пляшки (0,75 л) = $56,89 / 2 = 37,8$ грн.

Виручка від реалізації всього обсягу продукції складає:

$ВР = 500000 * 50 = 25000$ тис. грн.

Таблиця 3.7

Калькуляція собівартості одного літру вина

Найменування статей калькуляції	грн
1. Матеріали	20
2. Паливо	4
3. Електроенергія	4
4. Оплата праці	5,5
5. Відрахування	1,6
6. Амортизаційні відрахування	2
7. Інші витрати	1
8. Виробнича собівартість	38,1
9. Адміністративні витрати (3 %)	1,14
10. Витрати на збут (2 %)	0,76
Повна собівартість	40
Оптова ціна підприємства	50
Прибуток (20 %)	10

Загальна собівартість всього обсягу продукції складає:

$$Cз = 500000 * 40 = 20000 \text{ тис. грн.}$$

Загальний прибуток всього обсягу нової продукції складає:

$$Пз = 25000 - 20000 = 5000 \text{ тис. грн.}$$

Загальний чистий прибуток всього обсягу продукції складає:

$$ЧПз = 5000 * 0,82 = 4100 \text{ тис. грн.}$$

Потрібно додатково 10 робітників.

Для впровадження заходу з збільшення обсягу виробництва продукції необхідно розрахувати додаткову потребу в обігових активах. В роботі плануємо за методикою розрахунків як 50 % від собівартості додаткового обсягу виробництва продукції.

$$\Delta OA = 20000 * 0,5 = 10000 \text{ тис. грн.}$$

Загальний обсяг інвестицій у захід з заміни обладнання та збільшення обсягу виробленої продукції складає:

$$I = I_0 + \Delta OA = 553,18 + 10000 = 10553,18 \text{ тис. грн.}$$

Загальний обсяг прибутку від заходів складає:

$$ЧП = 152,3 + 4100 = 4252,3 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо період окупності інвестицій:

$$P_o = I / ЧП, \quad (3.20)$$

$$P_o = 10553,18 / 4252,3 = 2,48 \text{ року.}$$

Заміна трьох машин для закупорювання пляшок на одну автоматичну машину розливу та закупорювання, більш продуктивну та що має менші енерговитрати, а також збільшення обсягу виробництва красних напівсолодких вин на 50 тис. дал (500 тис. літрів) дозволить підприємству збільшити прибуток на 5185,73 тис. грн, з якого чистий прибуток складає 4252,3 тис. грн.

Отримані розрахунки дозволять зробити висновок, що інвестиції у розмірі 10553,18 тис. грн у купівлю нового обладнання та розширення обсягу виробництва красних вин, окупляться у ефективній строк 2,48 року, тобто запропонований захід є доцільним та економічно ефективним.

3.3. Вплив запропонованих заходів на основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Одесавинпром» та ПрАТ «Вікторія»

Вплив запропонованих заходів на основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Одесавинпром» представимо у таблиці 3.8.

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Одесавинпром» до та після впровадження заходу представимо у таблиці 3.9.

Після впровадження заходу обсяг виробленої та реалізованої продукції на підприємстві не змінюється, так як захід спрямовано на заміну обладнання і не розраховано на збільшення обсягу виробництва.

В результаті заходу середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності зростає на суму, що потрібна у впровадження проєкту, а саме на 919,18 тис. грн в нове обладнання, та складе 101811,68 тис. грн, але фондівіддача трошки впаде на 0,03 грн на кожному грн виробленої продукції.

Таблиця 3.8

**Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники діяльності
ПрАТ «Одесавинпром»**

Найменування заходу	Інвестиції, тис. грн.			Зміни показників діяльності підприємства (±)								
	Всього	у тому числі у		Реалізована продукція, тис. грн.	Собівартість, тис. грн.				Чистий прибуток, тис. грн.	Чисельність зайнятих, люд	Строк окупності інвестицій, років	
		основні засоби	обігові активи		Всього	у тому числі:						
						матеріальні витрати	витрати на оплату праці	відрахування на соціальні заходи				амортизація основних засобів та інші витрати
Заміна обладнання	919,18	919,18	-	-	-364,1	-274,83	-257,32	-56,62	242,67	283,8	-2	3,24

Таблиця 3.9

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Одесавинпром» після впровадження заходу

Показник	Звітний рік	Плановий рік	Відхилення	
			абс.	відн.
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	900	900	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	685,2	685,2	-	-
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,761	0,761	-	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	270654	270654	-	-
- у порівнянних цінах, тис. грн.	254755	254755	-	-
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн.	220000	220000	-	-
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	100892,5	101811,68	919,18	0,91
7. Фондовіддача, грн/грн	2,53	2,5	-0,03	-1,18
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	178094	178094	-	-
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, частки	1,24	1,24	-	-
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	135	133	-2	-1,48
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /особу	1887,07	1915,45	28,38	1,5
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	260125	259760,9	-364,1	-0,14
- матеріальні витрати	233364	233089,17	-274,83	-0,12
- витрати на оплату праці	11400	11142,68	-257,32	-2,26
- відрахування на соціальні заходи	1956	1899,38	-56,62	-2,9
- амортизація	4185	4427,67	242,67	-5,8
- інші операційні витрати	9220	9220	-	-
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,961	0,960	-0,001	-0,1
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,862	0,861	-0,001	-0,12
15. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	137059	137059	-	-
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	260125	260125	-	-
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	2502	2785,8	283,8	11,34
18. Рентабельність виробництва, %	0,9	1	0,1	-
19. Рентабельність продажу, %	1,83	2,03	0,2	-

Захід зменшить чисельність робітників на дві особи, середньорічний виробіток одного працівника зросте на 28,38 тис. грн.

Захід дозволить підприємству знизить операційні витрати на 364,1 тис. грн, з яких матеріальні витрати знизяться на 274,83 тис. грн, витрати на оплату праці на 257,32 тис. грн, відрахування на соціальні заходи на 56,62 тис. грн, амортизація підвищиться на 242,67 тис. грн, інші операційні витрати не зміняться.

Витрати на 1 грн виробленої продукції знизяться на 0,001 грн, матеріалоємність теж знизиться на 0,001 грн.

Чистий прибуток збільшиться на 283,8 тис. грн за рахунок економії витрат. Значення показнику рентабельність виробництва зросте на 0,1 % та рентабельність продажу зросте на 0,2 %.

Всі отримані показники кажуть про те, що впровадження заходу, який було розраховано ефективно вплине на діяльність підприємства, підвищить його економічну ефективність та прибутковість.

Вплив запропонованих заходів на основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Вікторія» представимо у таблиці 3.10.

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Вікторія» до та після впровадження заходу представимо у таблиці 3.11.

Розрахуємо основні зміни витрат у проєкт.

Додатковий обсяг матеріальних витрат складає $(-17,83) + (20 + 4 + 4) * 500 = 13982,14$ тис. грн.

Витрати на оплату праці складають $(-257,32) + (5,5 + 1,14) * 500 = 3062,71$ тис. грн.

Відрахування на соціальні заходи складають $(-56,62) + 1,6 * 500 = 743,38$ тис. грн.

Таблиця 3.10

Вплив запропонованих заходів на основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Вікторія»

Найменування заходу	Інвестиції, тис. грн.			Зміни показників діяльності підприємства (±)								
	Всього	у тому числі у		Реалізована продукція, тис. грн.	Собівартість, тис. грн.					Чистий прибуток, тис. грн.	Чисельність зайнятих, люд	Строк окупності інвестицій, років
		основні засоби	обігові активи		Всього	у тому числі:						
						матеріальні витрати	витрати на оплату праці	відрахування на соціальні заходи	амортизація основних засобів та інші витрати			
Заміна обладнання та виробництво додаткового обсягу красних напівсолодких вин 50 тис. дал	10553,18	553,18	10000	25000	19814,27	13982,14	3062,71	743,38	2026,04	4252,3	-8	2,48

Таблиця 3.11

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Вікторія» після впровадження заходу

Показник	Попередній рік	Плановий рік	Відхилення	
			Абс.	Відн.
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	435	435	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	182	232	50	27,47
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,418	0,533	0,115	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	292600	317600	25000	8,54
- у порівнянних цінах, тис. грн.	273290,3	348370,05	75079,75	27,47
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн.	303730	328730	25000	8,23
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	24985,5	25538,68	553,18	2,21
7. Фондовіддача, грн/грн	10,94	13,64	2,7	24,68
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	506385	516385	10000	1,97
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, частки	0,6	0,64	0,04	6,67
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	47	55	8	17,02
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /особу	5814,7	6334	519,3	8,93
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	286330	306144,27	19814,27	6,92
- матеріальні витрати	161160	175142,14	13982,14	8,68
- витрати на оплату праці	39850	42912,71	3062,71	7,69
- відрахування на соціальні заходи	9010	9753,38	743,38	8,25
- амортизація	10430	11576,04	1146,04	10,99
- інші операційні витрати	65880	66760	880	1,34
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,979	0,964	-0,015	-1,53
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,55	0,55	-	-
15. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	303730	328730	25000	8,23
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	214290	234104,27	19814,27	9,25
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	480	4732,3	4252,3	885,9
18. Рентабельність виробництва, %	0,09	1,44	1,35	-
19. Рентабельність продажу, %	0,16	0,87	0,71	-

Амортизація основних засобів = $110,64 + 26,55 + 8,85 + 2 * 500 = 1146,04$
тис. грн.

Інші витрати = $(1 + 0,76) * 500 = 880$ тис. грн.

Додаткова собівартість продукції складає 19814,27 тис. грн.

Чисельність робітників зменшиться на 8 осіб.

З таблиці 3.11 видно, що після впровадження заходу з заміни обладнання та розширення обсягу виробництва напівсолодких красних вин на 50 тис. дал. обсяг виробленої та реалізованої продукції на підприємстві зросте на 25000 тис. грн в діючих цінах та на 75079,75 тис. грн у порівняних цінах. Коефіцієнт використання виробничої потужності зросте на 0,115.

В результаті заходу середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності зросте на 553,18 тис. грн, що потрібно в нове обладнання, фондівіддача зросте на 2,27 грн на кожен грн виробленої продукції.

Захід зменшить чисельність робітників на вісім робітників, середньорічний виробіток одного працівника зросте на 519,3 тис. грн.

За рахунок заміни обладнання операційні витрати знизяться, за рахунок впровадження додаткового обсягу виробництва зростуть, тому загальне зростання складе 19814,27 тис. грн, з яких матеріальні витрати зростуть на 13982,14 тис. грн, витрати на оплату праці на 3062,71 тис. грн, відрахування на соціальні заходи на 743,38 тис. грн, амортизація підвищиться на 1146,04 тис. грн та інші операційні витрати на 880 тис. грн.

Витрати на 1 грн виробленої продукції знизяться на 0,015 грн, матеріалоемність не зміниться.

Чистий прибуток збільшиться на 4252,3 тис. грн за рахунок економії витрат та виробництва та реалізації додаткового обсягу красного вина. Значення показнику рентабельність виробництва зросте на 1,35 % та рентабельність продажу зросте на 0,71 %.

Всі отримані данні з розрахунків кажуть про те, що впровадження заходу, який було розраховано ефективно вплине на діяльність підприємства, підвищить його економічну ефективність та прибутковість.

Висновки до розділу 3

Аналіз діяльності підприємств виноробної галузі показав, що їм потрібні заходи для підвищення прибутковості та економічної ефективності діяльності.

Розрахунок основних показників діяльності ПрАТ «Одесавинпром» показав, що на підприємстві вже багато старого та 100 % зношеного обладнання, що знижує економічну ефективність виробництва, тому для підвищення економічної ефективності виробництва було запропоновано захід з заміни обладнання, а саме було вирішено замінити три системи з ополіскування, розливу та закупорювання вина, що мають 100% знос та морально застарілі, на одну напівавтоматичну лінію ополіскування-розливу-закупорювання вина, модель EURO 1061-S.

Після впровадження заходу обсяг виробленої та реалізованої продукції на підприємстві не змінюється, так як захід спрямовано на заміну обладнання і не розраховано на збільшення обсягу виробництва.

В результаті заходу середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності зросте на суму, що потрібна у впровадження проєкту, а саме на 919,18 тис. грн в нове обладнання, та складе 101811,68 тис. грн, але фондвіддача трошки впаде на 0,03 грн на кожну грн виробленої продукції.

Захід зменшить чисельність робітників на дві особи, середньорічний виробіток одного працівника зросте на 28,38 тис. грн.

Захід дозволить підприємству знизить операційні витрати на 364,1 тис. грн, з яких матеріальні витрати знизяться на 274,83 тис. грн, витрати на оплату праці на 257,32 тис. грн, відрахування на соціальні заходи на 56,62 тис. грн, амортизація підвищиться на 242,67 тис. грн, інші операційні витрати не зміняться.

Витрати на 1 грн виробленої продукції знизяться на 0,001 грн, матеріалоємність теж знизиться на 0,001 грн.

Чистий прибуток збільшиться на 283,8 тис. грн за рахунок економії витрат. Значення показника рентабельність виробництва зросте на 0,1 % та рентабельність продажу зросте на 0,2 %.

На підприємстві ПрАТ «Вікторія» було запропоновано впровадження заходу з заміни трьох машин для закупорювання пляшок на одну автоматичну машину розливу та закупорювання, більш продуктивну та що має менші енерговитрати. А також збільшення обсягу виробництва красних напівсолодких вин на 50 тис. дал.

Після впровадження заходу обсяг виробленої та реалізованої продукції на підприємстві зросте на 25000 тис. грн в діючих цінах та на 75079,75 тис. грн у порівняних цінах. Коефіцієнт використання виробничої потужності зросте на 0,115.

В результаті заходу середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності зросте на 553,18 тис. грн, що потрібно в нове обладнання, фондоддача зросте на 2,27 грн на кожен грн виробленої продукції.

Захід зменшить чисельність робітників на вісім робітників, середньорічний виробіток одного працівника зросте на 519,3 тис. грн.

За рахунок заміни обладнання операційні витрати знизяться, за рахунок впровадження додаткового обсягу виробництва зростуть, тому загальне зростання складе 19814,27 тис. грн, з яких матеріальні витрати зростуть на 13982,14 тис. грн, витрати на оплату праці на 3062,71 тис. грн, відрахування на соціальні заходи на 743,38 тис. грн, амортизація підвищиться на 1146,04 тис. грн та інші операційні витрати на 880 тис. грн.

Витрати на 1 грн виробленої продукції знизяться на 0,015 грн, матеріалоємність не зміниться.

Чистий прибуток збільшиться на 4252,3 тис. грн за рахунок економії витрат та виробництва та реалізації додаткового обсягу красного вина. Значення

показнику рентабельність виробництва зросте на 1,35 % та рентабельність продажу зросте на 0,71 %.

Всі отримані данні з розрахунків кажуть про те, що впровадження заходів, які було розраховано ефективно вплинуть на діяльність підприємств, підвищать їх економічну ефективність, прибутковість та дозволить бути більш конкурентоспроможними на ринку виноробної продукції.

ВИСНОВКИ

Ефективність – це економічна категорія, що відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами, причому при вимірюванні ефективності ресурси можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною вартістю або частиною їх вартості у формі виробничих витрат.

Економічна ефективність – це досягнення підприємством найбільших результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці.

Основними показниками економічної ефективності виробництва є продуктивність і фондомісткість праці, фондівіддача і фондомісткість продукції, матеріалівіддача і матеріаломісткість продукції, економічна ефективність інвестицій, нової техніки, енергомісткість продукції та ін.

Основні напрями зростання економічної ефективності в Україні: суттєве зниження енергомісткості, матеріаломісткості, зростання фондівіддачі тощо.

Можна зробити висновок, що тільки комплексне використання резервів дозволить підвищити економічну ефективність виробничої діяльності підприємства. Фактори визначення виробничої ефективності є найважливішим інструментом реалізації економічної політики підприємства і ключовим засобом обґрунтування управлінських рішень, оптимізації витрат ресурсів, удосконалення цінової політики і підвищення ефективності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства.

Сьогодні стан виноградарства та виноробства є критичним: загальна площа виноградників в Україні стрімко скорочується, вітчизняні виробники вина в гострій конкурентній боротьбі з іноземними конкурентами скорочують поставки на український ринок, але навіть в умовах викорчовування старих виноградників винороби прагнуть закладати нові. В 2020 році було висаджено 46 га нових виноградників, в останні роки вони знижуються.

Майбутнє українського виноробства невизначене через безперервну російську агресію. Експортні перспективи багатообіцяючі, але логістика може залишатися складною. Війна 2022 року вплинула на виноробство в усіх областях України та зачіпає не лише виноробів, а й інфраструктуру та суміжні галузі.

Найбільшу частку в структурі збору врожаю з виноградників в Україні займає Одеська область, в якій зосереджено найбільші площі насаджень. Найбільші врожаї винограду в Одеській області збирають у Болградському, Білгород-Дністровському, Тарутинському, Арцизькому, Саратському, Татарбунарському та Овідіопольському районах.

В роботі було проведено аналіз основних техніко-економічних показників виробничо-господарської діяльності двох підприємств виноробної галузі: ПрАТ «Одесавинпром» і ПрАТ «Вікторія».

На ПрАТ «Одесавинпром» у звітному році в порівнянні з попереднім роком рівень наявної виробничої потужності підприємства не змінився, але використання виробничої потужності зросло на 11,01%, так як зменшилося фактичне виробництво продукції на 99,1 тис. дал.

Обсяг виробництва продукції у діючих оптових цінах у звітному році зменшилося на 20946 тис. грн та чистий дохід від реалізації продукції зменшився на 204449 тис. грн, можна казати, що це відбулося на рахунок зниження обсягу виробництва продукції у натуральному виразі, а також структурних змін у виробництві дешевої продукції.

В досліджувані роки підприємство має залишки нереалізованої продукції та ці залишки за два роки збільшуються на 55000 тис. грн, що є негативною тенденцією.

Показник фондівдачі у звітному році в порівнянні з попереднім знизився на 0,37 грн, а коефіцієнт оборотності обігових активів знизився на 0,09 обертів, все це є неефективним використанням активів підприємства.

У звітному році зменшилася середньооблікова чисельність працівників на 65 людей, але середньорічний виробіток кожної людини виріс на 429,07 тис. грн.

Операційні витрати знижуються, так як знизився обсяг виробленої продукції, але їх зниження є неефективним, так як відсоток зниження витрат 9,5, а відсоток зниження обсягу виробництва 12,64.

Витрати на 1 гривню виробленої продукції у звітному році зменшилися незначно на 0,025 грн та склали 0,961 грн.

У попередньому році підприємство мало збиток у розмірі 30503 тис. грн, але у звітному році вже є прибуток у розмірі 2502 тис. грн, що є позитивним в ефективності діяльності підприємства. За рахунок того, що підприємство стало отримувати прибуток, вже у звітному році є позитивна рентабельність виробництва у розмірі 0,9 %, та рентабельність продажів у розмірі 1,83 %.

На ПрАТ «Вікторія» у звітному році в порівнянні з попереднім роком знизився обсяг виробництва продукції на 144 тис. дал, виробнича потужність не змінилася та склала 435 тис. дал у рік. Виробнича потужність використовується підприємством на 74,9 та 41,8% відповідно у попередньому та звітному роках.

Обсяг виробленої продукції у діючих оптових цінах підприємства у звітному році знизився на 196920 тис. грн, це свідчить про зниження попиту на продукцію підприємства та негативні структурні зміни у бік виробництва більш дешевої продукції. Підприємство має залишки нереалізованої продукції на кінець як попереднього, так і звітного років, що також потребує більш кращої роботи відділу збуту підприємства.

Показник фондівддачі у звітному році в порівнянні з попереднім зменшився на 8,93 грн, це свідчить про зниження ефективності використання основних засобів. Коефіцієнт оборотності обігових активів також знизився на 0,19 обертів.

У звітному році зменшилася середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу на 31 людину, середньорічний виробіток одного працівника також зменшився на 461,2 тис. грн на особу.

Операційні витрати підприємства зменшуються у звітному році в порівнянні з попереднім на 186560 тис. грн, темп зниження операційних витрат менший за темп зниження обсягу виробленої продукції у діючих цінах, що сприяє зростанню витрат на 1 грн виробленої продукції.

Витрати на 1 гривню виробленої продукції у звітному році зросли на 0,013 гривень та склали 0,979 грн.

Чистий прибуток підприємства за два роки знизився з 9300 до 480 тис. грн. Рентабельність виробництва знизилася на 1,52 % та рентабельність продажу знизилася на 1,96%.

Проведений аналіз діяльності підприємств каже про те, що вони працюють недостатньо ефективно, тому сьогодні їм потрібна розробка стратегії розвитку та впровадження заходів, що дозволять підвищити ефективність, прибутковість, рентабельність та конкурентоспроможність їх діяльності на ринку.

Основними напрямками підвищення ефективності діяльності підприємств можуть бути наступні напрями: здійснення заходів щодо розширення асортименту виробництва продукції за вимогами попиту та потреб населення, його купівельної спроможності і максимальних експортних можливостей, здійснення заходів щодо підвищення якості виноробної продукції, диверсифікації каналів реалізації продукції, регулювання попиту і пропозиції на ринку, захисту ринку від імпортних виноматеріалів і сировини низької якості, а також заходи, що спрямовані на покращення діяльності самих підприємств.

Аналіз діяльності підприємств виноробної галузі показав, що їм потрібні заходи для підвищення прибутковості та економічної ефективності діяльності.

Розрахунок основних показників діяльності ПрАТ «Одесавинпром» показав, що на підприємстві вже багато старого та 100 % зношеного обладнання, що знижує економічну ефективність виробництва, тому для підвищення економічної ефективності виробництва було запропоновано захід з заміни обладнання, а саме було вирішено замінити три системи з ополіскування, розливу та закупорювання вина, що мають 100% знос та морально застарілі, на одну напівавтоматичну лінію ополіскування-розливу-закупорювання вина, модель EURO 1061-S.

Після впровадження заходу обсяг виробленої та реалізованої продукції на підприємстві не змінюється, так як захід спрямовано на заміну обладнання і не розраховано на збільшення обсягу виробництва.

В результаті заходу середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності зросте на суму, що потрібна у впровадження проекту, а саме на 919,18 тис. грн в нове обладнання, та складе 101811,68 тис. грн, але фондвіддача трошки впаде на 0,03 грн на кожен грн виробленої продукції.

Захід зменшить чисельність робітників на дві особи, середньорічний виробіток одного працівника зросте на 28,38 тис. грн.

Захід дозволить підприємству знизити операційні витрати на 364,1 тис. грн, з яких матеріальні витрати знизяться на 274,83 тис. грн, витрати на оплату праці на 257,32 тис. грн, відрахування на соціальні заходи на 56,62 тис. грн, амортизація підвищиться на 242,67 тис. грн, інші операційні витрати не зміняться.

Витрати на 1 грн виробленої продукції знизяться на 0,001 грн, матеріалоємність теж знизиться на 0,001 грн.

Чистий прибуток збільшиться на 283,8 тис. грн за рахунок економії витрат. Значення показника рентабельність виробництва зросте на 0,1 % та рентабельність продажу зросте на 0,2 %.

На підприємстві ПрАТ «Вікторія» було запропоновано впровадження заходу з заміни трьох машин для закупорювання пляшок на одну автоматичну

машину розливу та закупорювання, більш продуктивну та що має менші енерговитрати. А також збільшення обсягу виробництва красних напівсолодких вин на 50 тис. дал.

Після впровадження заходу обсяг виробленої та реалізованої продукції на підприємстві зросте на 25000 тис. грн в діючих цінах та на 75079,75 тис. грн у порівняних цінах. Коефіцієнт використання виробничої потужності зросте на 0,115.

В результаті заходу середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності зросте на 553,18 тис. грн, що потрібно в нове обладнання, фондівіддача зросте на 2,27 грн на кожен грн виробленої продукції.

Захід зменшить чисельність робітників на вісім робітників, середньорічний виробіток одного працівника зросте на 519,3 тис. грн.

За рахунок заміни обладнання операційні витрати знизяться, за рахунок впровадження додаткового обсягу виробництва зростуть, тому загальне зростання складе 19814,27 тис. грн, з яких матеріальні витрати зростуть на 13982,14 тис. грн, витрати на оплату праці на 3062,71 тис. грн, відрахування на соціальні заходи на 743,38 тис. грн, амортизація підвищиться на 1146,04 тис. грн та інші операційні витрати на 880 тис. грн.

Витрати на 1 грн виробленої продукції знизяться на 0,015 грн, матеріалоемність не зміниться.

Чистий прибуток збільшиться на 4252,3 тис. грн за рахунок економії витрат та виробництва та реалізації додаткового обсягу красного вина. Значення показнику рентабельність виробництва зросте на 1,35 % та рентабельність продажу зросте на 0,71 %.

Всі отримані данні з розрахунків кажуть про те, що впровадження заходів, які було запроваджено та розраховано ефективно вплинуть на діяльність підприємств, підвищать їх економічну ефективність, прибутковість та дозволить бути більш конкурентоспроможними на ринку виноробної продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітика ринків, фінансовий консалтинг. URL: <https://proconsulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-vina-v-ukraine-2022-god> (дата звернення: 02.11.2023).
2. Аналітика ринку вина. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/931565.html> (дата звернення: 06.11.2023).
3. Безрукова, Н., Свічкарь, В., Гладун, Н. Особливості розвитку виноробної галузі: світові тенденції та вітчизняні реалії. *Економічні горизонти*, 2023. (1(23), С. 15–25. URL: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.1\(23\).2023.265375](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(23).2023.265375) (дата звернення: 20.09.2023).
4. Борщевський П.П., Чернюк Л.Г., Шмаглій О.Б. Підвищення ефективності розвитку і розміщення харчової промисловості. Київ: Наукова думка, 2017. 156 с.
5. Гуркіна Н.А., Замлинський В.А. Підвищення економічної ефективності виробництва на підприємствах. *Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції 17–18 жовтня 2023 року. Одеса: Одеса: Одеський національний технологічний, 2023. С. 58–61.*
6. Економічна спадщина К. Маркса: погляд через призму століть. *Зб. матеріалів Всеукр. Круглого столу*. 25 квітня 2018 року. Київ: КНЕУ, 2018. 232 с. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/Kaf+istorii+ta+teorii+gospodarstva/212121ZbD196rnik28A529-verstka_Marks__2018.pdf (дата звернення: 20.09.2023).
7. Економічна теорія / за ред. В. Базилевича. URL: http://pidruchniki.ws/1584072039904/politekonomiya/ekonomichna_teoriya_politekonomiya__bazilevich_vd (дата звернення: 20.09.2023).
8. Економіка підприємства. Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, Суми. Університетська книга. 2023. 874 с.

9. Кобелєв В. М., Слатін Д. Ю., Соколов К. Ю. Методичні підходи щодо визначення і оцінки ефективності господарської діяльності підприємства. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва*, 2018. № 33. С. 98–109.

10. Кушваха Р.А., Яценко О.І. Ефективність – одна з найважливіших категорій в економіці та її значення в процесі господарювання. *Науковий вісник*. Львів: Український державний лісотехнічний університет, 2021. С.152–158.

11. Літвінов О.С., Журенко А.В. Проблеми визначення сутності економічної ефективності. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 6. С. 67–81.

12. Методичні вказівки до виконання аналітичної частини кваліфікаційної роботи для здобувачів ступенів вищої освіти «Бакалавр» та «Магістр» спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» денної та заочної форм навчання // Укладачі Т.А. Кулаковська, С.О. Магденко. Одеса: ОНТУ, 2022. 38 с.

13. Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи магістра спеціальності 051 «Економіка» денної та заочної форм навчання / Укладачі: О.І. Павлов, Т.А. Кулаковська, В.А. Самофатова. Одеса: ОНТУ, 2022. 40 с.

14. Методичні вказівки до оформлення курсових та кваліфікаційних робіт для здобувачів спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» ступенів вищої освіти «Бакалавр» та «Магістр» денної та заочної форм навчання / Укладачі О.І. Павлов, Т.А. Кулаковська. Одеса: ОНАХТ, 2022. 16 с.

15. Методичні вказівки до розрахунку економічної ефективності інвестиційних проєктів для здобувачів спеціальності 051 «Економіка» всіх форм навчання / Укладач: О.Л. Фрум. Одеса: ОНТУ, 2022. 43 с.

16. Морщенок Т. С., Біляк О. М. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність». URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_8_082.pdf (дата звернення: 20.09.2023).

17. Науковий журнал Бізнес-інформ. URL: <https://www.business-inform.net/main/> (дата звернення: 10.10.2023).
18. Обладнання для виноробної галузі. URL: <https://ua.chaoyuemachinery.com/filling-machine/6-nozzles-automatic-filling-and-capping.html>. (дата звернення: 24.11.2023).
19. Офіційний сайт «Укрвинпром». URL: <https://ukrvinprom.com.ua>. (дата звернення: 05.11.2023).
20. Офіційний сайт виноробної галузі України. URL: <https://uwines.com.ua> (дата звернення: 22.11.2023).
21. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 06.11.2023).
22. Офіційний сайт журналу Напої, технології та інновації. URL: <https://techdrinks.info/v-ukrayini-vygotovlyayut-chvert-vidsotka-svitovogo-rynku-vyna> (дата звернення: 05.11.2023).
23. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 09.11.2023).
24. Офіційний сайт ПрАТ «Вікторія». URL: <http://www.grosslibentale.od.ua/ukrainian/> (дата звернення: 05.11.2023).
25. Офіційний сайт ПрАТ «Одесавинпром». URL: <http://www.fbulvar.business-guide.com.ua> (дата звернення: 03.11.2023).
26. Портна О. В., Герегієва Г. Є. Сучасні міжнародні та вітчизняні тенденції розвитку галузі виноробства як результат ефективної взаємодії стейкхолдерів URL: <https://www.business-inform.net/search/?qu=виноробна+галузь&x=0&u=0> (дата звернення: 19.10.2023).
27. Прядко В. В. Економічна ефективність виробництва: проблеми теорії та методологія управління. Київ: Наукова думка, 2023. 282 с.
28. Сидора Т.Ю. Критерії оцінювання ефективності діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2012. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1298> (дата звернення: 20.09.2023).

29. Сідун В.А. Економіка підприємства Навчальний посібник / <http://townbookie.com/book/271-ekonomika-pidpriyemstva-navchalnij-posibnik-sidun-va/53-111-sutnisna-xarakteristika-i-vimiryuvannya-efektivnosti-virobnictva.html> (дата звернення: 20.09.2023).

30. Українське виноробство в умовах війни і розвиток галузі відповідно до норм ЄС: як допомагає захист прав ІВ. URL:<https://ukrpatent.org/uk/news/main/ukrainske-vynorobstvo-prava-iv-13042023> (дата звернення: 19.10.2023).

31. Українське виноробство потребує держпідтримки для просування на міжнародних ринках – думка. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/897973.html> (дата звернення: 05.11.2023).

32. Фінанси підприємств: підручник за наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. Восьме вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2022. 460 с.

33. Фінансова звітність підприємств. URL: <https://clarity-project.info> (дата звернення: 10.11.2023).

34. Шляга О. В., Гальцев М. В. Шляхи підвищення ефективності роботи підприємства. *Економічний вісник*. 2016. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_066.pdf (дата звернення: 20.09.2023).

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра економіки промисловості

ДОДАТКИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

**на тему: «Економічна ефективність виробництва на
підприємствах виноробної галузі»**

на здобуття ступеню вищої освіти «магістр»

Здобувачки _____ Гуркіна Н.А.

Керівник _____ проф. Замлинський В.А.

Одеса – 2023 рік

ЛИСТ 1

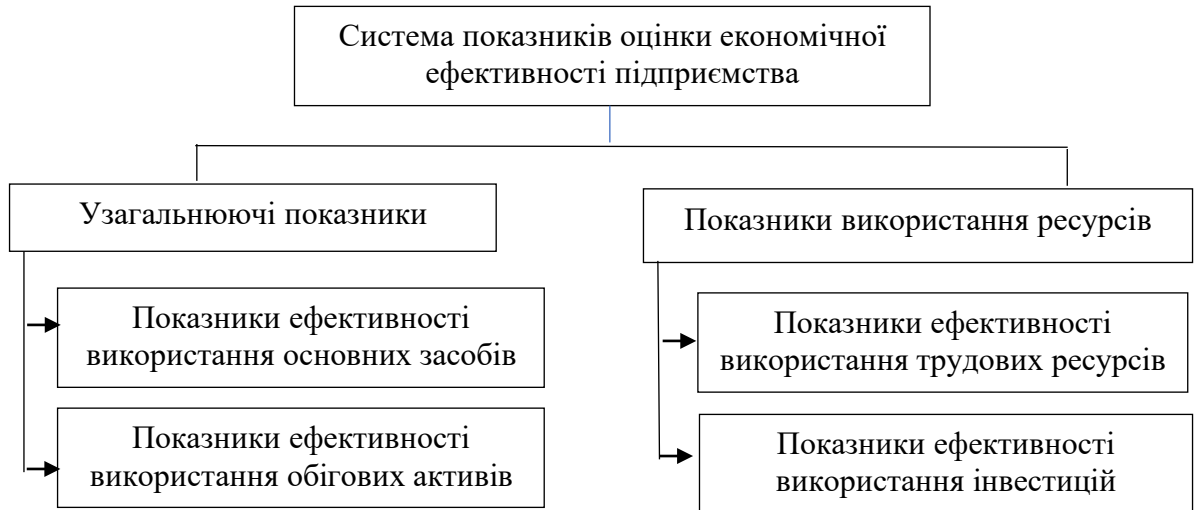

Рис. 1. Система показників оцінки економічної ефективності підприємства

ЛИСТ 2

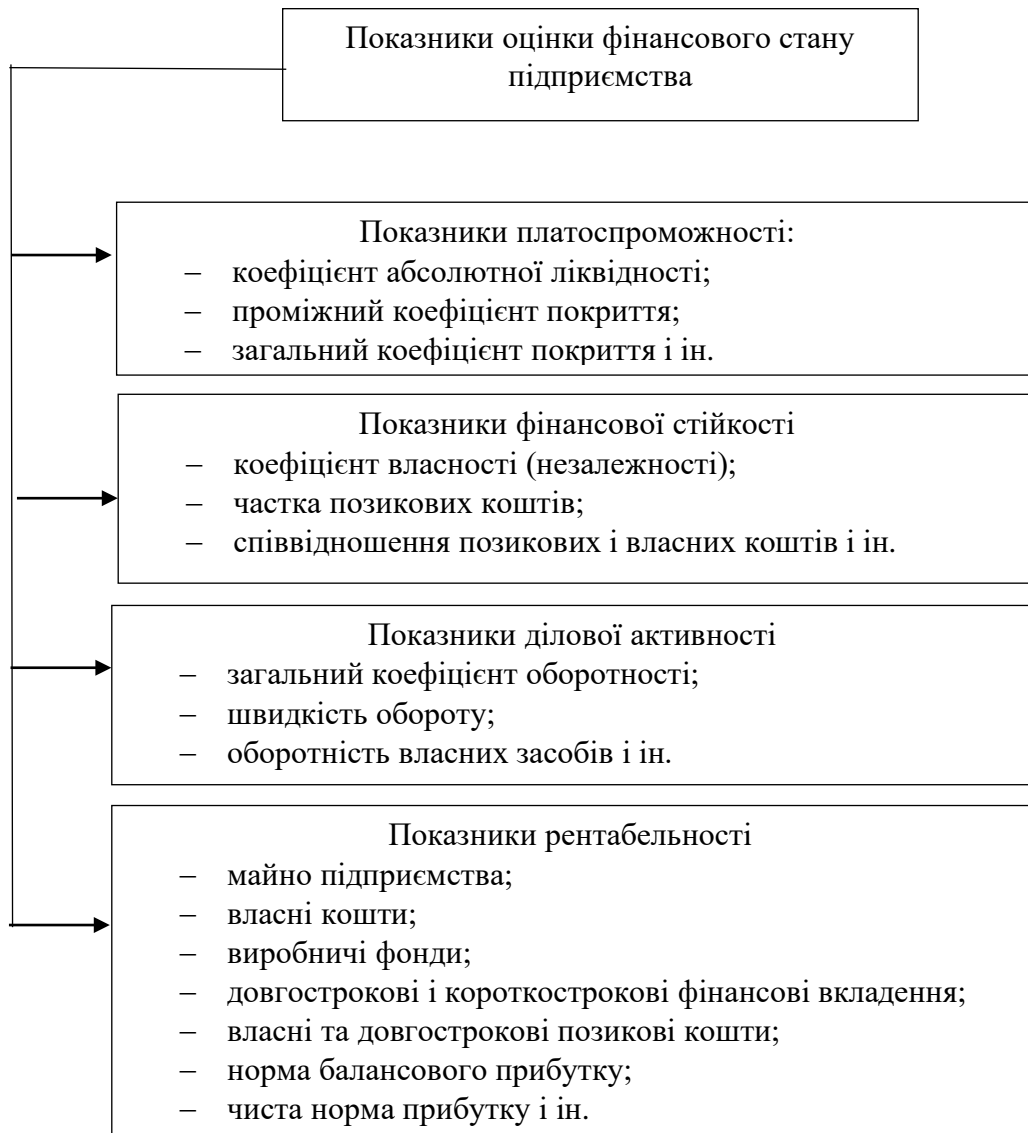

Рис. 2. Показники оцінки фінансового стану підприємства

ЛИСТ 3

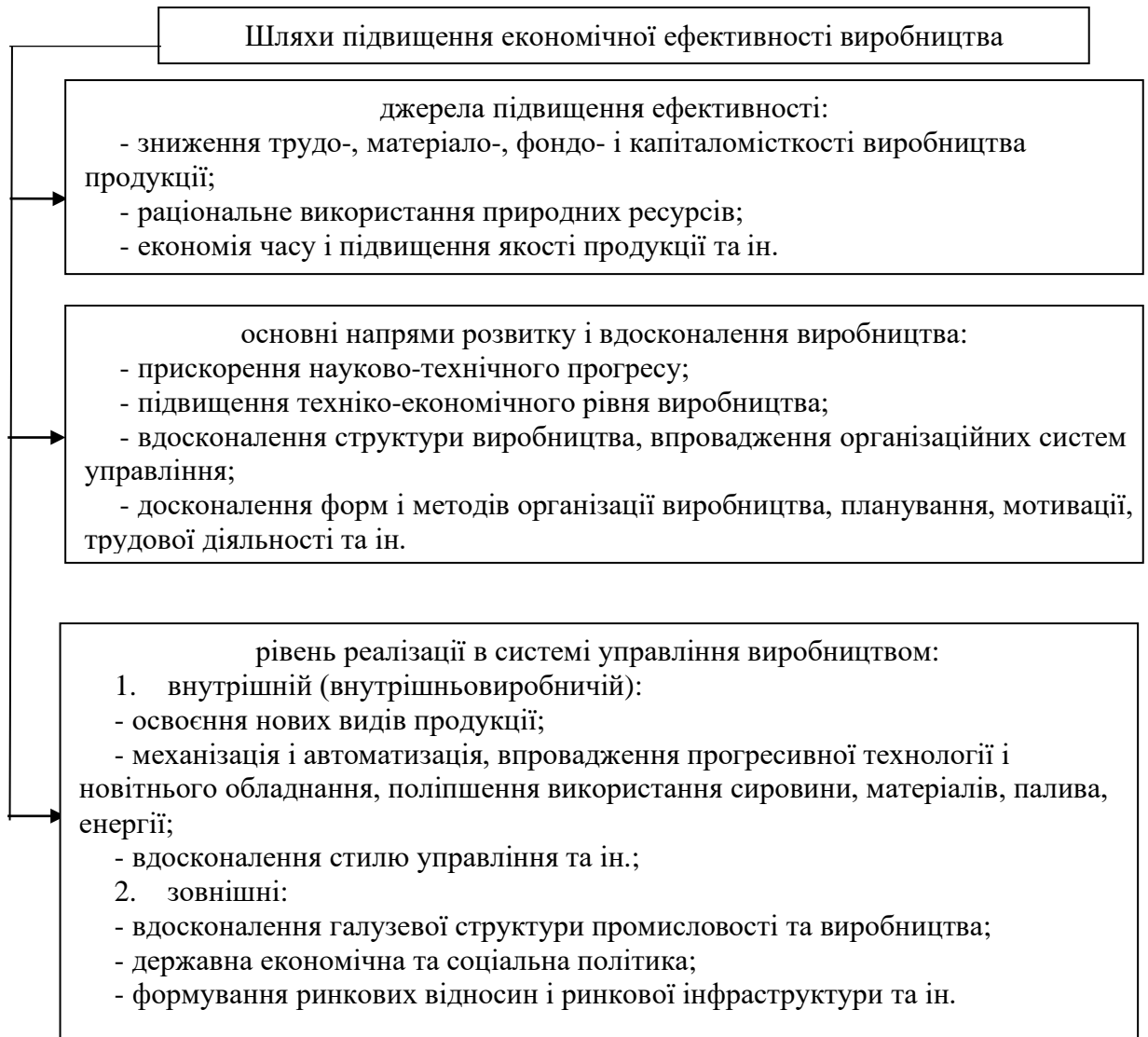

Рис. 3. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва

ЛИСТ 4

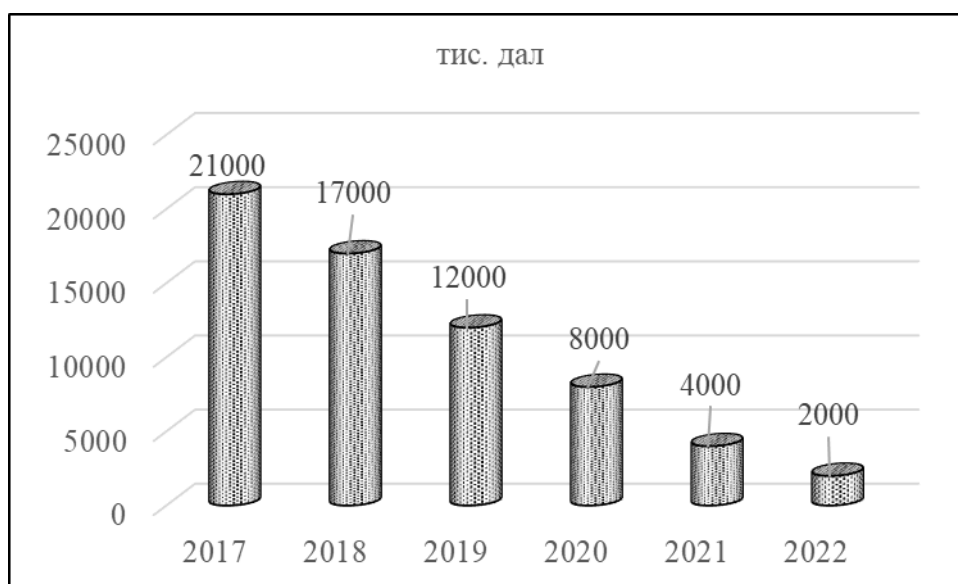

Рис. 4. Динаміка виробництва виноматеріалів з 2017 по 2022 рр.

Таблиця 1

Посівні площі і урожайність виноградної галузі України

	1991	2000	2010	2015	2020	2021	2022
Посівні площі, тис. гектарів	175,5	109,6	87,0	45,4	39,1	36,6	30,2
Площа, з якої зібрано врожай, тис. га	143,3	99,4	67,6	41,8	37,2	34,7	29,0
Валовий збір винограду, тис. тонн	835,7	513,8	407,9	386,3	281,0	264,1	257,9
Урожайність винограду з 1 га, тонн	58,3	51,7	60,3	92,3	75,6	76,1	89,0

ЛИСТ 5

Таблиця 2

Виробництво виноробної продукції за основними видами, тис. дал

	2013	2014	2015	2020	2021	2022
Вино ігристе зі свіжого винограду (крім вина "Шампанське"; уключаючи "Шампанське України")	5356,5	3644,7	4753,6	2266,2	2249,3	1376,6
Вино та виноградне сусло, бродіння якого зупинене шляхом додавання спирту, з фактичною концентрацією спирту не більше 15% (крім газованого, ігристого та вина із захищеним найменуванням за походженням)	10822,4	7133,2	7834,8	6255,8	6422,5	5799,5
Вино з концентрацією спирту більше 15% (Портвейн, Мадера, Херес та інші)	4280,3	2408,6	1200,4	455,8	424,8	491,5
Вино з фактичною концентрацією спирту не більше 15% (крім газованого, ігристого, та вина із захищеним найменуванням за походженням)	4280,3	2408,6	6684,6	к / с	к / с	4023,6
Вермут та вина ароматизовані рослинними та ароматичними речовинами інші, зі свіжого винограду	1272,2	1137,0	1763,1	523,8	519,5	233,8
Виноградне сусло (крім виноградного сусла, бродіння якого зупинене шляхом додавання спирту)	17451	11373,3	12367,6	5443,1	7357,2	3728,7
Напої ферментовані та їх суміші, уключаючи з напоями безалкогольними (сидр яблучний, сидр грушевий, напій медовий; крім солодового пива, виноградного вина, ароматизованого рослинними та ароматичними речовинами)	1404,3	1214,9	1425,2	4813,4	4970,1	3215,7

ЛИСТ 6

Таблиця 3

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Одесавинпром» за два роки

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	відн.
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	900	900	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	784,3	685,2	-99,1	-12,64
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	87,14	76,13	11,01	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	291600	270654	-20946	-7,18
- у порівнянних цінах, тис. грн.	291600	254755	-36845	-12,64
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн.	275000	220000	-55000	-20
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	100754	100892,5	138,5	0,13
7. Фондовіддача, грн/грн	2,89	2,53	-0,37	-12,8
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	206514,5	178094	-28420,5	-13,76
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, частки	1,33	1,24	-0,09	-6,77
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	200	135	-65	-32,5
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /особу	1458	1887,07	429,07	299,43
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	287425	260125	-27300	-9,5
- матеріальні витрати	258769	233364	-25405	-9,8
- витрати на оплату праці	13388	11400	-1988	-14,85
- відрахування на соціальні заходи	3347	1956	-1391	-41,56
- амортизація	10278	4185	-6093	-59,3
- інші операційні витрати	1643	9220	7577	461,2
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,986	0,961	-0,025	-2,5
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,89	0,861	-0,029	-3,26
15. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	341 508	137 059	-204 449	-59,87
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	287425	260125	-27 300	-9,50
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	(30503)	2502	28001	91,8
18. Рентабельність виробництва, %	-9,93	0,9	10,83	-
19. Рентабельність продажу, %	-8,93	1,83	10,76	-

ЛИСТ 7

Таблиця 4

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Вікторія»

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			Абс.	Відн.
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	435	435	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	326	182	-144	-44,17
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,749	0,418	-0,331	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку): - у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	489520	292600	-196920	-40,23
- у порівнянних цінах, тис. грн.	489520	273290,3	-216229,7	-44,17
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн.	439480	303730	-135750	-30,89
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	24638,5	24985,5	347	1,4
7. Фондовіддача, грн/грн	19,87	10,94	-8,93	-44,94
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	553195	506385	-46810	-8,46
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, частки	0,79	0,6	-0,19	-24,05
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	78	47	-31	-39,74
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /особу	6275,9	5814,7	-461,2	-7,35
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	472890	286330	-186560	-39,45
- матеріальні витрати	310980	161160	-149820	-48,18
- витрати на оплату праці	64570	39850	-24720	-38,28
- відрахування на соціальні заходи	13910	9010	-4900	-35,23
- амортизація	12990	10430	-2560	-19,71
- інші операційні витрати	70440	65880	-4560	-6,47
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,966	0,979	0,013	1,35
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,64	0,55	-0,09	-14,06
15. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	439480	303730	-135750	-30,89
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	312800	214290	-98510	-31,49
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	9300	480	-8820	-94,84
18. Рентабельність виробництва, %	1,61	0,09	-1,52	-
19. Рентабельність продажу, %	2,12	0,16	-1,96	-

ЛИСТ 8

Таблиця 5

Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники діяльності
ПрАТ «Одесавинпром»

Найменування заходу	Інвестиції, тис. грн.			Зміни показників діяльності підприємства (±)								
	Всього	у тому числі у		Реалізована продукція, тис. грн.	Собівартість, тис. грн.				Чистий прибуток, тис. грн.	Чисельність зайнятих, люд	Строк окупності інвестицій, років	
		основні засоби	обігові активи		Всього	у тому числі:						
						матеріальні витрати	витрати на оплату праці	відрахування на соціальні заходи				амортизація основних засобів та інші витрати
Заміна обладнання	919,18	919,18	-	-	-364,1	-274,83	-257,32	-56,62	242,67	283,8	-2	3,24

ЛИСТ 9

Таблиця 6

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Одесавинпром» після впровадження заходу

Показник	Звітний рік	Плановий рік	Відхилення	
			абс.	відн.
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	900	900	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	685,2	685,2	-	-
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,761	0,761	-	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку): - у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	270654	270654	-	-
- у порівнянних цінах, тис. грн.	254755	254755	-	-
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн.	220000	220000	-	-
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	100892,5	101811,68	919,18	0,91
7. Фондовіддача, грн/грн	2,53	2,5	-0,03	-1,18
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	178094	178094	-	-
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, частки	1,24	1,24	-	-
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	135	133	-2	-1,48
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /особу	1887,07	1915,45	28,38	1,5
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	260125	259760,9	-364,1	-0,14
- матеріальні витрати	233364	233089,17	-274,83	-0,12
- витрати на оплату праці	11400	11142,68	-257,32	-2,26
- відрахування на соціальні заходи	1956	1899,38	-56,62	-2,9
- амортизація	4185	4427,67	242,67	-5,8
- інші операційні витрати	9220	9220	-	-
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,961	0,960	-0,001	-0,1
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,862	0,861	-0,001	-0,12
15. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	137059	137059	-	-
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	260125	260125	-	-
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	2502	2785,8	283,8	11,34
18. Рентабельність виробництва, %	0,9	1	0,1	-
19. Рентабельність продажу, %	1,83	2,03	0,2	-

ЛИСТ 10

Таблиця 7

Вплив запропонованих заходів на основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Вікторія»

Найменування заходу	Інвестиції, тис. грн.			Реалізована продукція, тис. грн.	Зміни показників діяльності підприємства (±)					Чистий прибуток, тис. грн.	Чисельність зайнятих, люд	Строк окупності інвестицій, років
	Всього	у тому числі у			Всього	Собівартість, тис. грн.						
		основні засоби	обігові активи			у тому числі:						
						матеріальні витрати	витрати на оплату праці	відрахування на соціальні заходи	амортизація основних засобів та інші витрати			
Заміна обладнання та виробництво додаткового обсягу красних напівсолодких вин 50 тис. дал	10553,18	553,18	10000	25000	19814,27	13982,14	3062,71	743,38	2026,04	4252,3	-8	2,48

ЛИСТ 11

Таблиця 8

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Вікторія» після впровадження заходу

Показник	Попередній рік	Плановий рік	Відхилення	
			Абс.	Відн.
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	435	435	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	182	232	50	27,47
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,418	0,533	0,115	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку): - у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	292600	317600	25000	8,54
- у порівнянних цінах, тис. грн.	273290,3	348370,05	75079,75	27,47
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн.	303730	328730	25000	8,23
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	24985,5	25538,68	553,18	2,21
7. Фондовіддача, грн/грн	10,94	13,64	2,7	24,68
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	506385	516385	10000	1,97
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, частки	0,6	0,64	0,04	6,67
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	47	55	8	17,02
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /особу	5814,7	6334	519,3	8,93
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	286330	306144,27	19814,27	6,92
- матеріальні витрати	161160	175142,14	13982,14	8,68
- витрати на оплату праці	39850	42912,71	3062,71	7,69
- відрахування на соціальні заходи	9010	9753,38	743,38	8,25
- амортизація	10430	11576,04	1146,04	10,99
- інші операційні витрати	65880	66760	880	1,34
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,979	0,964	-0,015	-1,53
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,55	0,55	-	-
15. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	303730	328730	25000	8,23
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	214290	234104,27	19814,27	9,25
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	480	4732,3	4252,3	885,9
18. Рентабельність виробництва, %	0,09	1,44	1,35	-
19. Рентабельність продажу, %	0,16	0,87	0,71	-

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

XI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

17 – 18 ЖОВТНЯ 2023 р.

«ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»

м. Одеса

УДК 330.34:005.35(477"20")

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. – 663 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Козак К.Б. - д-р екон. наук, професор, директор ННПЕіМ ім. Г. Е. Вейнштейна ОНТУ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., проф., Баранюк Х.О. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Седікова І.О. – д.е.н., проф., Ніколюк О.В. – д.е.н., проф., Козак К.Б. – д.е.н., проф., Соловей А.О. – к.і.н., доц., Згадова Н.С. – к.е.н., доц., Маркова Т.Д. – к.е.н., доц., Волкова А.Ю. – ас., Мільчева В.В. - PhD, доц., Новикова В.С.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

13.	Голод В.В., Євдокімова М.О. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ КАТЕГОРІЙ.....	45
14.	Гордієнко Л.А., Пасічник Ю.В. ЗАРУБІЖНА ФІНАНСОВА ДОПОМОГА ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ФЕРМЕРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	49
15.	Грищенко А.В. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	54
16.	Гуркіна Н.А., Замлинський В.А. ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ	58
17.	Добрянська Н.А., Черноусова С.С. МАРКЕТИНГОВІ ІННОВАЦІЇ У ГАЛУЗІ УКРАЇНСЬКОГО ТУРИЗМУ ДЛЯ ПІДТРИМКИ СТАЛОСТІ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ.....	62
18.	Донець Л.Я., Мунтян І.В., Долинська О.О. РОЛЬ РЕКЛАМНОГО ДИЗАЙНУ В УСПІШНОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМПАНІЙ.....	65
19.	Калишин Д.О., Куницька Н.Б. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКО-ГОТЕЛІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	68
20.	Кемза Р.Г., Євдокімова М.О. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	73
21.	Кирюхін А.В., Афанасьєва О.К. ПОТЕНЦІАЛ МОРСЬКОГО ПОРТУ ЧОРНОМОРСЬК В СИСТЕМІ ЕКСПОРТНИХ ПОСТАВОК ПРОДУКЦІЇ АПК.....	76
22.	Коваленко-Марченкова Є.В., Бут К.А. CONCEPTUAL APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL INNOVATION SYSTEM.....	80
23.	Корват О.В. РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ БІЗНЕС-ЕКОСИСТЕМ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....	84
24.	Красногорська А.В., Савченко Т.В. РОЛЬ СИТУАТИВНОГО МАРКЕТИНГУ У ПРОСУВАННІ ПРОДУКТУ.....	88
25.	Кулаковська Т.А., Випирайлов А.С. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВІНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	90

ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Гуркіна Н.А., здоб. СВО «Магістр»

**Науковий керівник: Замлинський В.А., д.е.н., проф. кафедри економіки
промисловості**

Одеський національний технологічний університет

У сучасному світі одна з самих важливих характеристик виробничо-господарської діяльності будь якого підприємства – це ефективність виробництва. Період економічної нестабільності з часом посилюється та вимагає не тільки забезпечувати прибуткову економічну діяльність, але й ефективно задовольняти потреби фронту та цивільного населення в умовах війни; залучення драйверів структурних змін та інноваційного зростання в умовах повоєнної відбудови; зміцнення продовольчої безпеки, нарощування експорту агропромислової продукції.

Підприємства змушені обходитися меншими трудовими, матеріальними і фінансовими ресурсами, щоб задовольнити потреби ринку. Пріоритети досягнення стійкості промисловості й аграрного сектору сьогодні підлаштовуються до викликів і ризиків війни, а також стимулювання їх відновлення та зростання.

Економісти використовують різні типи ефективності для оцінки ефективності економіки чи ринку. Ефективність розподілу — це коли сукупність товарів і послуг відповідає перевагам і потребам споживачів, тобто ресурси використовуються для виробництва того, що люди хочуть і цінують найбільше. Продуктивна ефективність досягається, коли товари та послуги виробляються з найменшими можливими витратами, використовуючи ресурси найефективнішим способом, щоб мінімізувати відходи та максимізувати вихід. Нарешті, динамічна ефективність – це коли економіка чи ринок можуть адаптуватися та впроваджувати інновації з часом для покращення якості та кількості товарів і послуг, використовуючи ресурси для сприяння творчості, дослідженням і розробкам.

Система показників ефективності діяльності підприємства дозволяє дати оцінку всіх функцій і ресурсів етапів виробництва і їх фінансової складової. Вона повинна містити як економічні, так і соціальні показники, що вимагають постійного контролю: на всіх стадіях виробничого процесу; на всіх етапах планування та постановки завдань; на кожному кроці шляху досягнення цих завдань. Якщо діагностувати зростання виробництва тільки за цими зовнішніми показниками, то процес оцінки буде в корені невірний, оскільки не будуть задіяні внутрішні ресурси для розширення ефективності. У зв'язку з цим потрібно запровадити дієву систему для аналізу і оцінки зростання економічної ефективності, яку

можна об'єднати в дві групи: цільові показники ефективності економічної діяльності та нормативи ефективності діяльності персоналу[1].

Встановлено, що важливими напрямками є також забезпечення екологічної безпеки. Економічна ефективність є більш складною категорією, ніж прибутковість. Вона має набагато більший обсяг, ніж рентабельність, оскільки охоплює цілу систему показників, які відображають конкретні форми економічної ефективності

Щоб відновити позиції після скорочення штату, учасники галузі можуть використовувати технологічні рішення, щоб розширити свою діяльність у трьох ключових сферах: автоматизації, аудиту та прозорості. Ті, хто це робить, можуть вижити і навіть процвітати під час економічної бурі та після неї.

Сьогодні підвищення ефективності виробництва є одним із основних чинників розвитку підприємств сучасних кризових умовах, які спричинено війною та наслідками пандемії.

Можна казати, що економічна ефективність виробництва – це ступінь використання виробничого потенціалу підприємства, або співвідношення його результатів і витрат.

Ефективність виробництва тим вище, чим менше витрат на одиницю корисного ефекту, тобто вище результат при незмінних витратах.

Ефективність виробництва – це показник діяльності підприємства по розподілу й переробці ресурсів із метою виробництва продукції (товарів, послуг). Ефективність вимірюють через коефіцієнт, що показує відношення результатів після виробництва до ресурсів до виробництва чи через обсяги виробництва продукції (рисунок 1).

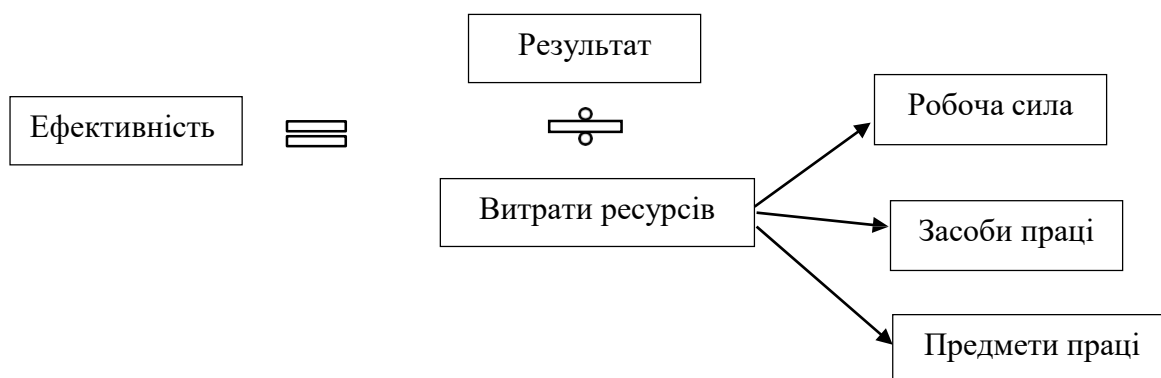

Рисунок 1. Ефективність виробництва

Процес виробництва на будь-якому підприємстві здійснюється при взаємодії трьох основних факторів:

- робочої сили (персонал),
- засобів праці (основний капітал),

– предметів праці (сировина та матеріали).

Персонал виробляє корисну продукцію, використав наявні засоби та предмети праці. Тобто в процесі виробництва з одного боку є витрати живої й упредметненої праці, а з іншого – результати виробництва. Результати залежать від обсягів засобів виробництва, щозастосовують, кадрового потенціалу й рівня їхнього використання.

З рисунку 1 можна побачити, що розробку шляхів підвищення економічної ефективності виробництва треба проводити за рахунок або забезпечення зростання результату або зниження витрат ресурсів, або одночасно, що має призводити до збільшення корисних результатів на одиницю сукупності витрачених ресурсів.

Існує два напрями підвищення економічної ефективності виробництва:

– забезпечення зростання кінцевого результату виробництва – доходу, прибутку, обсягів виробництва та реалізації продукції при незмінних витратах ресурсів;

– забезпечення зниження витрат ресурсів на одиницю результату.

Від рівня та якості підвищення економічної ефективності виробництва залежить рівень економічної ефективності галузі, що в свою чергу впливає на рівень економічної ефективності держави.

Основні чинники, що впливають на рівень ефективності виробництва бувають зовнішні та внутрішні та їх можна поділити на чотири групи (рисунок 2).

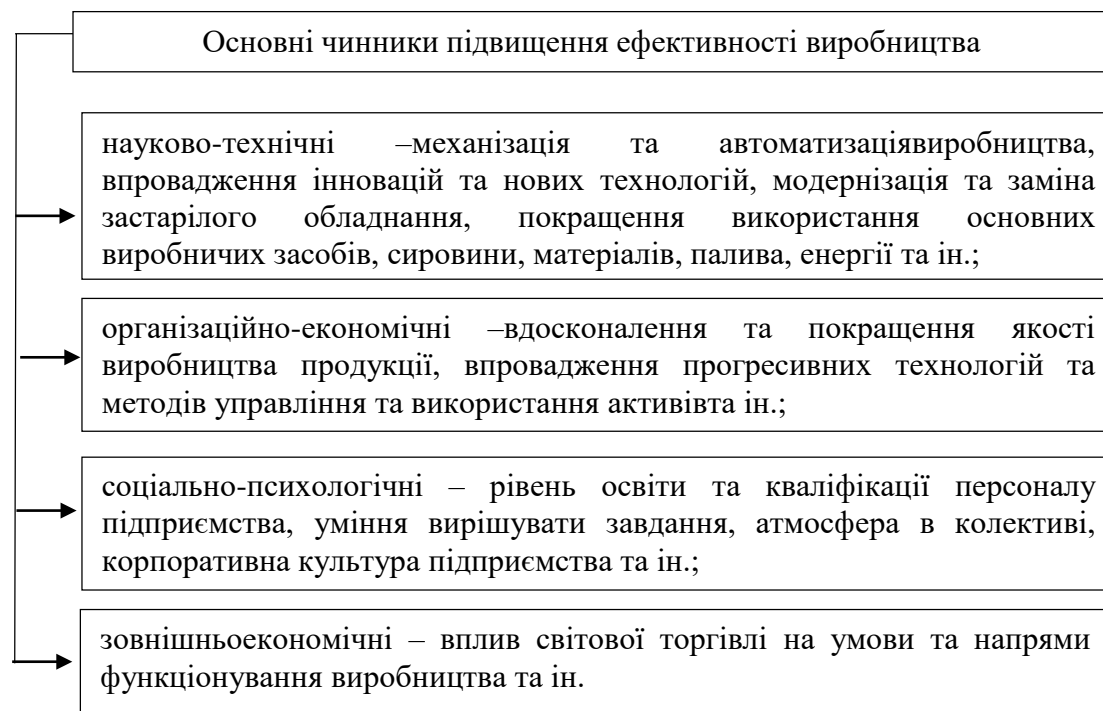

Рисунок 2. Основні чинники підвищення ефективності виробництва

Для підвищення рівня прибутковості виробництва та розвитку ефективності діяльності підприємства необхідно формувати та планувати шляхи підвищення ефективності виробництва, що потрібно щорічно відображати в планах економічного та соціального розвитку підприємства. Комплексним напрямом підвищення ефективності виробництва є реструктуризація підприємства, яка охоплює всі сфери його діяльності.

Економічна ефективність – це термін, який використовується для оцінки результатів господарської діяльності у порівнянні із затраченими колективними зусиллями і є основним якісним чинником економічного зростання, оскільки забезпечує прибуток, отриманий протягом життєвого циклу економічної інвестиції та стратегічного плану діяльності, спрямований на повне відшкодування інвестиційних витрат і забезпечення прибутку. Економічна ефективність — це концепція, яка вимірює, наскільки добре розподіляються ресурси для отримання максимально можливої цінності для суспільства. Найбільший вплив на прибуток і рентабельність має продуктивність праці.

Щоб відновити позиції після скорочення штату, учасники галузі можуть використовувати технологічні рішення, щоб розширити свою діяльність у трьох ключових сферах: автоматизації, аудиті та прозорості.

Література

1. Замлинський В. А., Жук Н.Л., Осик С.В., Мартіянова М. П. Сучасна бізнес-діагностика: цифрова зрілість та відновлення екосистем.// Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Том 8. № 3. С. 18 – 25. http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/ujae_2023_r03_a02.pdf
2. Проблеми підвищення ефективності господарювання в народногосподарському комплексі (на мезо- та мікроекономічних рівнях): монографія/ за ред. А.І. Ковальова, Н.В. Сментини. Одеса: Атлант, 2013.
3. Економіка і управління підприємствами: теорія, методика, практика: колективна монографія / Кол. авторів. Полтава: ПП «Астроя», 2020. 240 с.